

EESTI NSV

RIIKLIK 1914

1964 KUNSTI

INSTITUUT

1914
1964

Karinile sünnipäevateinistusega

aprillis 1965

Elmer

EESTI NSV
RIIKLIK
KUNSTI
INSTITUUT

50 AASTAT
KUNSTIALAST
HARIDUST

KIRJASTUS
EESTI NSV KUNST
TALLINN 1964

B-2126

EESTI NSV
RIIKLIK
KUNSTI-
INSTITUUT

**TÖÖLISLIIKUMINE
RAJAB TEE
RAHULE JA
KOMMUNISMILE**

**TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU**

1. J. Nikkarinen. Poliitplakat, 1964.

SAATEKS

Juba esimestest aastatest pärast Suurt Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni pöörasid Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus eesotsas V. I. Leniniga erilist tähelepanu kunstiküsimustele. Sel ajal vastuvõetud otsused ja resolutsioonid said aluseks kunstiloomingu üldisele suunitlusele ja kunsti parteilisele juhtimisele. Seoses isikukultuse likvideerimisega taastati leninlikud juhtimisprintsiibid ka kultuuri- ja kunstielus. NLKP XXII kongressil vastuvõetud uus programm ja NLKP ajaloolised otsused ideoloogilise töö küsimustes, partei ja valitsuse juhtide kohtumised kirjandus- ja kunstitegelastega seadsid nõukogude kunsti ette uued ülesanded ja perspektiivid ning tingisid kunstielu ümberkorraldamise vastavalt kommunistliku ühiskonna laiahaardelise ülesehitamise perioodile. Programmis on kirjutatud:

«Nõukogude kirjandus ja kunst, mis on tulvil optimismi ja elujaatavaid kommunistlikke ideid, etendavad suurt ideelis-kasvatuslikku osa, arendavad nõukogude inimese uue maailma ehitaja omadusi. Kirjandus ja kunst peavad olema rõõmu ja innustuse allikaks miljonitele inimestele, väljendama nende tahet, tundeid ja mõtteid, aitama kaasa nende ideelisele rikastamisele ja kõlbelsele kasvatamisele.

Kirjanduse ja kunsti arenemise peajooneks on kindlustada sidemeid rahva eluga, tõetruult ja kunstimeisterlikult kujutada sotsialistliku tegelikkuse rikkust ja mitmekesisust, innustavalt ja ilmekalt esile tuua uusi, tõeliselt kommunistlikke nähtusi ning paljastada kõike seda, mis takistab ühiskonna edasiliikumist.

Rahvalikkuse ja parteilisuse printsipidele rajatud sotsialistliku realismi kunstis on julge novaatorlus elu kunstilisel kujutamisel ühendatud maailmakultuuri kõigi progressiivsete traditsioonide ärakasutamise ja edasiarendamisega. Kirjanike, kunstnike, heliloojate, teatri- ja kinotegelaste ees avaneb laialdane tegevusväli isikliku loomingulise initsiatiivi ning kõrge meisterlikkuse avaldamiseks, loominguliste vormide, stiilide ja žanride varieerimiseks.»

Kõik need seisukohad aitasid kunstnikkonnal paremini tunnetada oma kohta meie nõukogude ühiskonnas — olla partei lähimaks abiliseks uue kommunistliku ühiskonna inimeste kujundamisel. Teenida rahva tunnustust ja olla oma ülesannete kõrgusel saab aga kunst siis, kui ta on ideeliselt ühte sulanud rahva poolt armastatud parteiga, tema võitlusega inimkonna üllaste ideaalide ja eesmärkide eest.

Suur osa eesti nõukogude kunstielus on täita Eesti NSV Riiklikul Kunstiinstituudil. Tema seinte vahel on saanud ettevalmistuse juba mitu põlvkonda kunstnikke, kes on omandanud väljapaistva koha meie kunstikultuuri arendamisel. Kui nõukogude võimu päevil lõpetanud kujutavad

kunstnikud moodustavad väga kaaluka osa vabariigi loominguliselt aktiivsetest jõududest, siis nõukogude ajal lõpetanud tarbekunstnikud on Nõukogude Eesti tarbekunsti põhiliseks jõuks, olles kindlustanud sellele kunstialale laia tunnustuse.

Nõukogude Eesti kunsti ideelised ja kunstilised saavutused on samaaegselt ka vabariigi kunstilise hariduse saavutusteks.

Käesoleval momendil on Eesti NSV Riiklik Kunstiinstituut üks arvukama erialade nomenklatuuriga kõrgemaid kunstiõppeasutusi Nõukogude Liidus, valmistades real tarbekunsti erialadel kaadrit ette ka väljapoole vabariiki. Seaduses «Kooli sidemete tugevdamisest eluga» avaldatud seisukohad said aluseks ka kõrgema kunstihariduse reorganiseerimisele. Senisest suurema ulatuse ja osatähtsuse omandasid õppe- ja tootmispraktika ning praktiline töö. Kõik ümberkorraldused on suunatud eesmärgile tugevdada õppetöö sidet praktiliste vajadustega. Ühiskondlike distsipliinide ja kunsti ajaloo õpetamine, üliõpilaste ikka laiem kaasatõmbamine ühiskondlikult kasulikule tööle, osavõtt kunstipropaganda tööst koos üliõpilaste praktilise ja iseseisva töö osatähtsuse tõusuga — kõik see aitab kaasa iseseisvalt mõtleva ja loova kunstniku väljakujunemisele.

Õppeprotsessis võib märkida viimastel aastatel uut suunda — valmistada ette võimalikult laia profiiliga kunstnikke. Selleks püütakse lahendada kursusetöodes suuri ansambilisi ülesandeid, laiendatakse diplomitööde ulatust, mis tarbekunsti erialadel väljendub nii unikaalse kui ka massitoodangu samaaegses kujundamises, taotletakse töö teostamist kindlal aadressil, nii et see oleks seotud konkreetse arhitektuurilise objektiga.

Nende suurte ülesannete täitmisel on Eesti NSV Riiklik Kunstiinstituut tementeerunud monoliitseks kollektiiviks. Valmistades ette kunstikaadrit, kes hindab ja austab nii rahvuslikke kui ka vennasvabariikide rahvaste kunstitraditsioone ja kogu maailma kultuuri progressiivset realistlikku kunstipärandit, kunstikaadrit, kes omab tugeva enesekriitilise meele, kunstikaadrit, kes elab meie rahva elu, kelle huvid on rahva huvid ja kelle loominguliseks lipukirjaks on ideelise sügavuse ja kunstilise meisterlikkuse printsiip, aitab Eesti NSV Riiklik Kunstiinstituut arendada Nõukogude Eesti kunsti sotsialistliku realismi peateel.

Dots. Jaan Vares
rektor

ÕPPEASUTUSE RAJAMISE JA ARENGU AJALOOST

«1914. aasta 17. oktoobril (uue kalendri järgi 30. oktoobril) oli kooli ruumides kohaliste ametivõimude juuresolekul kunsttööstuskooli avamine.»

Selle sündmusega pandi alus kunstiõppeasutusele, mis on eelkäijaks praegusele Eesti NSV Riiklikule Kunstiinstituudile ja mis käesoleval aastal tähistab oma 50. aastapäeva.

Kunstilise hariduse omandamise alged Eestis ulatuvad küll tagasi juba sajanditesse. Nii kasvas XIII—XVIII sajandil töökodadest rida kohalikke käsitöömeistreid. Siin tegutsesid kullassepp H. Ryssenberg, kiviraidur A. Passer, puunikerdaja Ch. Ackermann jt. Oma isa maalritöökojast tõusis tunnustatud kunstnikuks M. Sittow, pärastine Hispaania, Inglise ja Taani kuningate õukonnamaalija.

Juba möödunud XIX sajandil tegutses Tartu Ülikoolis joonistamisklass (1803—1891). Kunstiõpetust jagasid üksikud balti kunstnikud oma erateljeedes. Kuid kõik see ei puudutanud maa pärisrahvast. Eesti rahvuslikust kunstist võime kõnelda alles XIX sajandi teisel poolel seoses eesti soost kunstniku J. Köleri (1826—1899) tegevusega. Tema loomingu põhiliseks kandepinnaks ei olnud aga veel kodumaa. Alles Paul Raud (1865—1930) alustab pärast Düsseldorfis Kunstiakadeemia lõpetamist 1894. a. tegevust kodumaal vabakutselise kunstnikuna ja hiljem pühendub kümne aasta jooksul pedagoogilisele tegevusele ka meie õppeasutustes.

XIX sajandi keskpaik oli murrangulise tähtsusega Venemaa ja ka Eesti majanduslikus ja ühiskondlikus elus. Feodalismi kriis ja kapitalistlike majandussuhete tekkimine viis terve rea kodanlike reformideni, mis omasid määrava mõju ka ühiskondlike klasside kultuurisuunitlustele. Need aastakümned, eriti sajandivahetus, olid maa pärisrahva iseteadvuse, majandusliku ja kultuurilise organiseerumise, poliitiliste vaadete kujunemise perioodiks. Tekib hulgaliselt ühinguid, käsitöö- ja kultuurhariduslikke seltse, koole, suureneb jõudsalt ajakirjanduse ning trükisõna osatähtsus. Kõik see aitab luua pinnast ka kohapealse kunsti-areenemiseks.

Rahvas januneb hariduse järele. Sajandivahetusel siirdub üha rohkem noori eesti kunstihuvilisi Peterburi kunstiõppeasutustesse. Peterburi Kunstide Akadeemias omandavad hariduse P. Sepp, V. Mellik, A. Jansen. Kõige arvukamalt õpib aga eestlasi Stieglitzi Kunsttööstuskoolis, kus õppejõududena tegutsesid A. Adamson ja H. Kuusik. Kas osaliselt või täielikult omandasid nimetatud koolis kunstihariduse H. Kuusik, N. Triik, K. Mägi, J. Koort, A. Tassa, K. Jentson, H. Hammer, V. Päts, R. Nyman, A. Promet, A. Kivi, G. Reindorff, R. Rein, O. Jungberg, A. Roosileht, G. Mootse, A. Kilgas. Nii Peterburi Kunstide Akadeemias kui ka Stieglitzi

2. J. Nikkarinen.
Suure Sotsialistliku
Oktoobrirevolutsiooni
50. aastapäeva plakat.
1964.

Kunsttööstuskoolis haridust omandanutest oli enamik kas pikemat või lühemat aega meie õppeasutuses õppejõududena tegev. Ja seetõttu pole eriti imestada, et Stieglitzi koolil on teatav mõju praeguse Kunstiinstituudi eelkäija struktuurile ja kunstilis-pedagoogilistele suunitlustele eriti õppeasutuse esimestel aastakümnetel.

Kogu eesti kunstielu arenemine toimub vaadeldud perioodil 1905.—1907. aasta revolutsiooni tules. Aktiivseiks kaasalööjaiks oma loominguga on A. Laikmaa, A. Jansen, N. Triik, O. Kallis. Revolutsioonilise tegevuse pärast heideti Stieglitzi koolist välja N. Triik, K. Mägi, J. Koort A. Tassa jt. Revolutsiooniline liikumine innustab meie kunstielu suunavate organisatsioonide «Noor-Eesti» ja Eesti Kunstiseltsi rajamist, mille rüpest kasvavad välja õppeasutused.

Mõnevõrra varem kujutavast kunstist algab tarbekunsti, iseäranis tekstiilikunsti viljelemine rahvuslikul baasil. Ajajärgul, kus uute majanduslike suhete tõttu lagunes endine käsitööstuslik ja talupoeglik tarbekunst, elustub rahvusvahelises ulatuses liikumine tööstustoodangu kunstilise kujunduse parandamiseks, mille raames tekivad XIX sajandi teisel poolel kunsttööstuslikud õppeasutused. Vastavalt sellele hakkab eesti vastkujunenud rahvuslik intelligents propageerima rahvakunsti ja rahvarõivaid. Teeneid selles on nimekal poliitika- ja ühiskonnategelasel C. R. Jakobsonil. Tema õde N. Jakobson-Pärna avab 1880. a. esimese naiskäsitöö-kooli. Sellele järgnevad 1883. a. Tallinnas L. Rebenitzi ja 1885. a. Suure-Jaanis R. Kurriku naiskäsitöö- ja kudumise koolid. Nende koolide töös leiab kasutamist rahvuslik ornament, mida kujundusnäidistena propageeritakse ka esimeses naisajakirjas «Linda» (1887—1905). Samal

3. J. Nikkarinen.
Suure Sotsialistliku
Oktoobrirevolutsiooni
50. aastapäeva plakat.
1964.

ajal ilmuvad esimesed eestikeelsed õpikud naiskäsitöö ja kudumise alal ning korraldatakse esimesi käsitöönäitusi.

Eesti kunstielu aktiivseks organiseerijaks ja rahvusliku kunsti eest võitlejaks on Ants Laikmaa (end. Laipman, 1866—1942), kes pärast katkendlikke õpinguid Düsseldorfis Kunstiakadeemias asub 1899. a. kodumaale. Loomingulise töö kõrval avaldub peatselt kunstniku suur organiseerimisvõime. 1903. aastal avab Laikmaa joonistamiskursused, millised ta suurest osavõtjate arvust tiivustatuna muudab varsti ateljeekooliks. See töötab vaheaegadega kuni 1932. aastani. 1903. aasta sügisel korraldab ta oma ja ateljeekooli õpilaste töödest esimese suurema kunstinäituse Tallinnas ning avaldab novembrikuu «Teatajas» üleskutse eesti kunstnike organiseerumiseks kunstiseltsi.

Mõnevõrra teiseilmeline on teise eesti kunsti suurkuju Kristjan Raua (1865—1943) tegevus. Omandanud hariduse Peterburi ja Düsseldorfis kunstiakadeemias ning Ažbè kunstikoolis Münchenis, pühendub kunstnik 1903. a. kodumaale saabudes kunstipedagoogilisele tegevusele ja asutab 1904. a. ateljeekooli Tartu, mis töötab kuni 1917. a. Pedagoogilise töö kõrval andub ta täielikult rahvakunstivarade kogumisele. 1904. a. avaldab K. Raud ajakirjanduses (ajakirjas «Linda» jm.) üleskutseid rahvakunsti kogumiseks ning asub selle ürituse praktilisele realiseerimisele. Vanavara kogumine kulgeb nii edukalt, et juba 1909. a. võidakse asutada Eesti Rahva Muuseum — praegune Eesti NSV Riiklik Etnograafiamuuseum. Tänu vanavara kogumisele loodi baas meie rahvakunsti teadlikule kasutamisele, millele baseerub ka kogu meie kaasaegse tarbekunsti areng ja rahvuslik ilme. Kogutud varamud on sügavalt mõjutanud ka K. Raua

enda loomingut — 1910. a. kasutas ta esimesena rahvusornamenti raamatukujunduses (J. Liivi «Luuletused»).

Seega rajati varsti pärast sajandivahetust kaks ateljeekooli. Kunstielu arenemine jätkub tõusvas joones.

1906. a. luuakse Tartu Eesti Naiste Selts, kes tegeleb arvukate käsitöökursuste korraldamisega. 1908. a. rajab ta töökoja ja 1910. a. käsitöö- ja kudumise kooli. 1906. a. organiseeritakse Tartu Põllumeeste Seltsi näitusel eriosakonnana esimene eesti kunsti ja käsitöö üldnäitus. 1907. aastal saab teoks tol momendil revolutsioonilise tegevuse pärast maapaos viibiva Laikmaa mõte — rajatakse Eesti Kunstiselts Tallinnas. See selts ei liida endasse ainult kunstnikke, vaid ka teisi kultuuritegelasi. Eesti Kunstiseltsi initsiatiivil rajatakse algul tagasihoidlikud kunstikursused (nimetatud ka «Eesti Kunstiseltsi graafiliste kunstide kursused»), millest peatselt kujuneb esimene kunstiõppeasutus.

Nii «Noor-Eesti» kui ka Eesti Kunstiselts alustavad kunstinäituste organiseerimist. «Noor-Eesti» algatusel toimus 1909. a. teine eesti kunstinäitus. 1910. aastal aga korraldavad nii Eesti Kunstiselts kui ka «Noor-Eesti» kunstnikegrupp kolmanda eesti kunsti üldnäituse — esimene Tallinnas, teine Tartus. Seega ilmnes avalikult mõningane lõhe nn. «alalhoidlike» ja «edumeelsete» rühmade kunstisuunitluste vahel.

Juba paar aastat pärast Eesti Kunstiseltsi asutamist, esitas selts valitsusorganitele taotluse kunstikursuste loomiseks. Kaks aastat hiljem, 1911. aasta lõpuks saavutatakse vajalik kinnitus Venemaa Kaubanduse ja Tööstuse Ministeeriumilt. Eesti Kunstiselts märgib oma VI—1912. a. aruandes, et seltsi kõige tähtsamaks ülesandeks on kunstikursuste ellukutsumine. Valitakse kursuste nõukogu — A. Kivi (esimees), R. Nyman (aseesimees), T. Ussisoo (kirjatoimetaja), E. Poland, A. Luik-Püümann, A. Weizenberg. Kunstikursused alustasid tööd septembris 1912. a. ja leidsid endale esimese kodu Pikk tn. nr. 51, krt. 6. Kuid nähes ette kursuste kasvu, asutakse otsima uusi ruume ja detsembris 1912. a. sõlmitakse leping Kanuti Gildi hoone kasutamiseks. Kursused olid tasulised ja neid majandati ühiskondlikel alustel Kunstiseltsi toetustega ning linnavalitsuse abirahadega. Esimesel õppeaastal võttis kursustest osa 61 õpilast, teisel 1913/14. õppeaastal kasvas kursustest osavõtjate arv 95-ni. Õppejõududena olid tegevad V. Päts (ministeeriumi poolt kinnitatud kursuste juhataja), R. Nyman, T. Ussisoo, A. Kivi, E. Poland, ins. G. Reier. Järgmisel, 1913/14. õppeaastal asusid loetletutele lisaks tööle N. Triik, E. Paulberg (naiskäsitöö) ja E. Taska.

Sisuliselt haarasid kursused võrdlemisi laialdase kava. Oli ette nähtud joonistamine (natüürmort, pea jne.), mälu järgi joonistamine, sulejoonistamine, kiri, graafika, kompositsioon, stilisatsioon, akvarell, maalimine õli- ja liimvärvidega, voolimine, geomeetiline joonestamine, arhitektuurne ja tarbekunstialane projekteerimine, masinaehituslik joonestamine, naiskäsitöö. Võrreldes esitatud ainete valikut hiljem avatava Kunsttööstuskooli omaga, näeme, et kursused olid juba tegelikult kooli ulatusega. Vaevalt on kunstikursused ellu ärganud, kui küpseb kavatsus muuta kursused kunstikooliks. Nii loome 1912. a. jaanuaris Eestimaa kubernerilt poolt kinnitatud Eesti Kunstiseltsi muudetud põhikirjast: «... seltsil juba alalist kunstikursuste luba ministeeriumist kätte on nõutatud. Neist kursustest tahab kunstiselts esimese eesti kunstikooli välja kasvatada.»

Kunstiõppeasutuse loomist taotleb ka Tallinna linn. Nii on Tallinna Linnaameti 1916. a. väljaandes märgitud: «11. aprillil 1912. a. otsustas linnavoliogogu kolmele eriõppeasutusele avamisluba nõutada:

...
2) 5. aastasele kunsttööstuskoolile.»

Pole andmeid, kas nendel taotlustel oli omavahel seost. Esialgselt jäävad nad rahuldamata, kuid ettepanekud kunstikooli loomiseks jätkuvad. Kunstiseltsi VII — 1913. a. tegevusaruandest loome jällegi. «... valitsuse ees on samme astunud, et kunstikursused täielikuks kunstikäsitöö kooliks ümber muudetak.»

Kunstikooli asutamissoos on edasiseks andmeks Eesti Kunstiseltsi VIII — 1914. a. tegevusaruanne. Seal kirjutatakse: «Juba mullu kevadel pöörduti Kaubanduse ja Tööstuse ministeeriumi poole palvega, et kursused kunsttööstuse kooliks ümber muuta.»

Veel edasi märgitakse: «Kooli põhikiri kinnitati ministri poolt 07. juulil 1914. a.» ja «Peale kuratooriumi kinnitamist oli 17. oktoobril kooli ruumides kohaliste ametivõimude juuresolekul kunsttööstuse kooli avamine.» Kuid see avamine toimus päevil, mil kõmasid vastalanud esimese imperialistliku maailmasõja kahurid. Klassivõitlus Venemaal suundus uuele revolutsioonile. Need maailma vapustavad sündmused mõjutavad otsustavalt ka kooli algaastaid.

Õppeasutuse kujunemise ja tema profiili määras ära tööstuse areng Eestis. Juba kunstikursuste kavas näeme selliseid aineid nagu arhitektuuri- ja tarbekunstialane projekteerimine, masinaehituslik joonestamine. Arhiivi materjalidest selgub, et hangiti andmeid kohalikelt tööstustelt spetsialistide vajaduste ja profiili kohta, suvel töötasid õpilased ettevõtetes joonestajatena. Seega kasvas kooli eriilme välja elu vajadustest. Kooli põhiolesandeks kogu kodanliku perioodi vältel oli ette valmistada keskastme kunstikäsitöö spetsialiste.

EESTI KUNSTISELTSI TALLINNA KUNSTTÖÖSTUSKOOL (1914—1916)

Asutatud kunstikool seadis oma sihiks anda üldharidust ja erialast ettevalmistust kunstikäsitöös mõlemast soost, «kõikidest seisustest ja usust isikutele». Kooli võeti vastu algharidusega noori kuni 17. a. vanuseni. Sisseastujad sooritasid katsed joonistamises vastavalt ministeeriumi programmile.

Kool oli viie õppeaastaga ja ta andis lõpetajaile üld- ning kunsttööstusliku keskhariduse. Kooli lõpetaja omandas õpetatud joonestaja või pedagoogiliste kursuste lõpetamise korral käsitöö- ja joonistamise õpetaja kutse. Oppeained jagunesid üldhariduslikeks ja kunstialasteks aineteks, viimased veel üld- ja erialasteks kunstiaineteks. Üldhariduslikest ainetest olid ette nähtud — usuõpetus (vene ja saksa keeles), ajalugu, matemaatika, geomeetria, loodusteadused, kujutav geomeetria, anatoomia ja mittekohustusliku õppeainena — eesti keel. Kunsti üldaineteks loeti — joonistamine, maalimine ja voolimine; erialasteks — ilukiri, joonestamine ja projektatsioon, perspektiiv ja varjude õpetus, stiilideõpetus, stiliseerimine, kompositsioon, kunstikäsitöö õpetus. Oppekäik üld- ja kunstiainetes oli pidev.

Kooli esimene koosseis, kokku 15 õpilast, komplekteeriti andekamatest graafiliste kunstide kursuse õpilastest. Ülejäänud kursuselased vormistati tagasi kunstikursustele, mis jäi kooli saatvaks kaasõppeasutuseks kuni 1917. aastani. Esimeste õppetöökodadena rajati — naiskäsitöö (juhataja E. Paulberg), dekoratiivmaal (juhataja K. Vahtrik). Kavas oli aga rajada veel terve rida teisi töökodasid, asutada tarbekunsti muuseum, raamatukogu, organiseerida pedagoogilised kursused.

Õppe- ja asjaajamise keeleks oli vene keel ning õppetöö algas iga päev hommikupalvusega, millest ei tohtinud puududa. Õpilased kandsid vormirõivastust, mis üldjoontes sarnanes tollaegsele õpilasvormile. Kooli esimestest ja hiljem nimekaiks kujunenud õpilastest tuleks mainida E. Viiraltit (1915—1919), A. Mildebergi (1915—1917), A. Melsi (Reindorff) (1915—1921), J. Muksi (1915—1918), P. Liivakut (1915—1919).

Õppeasutust haldas Eesti Kunstiseltsi poolt valitud kuratoorium tema ettepanekul ja pedagoogika nõukogu poolt valitud direktoriga. Kooli majandati ühiskondlikel alustel — suurima toetuse andis Eesti Kunstiselts. Linnavalitsuse abiraha kooli avamisel oli 1800 rubla, mis pidi kasvama vastavalt kooli suurenemisele kuni 8000 rublani aastas. Kool hankis endale sissetulekuid ka õppemaksudest (1 kursusel 35 rbl., vanematel kursustel 40 rbl. aastas), õpilastööde müügist ja tellimuste täitmisest. Ent

Eesti Kunstiseltsi koolina töötati vaid kaks aastat. Siis siirdus õppeasutus Tallinna linna haldusesse, kuna linna poolt antav toetus oli seotud tingimusega: «3) linna nõudmisel kool läheb kogu inventariga ja õppevahenditega linna valdusesse. Kunstiseltsil on õigus oma esindajale kooli nõukogus...»

TALLINNA LINNA KUNSTTÖÖSTUSKOOL (1916—1920)

Eesti talurahva sajandal «vabastamise» aastapäeval 23. mail 1916. a. otsustas linnavolikogu kunsttööstuskooli linna haldusesse anda ja nimetada teda keiser Aleksander I nim. Tallinna Linna Kunsttööstuskooliks. Sellise «hiilgava» nime all meie õppeasutus küll kunagi ei töötanud. Põhiliselt jätkus töö endises vaimus, muudatused olid vaid administratiivset laadi. Kuid käimasolev maailmasõda toob kooli ellu olulisi muutusi. Eelkõige võetakse Kanuti-Gildi hoone sõjaväe laatsaretiks. Kool asub ajutiselt 1917. a. sügiseks Tallinna Tütarlaste Kommertskooli (praegune Merekool) ruumidesse. 1. mail 1917. a. kinnitatakse Venemaa Kaubanduse ja Tööstuse ministri poolt kooli uus põhikiri, kuid see ei too ei sisulisi ega struktuurilisi muutusi kooli ellu. Küll jääb see põhikiri kehtima kuni 1929. aastani. Graafilised kunstikursused likvideeritakse ja nende asemele asutatakse üheaastane ettevalmistuskursus. See tegutses aastail 1917—1920.

1916. a. sügisel tõstetakse nii ministeeriumi kui ka Ülevenemaalise Linnade Liidu Tallinna osakonna poolt üles soov organiseerida käimasolevas sõjas vigastatud sõjameeste «edasiharimise kursused». Kuna koolil puuduvad vastavad töökojad, siis saadakse nende sisustamiseks krediiti nii ministeeriumi kui ka Vigastatud Sõjameeste Komiteelt. 1. märtsil 1917. a. avati köite ja kartonaaži töökoda (töökoja meister E. Taska). Sama aasta juunis hakkas dekoratiivmaali töökoja juures tööle plakati- ja sildimaalimise töökoda (töökoja meister N. Liblik) ja oktoobris tisleritöö- ja puuvooli töökoda (töökoja meister P. Olts). Neist 6—7 kuulistest kursustest võttis osa 80 vigastatud sõjameest.

Oktoobrirevolutsioon tõi kooli ellu esimese positiivse saavutuse — kool sai endale kindlad ruumid. Sõjategevuse ja revolutsiooni tulemusena likvideeriti Riiklik Tütarlaste Gümnaasium. Vabanenud hoonesse Suur-Tartu mnt. 11 (praegu Tartu mnt. 1) asubki Kunsttööstuskool ja sellesse on kooli põhibaas jäänud tänaseni. Teiseks, õppetöö hakkab toimuma eesti keeles, likvideeritakse hommikupalvus ja usuõpetuse tunnid asendatakse lastevanemate soovil muusikatundidega. Äsjarajatud nõukogude võim ei suuda oma lühiajalisuse tõttu teostada edasisi sisulisi muutusi õppetöös.

Saksa okupatsioonivõim 1918. a. taastab nii hommikupalvuse kui ka usuõpetuse. Asjaajamise keeleks sai saksa keel, kuid õppetöö jätkus endiselt eesti keeles. Okupatsiooni tingimustes sai kooli edasitöötamine võimalikuks ainult sel põhjusel, et temas õpetati saksa keelt üle kuue nädalatu tunni.

Põhiliselt aga maailmasõja- ja revolutsiooniaastad, millele lisandus veel mõneaastane klassisõda, ei loo normaalseid tingimusi õppetöös. Lahkub õpilasi ja õppejõude, õppeasutuse ruume kasutatakse sõjaväe majutamiseks, palju energiat nõuab võitlus nii õpilaste kui ka õppejõudude toitlustamis- ja majandusraskustega.

EESTI VABARIIGI TALLINNA KUNSTTÖÖSTUSKOOL (1920—1924) KUNSTIKOOL «PALLAS» (1919—1924)

Klassisõja järel võimu haaranud kodanlus hakkab vastavalt oma huvidele kunstialast haridust ümber korraldama. Kunsttööstuskooli vaadeldavat perioodi iseloomustab kooli erialade profiili ja struktuuri väljakujunemine ning õppekaadri komplekteerimine, kes jääb õppetöös juhtivaks kuni

1940. a. See kaader oma enamikus omandas hariduse kas Peterburi Kunstide Akadeemias või Stieglitzi Kunsttööstuskoolis. Ühtlasi alustatakse sel perioodil uue õppekaadri kasvatamist andekamatest kooli lõpetajatest, suunates neid välismaale enesetäiendamise eesmärgil. Esimestena neist tuleks nimetada A. Mels-Reindorffi, A. Hansenit. Seda perioodi iseloomustab peale ülalöeldu ka õppebaasi väljakujunemine.

Kui Tallinn kujunes tarbekunstialase kaadri sepikojaks, siis kujutavas kunstis saab selleks Tartu. «Noor-Eesti» rühmitusest kasvas 1918. a. välja kunstühing «Pallas», kes asutas kunstikool «PALLASE» 1. oktoobril 1919. a. Kuna praegune Kunstiinstituut ühendab endas omal ajal eraldi eksisteerinud kahte õppeasutust, on antud ülevaates vajalik puudutada ka kunstikooli «Pallas» arenemiskäiku.

Kui Tallinna Kunsttööstuskoolis valitses klasside, töökoja kursuste süsteem, siis Tartu kunstikool oli ajaliselt rangelt piiritlemata ateljeedesüsteemiline kool. Peale ettevalmistava üldateljee olid maalimise, joonistamise, skulptuuri ja graafika ateljeed. Praktilistele kunstiainetele lisandusid kunstiteoreetilised (kunstiajalugu, plastiline anatoomia, perspektiiv) ja joonistuspedagoogilised kursused.

Õppekaader «Pallase» kunstikooli esimese direktori K. Mäe (1919—1925) juhtimisel komplekteerus Lääne-Euroopa kunstioppeasutustes õppinud või seal end täiendanud kunstniked, kellele lisandusid mõned välismaalased /G. Kind graafika alal (Dresden), prof. M. Zeller (Berliin), E. Dörwald (München)/. Kooli esimene asukoht oli Lossi tän. 3; 1921. a. alates Kalamehetän. 14 ja 1923. a. Karlova tän. 2, mis jäi kooli asukohaks kuni 1944. a., mil hoone sõjatules hävis. Kuna kunstikool «Pallas» oli eraõppeasutus, mis võis loota vaid omavalitsuse ja riigi vähestele toetustele, jäävad majanduslikud mured akuutseks kuni 1940. aastani.

20. märtsil 1920. a. registreeritakse Haridusministeeriumi ringkirja alusel Kunsttööstuskool riiklikku alluvusse. Struktuurilt muutub ta kuue õppeaastaga kooliks, milles koolikursus haarab viis õppeaastat ja üks aasta on ette nähtud õppetöökodade täiendusklassile. Jätkasid tööd varem asutatud õppetöökodad — dekoratiivmaal, naiskäsitöö, puutöö ja puuvool, naha-, papi- ja raamatuköide. Peatselt rajatakse aga uusi erialasid.

1921. a. asutatakse voolimise (skulptuuri) õppetöökoda, mille esimeseks juhatajaks kutsutakse J. Koort (1921—1924). 1922—1923. a. ehitatakse senine hoone neljakorruseliseks, mis lubab uute erialade avamist. 1922. a. asutatakse graafika õppetöökoda, mille esimeseks ja kauaaegseks juhatajaks oli G. Reindorff (1922—1943), litograafia eriala juhtis sakslane A. Stieren (1923—1929. a.). Keraamika õppetöökoda asutamise esimesed katsed ulatuvad tagasi juba 1919. a., kus sellega tegeleb N. Root, kuid tegelik alus rajatakse 1923. a. ungari keraamiku prof. G. Jako poolt (1923—1933). 1924. aastal avatakse veel trükitöö õppetöökoda (esimene ja kauaaegne meister L. Triumpf) ning metalliõppetöökoda (filigraan ja emailtööd), mida 1923.—1940. a. juhtis K. Zeidler.

KÕRGEM KUNSTIKOOL «PALLAS» (1924—1940) RIIGI KUNSTTÖÖSTUSKOOL (1924—1938)

3. novembril 1924. a. kinnitati «Pallas» kõrgemaks kunstikooliks. Selleks ajaks väljakujunenud õpesüsteem püsis 1940. aastani. Kool kujunes kolmeastmeliseks: ettevalmistusaste üldjoonistamise- ja maaliklassiga; ateljeedeaste — kolm maali- ja joonistamisateljeed, üks skulptuuri ja üks graafika ateljee ja lõpuks meisterateljee. Ettevalmistusklassi esimene aste seisnes natüürmordi ja pea stuudiumis, teine aste aktistuudiumis. Maali eriala üldateljeest siirdusid õpilased kas A. Vabbe või N. Triigi ateljeesse. Skulptuuri ateljeed juhendas prof. A. Starkopf. Graafika ateljees, mis avati 1921. a., võisid töötada kõik õpilased. Süstemaatiliselt hakkas see tööle 1930. a. A. Vabbe, hiljem H. Mugasto juhendamisel. Meisterateljeesse siirdumine toimus õppenõukogu soovitusel ja siin anti noorele

kunstnikule lõplik viimistlus. Joonistamis-pedagoogilised kursused valmistasid ette joonistamisõpetajaid. 1924. aastal andis kunstikool «Pallas» oma esimesed lõpetajad — N. Mei, E. Viiralt, K. Veeber, V. Haas, F. Sannamees. 1930-ndail aastail algas õppekaadri uuenemine «Pallase» andekamatest lõpetajatest.

Kunsttööstuskooli tegevust iseloomustab sel perioodil kooli struktuuriline viimistlus, mõningate uute erialade tekkimine ja võrdlemisi suur töö mitmesuguste oskuskursuste organiseerimisel. 1924. a. muudetakse kuueaastane kool oma struktuurilt kaheastmeliseks — kolm õppeaastat üld- ja kolm õppeaastat töökodade astet (koos töökodade täiendusklassiga). 1929. a. Riigikogu poolt vastuvõetud Riigi Kunsttööstuskooli seadusega muudetakse õppestruktuur kolmeastmeliseks: kaheaastane üldaste, kolmeaastane töökodade aste ning üheaastane meisterklass. Üldastmes oli paarõhk üldhariduslikel ainetel ja kunsti ülddistsipliinidel, töökodade astmes omandati erialane ettevalmistus koos kunstiainete viimistlusega, kuna meisterklass oli pühendatud erialale.

Riigi Kunsttööstuskooli seadusega kaotas tegelikult kehtivuse 1917. a. põhikiri ja fikseeriti lõpetajate õigused. Üld- ja töökodade astme lõpetaja omandas õppinud töölise kutse; üld-, töökodade ja meisterklassi lõpetanu omandas rakenduskunstniku diplomi ja peale pedagoogiumis sooritatud eksamite veel kesk- ja kutsekooli «tööstuslike ainete» õpetaja kutse. Meistri nimetuse saamiseks oli vaja pärast kooli lõpetamist töötada kaks aastat oma erialal.

Erialadest asutatakse 1928. a. metalli õppetöökoja juurde portselanimaalimise eriala ja graafika õppetöökojale liidetakse 1933. a. tsinkograafia. 1923. a. Eesti Trükitöölise Liidu soovil asutatud kolmeaastased trükitöö oskuskursused muudetakse 1933. a. nelja õppeaastaga Trükitööstuskooliks, mis jääb kooli saatvaks kaasõppeasutuseks kuni 1944. aastani. Siit pärineb rida meie trükikodades töötavaid polügrafiste. Täiesti uue õppetöökojana asutatakse 1936. a. klaasehistöö (kristallilihvimise) töökoda, mille esimeseks juhatajaks on A. Grünberg (1936—1938).

Suurt tööd teeb õppeasutus kunstkäsitöölise oskuste täiendamiseks, organiseerides arvukalt erialaseid kursusi, nagu viiekuulised raamatuköite ja kuldamise kursused (1923. a.), õhtused trükitöö oskuskursused (1923.—1929. a.), kuuekuulised kullassepa kursused (1929.—1930. a.), kolmed kahekuulised maalrikursused (1931.—1932. a.), keraamika oskuskursused (1926.—1930. a.).

Õppejõudude kaadri juurdekasvu huvides suunatakse andekamate lõpetanute seast välismaa õppeasutustesse end täiendama K. Herman, O. Tammeraid, P. Luhtein, V. Eller, M. Roosma. 1934. a. tuli «Pallasest» Kunsttööstuskooli skulptuuri ja joonistamise õpetajaks prof. V. Mellik ja samal aastal asus tööle kunstiajaloolane L. Soonpää.

Ka õpilaste koosseisus toimub murrang. Seniste algkooli lõpetanute kõrval asub kolmekümnendatel aastatel kooli õppima arvukalt keskkooli lõpetanuid, mis arvatavasti ongi põhjuseks, et Tallinna luuakse ka kõrgem kunstikool. On huvitav märkida, et paljud hiljem nimekad kunstnikud alustavad oma hariduskäiku Kunsttööstuskoolis, aga siirduvad sealt «Pallasesse». Ilmselt kujutavas kunstis andekamaid õpilasi ei rahuldanud Tallinna Kunsttööstuskooli õppelaad. Nii alustavad lisaks eespool mainitud E. Viiraltile, J. Muksile, P. Liivakule oma õpinguid Kunsttööstuskoolis — A. Johani (1922.—1926. a.), K. Liiman (Liimand — 1920.—1925. a.), R. Sagrits (1928.—1929. a.), L. Mikk (1927.—1931. a.).

30. märtsil 1938. a. luuakse senise Riigi Kunsttööstuskooli baasil kaks õppeasutust — nelja õppeaastaga RIIGI TARBE- JA KUJUTAVAKUNSTI KOOL, ning kolme õppeaastaga RIIGI KÕRGEM KUNSTIKOOL. Selle sammuga murtakse senine traditsioon, millega Tallinn valmistab ette ainult tarbekunstnikke. Reform omas ka teisi positiivseid külgi — sellega loodi kujutava kunsti alal keskastme õppeasutus, ühtlasi rajati alus ka tarbekunstialasele kõrgemale haridusele, mis senini kohapeal puudus. Uued õppeasutused ei suuda aga lühikese tegutsemisaja tõttu anda min-

geid tulemusrikkaid resultaate. Mainida tuleks, et tollel perioodil asutati aia- ja pargikujunduse kursus (juhataja A. Alas) ning sisearhitektuuri kursus, millest mõlemast nõukogude korra tingimustes kasvavad elujõulised erialad.

Nõukogude võimu taaskehtestamine 1940. a. tõi endaga kaasa suured muutused haridussüsteemis. Algab noorsoo kasvatamine kommunismi vaimus. Haridus muutub maksuvabaks, õpilased ja üliõpilased hakkavad saama stipendiumi, õppematerjalidega varustab õpilasi kool. Toimub õppekaadri radikaalne uuendamine ja õppetöö suundub realistlikule õppemethodile, vormilt rahvusliku, sisult sotsialistliku kunsti viljelemisele. Likvideeritavate õppeasutuste baasil luuakse Tallinnas JAAN KOORTI nim. RIIGI RAKENDUSKUNSTI KOOL ja Tartus KONRAD MÄE nim. RIIGI KÕRGEM KUNSTIKOOL.

Tallinna Rakendus kunsti kool kujundatakse viie õppeaastaga keskastme õppeasutuseks. Oma struktuurilt oli ta planeeritud kaheastmelisena — kaks õppeaastat üldastet, kolm aastat kõrgemat astet. Kool jagunes vormi, värvi, raamatu ja ruumikujunduse osakondadeks, mis sisuliselt koondasid endasse seni eraldi eksisteerinud õppetöökojad.

Tartu Kõrgemas Kunstikoolis esinesid vastavalt kujutava kunsti põhi liikidele maali, skulptuuri ja graafika fakulteedid.

Nõukogude kooli organiseerimist ja väljakujunemist katkestab ootamatult alanud Teine maailmasõda. Esimesteks nõukogude kooli lõpetajateks Tallinnas olid E. Okas, A. Hoidre, O. Raunam, A. Viilup, R. Mänd, J. Räni ja L. Muraševa. Paljud õpilased ja õppejõud vahetavad kunstniku töövahendid relva vastu. Kodumaad saksa anastajate vastu kaitstes langevad võitlustandril A. Johani, K. Liimand ja teised kunstnikud. Paljud teevad läbi Nõukogude armee kangelasliku sõjatee.

Areneva sõjategevuse ja saksa okupatsiooni tingimustes koolide tegevus kängus ning kujunes lünklikuks. Okupeeritud kodumaal on kunstikoolide õppetöö katkestatud ühe õppeaasta ulatuses: Tallinnas 28. augustist 1941 kuni 1. jaanuarini 1942 ja 9. märtsist kuni 1. detsembrini 1944. a. Okupatsiooni tingimustes kandis Kunsttööstuskool 1942/43. õppeaastal TALLINNA KUJUTAVA- JA RAKENDUSKUNSTI KOOLI nimetust. 1943. a. likvideeritakse kujutava kunsti alad (maal ja skulptuur) ning õppeasutus nimetatakse TALLINNA RAKENDUSKUNSTI KOOLIKS. Sisuliselt olid need koolid nelja õppeaastaga keskastme õppeasutused varem väljakujunenud õppetöökodadega.

Tartus funktsioneerisid saksa okupatsiooni perioodil kooli asemel kujutava kunsti kursused.

1944. a. vabastatakse kodumaa saksa okupantidest. Tuginedes nõukogude tagalas tehtud ettevalmistustöödele, asutakse pärast kodumaa vabastamist kunstiõppeasutuste taasavamisele. Kohapealsete kunstipedagoogide koondumise ja nõukogude tagalast tagasisaabunud kunstnike energilise tegevuse tulemusena avas Tallinnas tarbekunstialane õppeasutus 1. detsembril 1944. a. oma õppetegevuse juba kõrgema nõukogude koolina, mis sai oma seadusliku aluse ENSV Rahvakomissaride Nõukogu määrusega 20. detsembrist 1944. a. Samal ajal organiseeritakse Tartus kujutava kunsti alane kõrgem õppeasutus.

ENSV TALLINNA RIIKLIK TARBEKUNSTI INSTITUUT
ENSV TARTU RIIKLIK KUNSTIINSTITUUT (1944—1951)

Algab suur töö nõukogude kunstikaadri kasvatamisel, mis toimub rahvaste sõpruse ja kommunismi ideede vaimus. Nõukogude kunstnik töötab rahva huvides, tema looming on tihedalt seotud rahva elu ja tööga.

Struktuurilt olid mõlemad koolid kuue õppeaastaga — viis kursust pluss diplomikursus. Nad erinesid aga oma ettevalmistuse profiililt — Tartu Riiklik Kunstiinstituut valmistab ette kõrgema haridusega kujutavaid

kunstnikke, Tallinna Tarbekunsti Instituut aga kõrgema haridusega tarbekunstnikke.

Õppetöö omandas nõukogude kõrgemale koolile omased sisulised jooned ja ainejaotuse, mis koosnes ühiskonnateaduste tsüklist (marksismi-leninismi põhialused, poliitökonoomia, dialektiline ja ajalooline materialism, esteetika), üld- ja kunstiteoreetiliste ainete tsüklist (kunsti- ja tarbekunsti ajalugu, perspektiiv, kujutav geomeetria, plastiline anatoomia, vööriided ja kehaline kasvatus) ning lõpuks praktiliste kunstiainetega tsüklist (joonistamine, maalimine, voolimine, kompositsioon, töö materjalid, tehnoloogia ja kitsamad eriala distsipliinid). Vastavalt õppeplaanidele on ainete valik ja mahud aja jooksul mõnevõrra varieerunud, kuid eeltoodud ainete põhijaotus on säilinud tänapäevani.

Tartu Riiklikus Kunstiinstituudis oli kolm fakulteedi — maali, skulptuuri ja graafika, Tallinna Tarbekunsti Instituudis aga viis fakulteedi — dekoratiiv-monumentaalmaal, dekoratiiv-monumentaalskulptuur, graafika, dekoratiivkujundus ja kunstiline tekstiil. Need fakulteedid liitsid endasse kaksteist erialakateedrit: dekoratiiv-monumentaalmaal, dekoratiiv-monumentaalskulptuur, miniatuurmaal, teatridekoratsioon, graafika, nahkehistöö, kunstiline tekstiil ja kostüüm, aia- ja pargikujundus, ruumikujundus, kunstiline keraamika ja klaasehistöö. 1946. a. avati ka metall-ehistöö kateeder. Peale erialaste kateedrite rajati mõlemas koolis üleinstituudiliste distsipliinide — marksismi-leninismi, kompositsiooni, joonistamise ja kunstiajaloo kateedrid.

Reorganiseerimistöö kõrval asus õppejõudude kaader tegema intensiivselt õppemetoodilist tööd. See oli hädavajalik, kuna näiteks Tallinna Tarbekunsti Instituudis olid mitmed erialad üleliiduliselt ainukesed ja neil puudus kõrgemale koolile vastav üleliiduline metoodiline läbitöötlus. Sellega pandi alus teaduslik-metoodilisele tööle. Pedagoogilise kui ka metoodilise töö tulemusena omandasid õppejõud teaduslikke nimetusi. Antud perioodil töötas instituudis 8 professorit, 26 dotsenti ja 6 teaduste kandidaati. Reale õppejõududele on antud aunimetusi.

Vastavalt vastuvõtukontingentide suurendamisele kasvas üliõpilaste arv pidevalt, mille tagas nõudmine vastava ala kõrgema haridusega spetsialistide järele. Esimesed pärastsõjaaegsed lõpetajad annavad Tallinna Tarbekunsti Instituut ja Tartu Kunstiinstituut 1947. a.

ENSV RIIKLIK KUNSTIINSTITUUT (alates 1951. a.)

1950. a. novembris liideti ENSV Tallinna Riiklik Tarbekunsti Instituut ja ENSV Tartu Riiklik Kunstiinstituut üheks õppeasutuseks — ENSV Riiklik Kunstiinstituudiks Tallinnas. Nimetatuga viiakse kunstilise hariduse omandamine Eestis kahele astmele. Tartusse rajatakse keskastme kunstikeskkool (tehnikum). Tallinnas aga alustavad 1952. a. Kunstiinstituudi juures tööd regulaarsed ettevalmistuskursused. Seega on kunstialase kaadri ettevalmistamine muutunud täiuslikumaks.

Koos kunstiõppeasutuse reorganiseerimisega rajatakse instituudis ka arhitektuuri eriala. Seega koosneb Kunstiinstituut nüüd kujutava kunsti, arhitektuuri ja tarbekunsti fakulteedidest ning hakkab ette valmistama nii kunstnikke, tarbekunstnikke kui ka arhitekte. Selle aktiga saavutab instituut kunstikaadri ettevalmistuse ulatuses täiuslikkuse. 1959. a. avatakse arhitektuuri fakulteedi juures õhtune osakond. Instituudi kitsamateks erialadeks on maal, teatridekoratsioonimaal, sulptuur, graafika (tarbegraafika, plakat, raamatukujundus), arhitektuur, ruumikujundus (puitehistöö), kunstiline tekstiil ja kostüüm, kunstiline keraamika ja klaasehistöö, metallehistöö ning nahkehistöö.

Alates 1955. a. komplekteeritakse kooli õppekaader konkursi alusel vabariigi parimate ja staažikamate spetsialistide hulgast. Õppetöö tulemused nii kujutava- kui ka tarbekunsti alal on tunnustust leidnud üleliidulistel kunstiinstituutide diplomitööde näitustel. Instituudi õppejõud ja üliõpilased võtavad õppetöö kõrval osa teaduslikust tööst ja on seotud laialdase

ühiskondliku tegevusega kunsti ja esteetilise propaganda alal. Alates 1951. a. on traditsiooniliseks kujunenud iga-aastased õppejõudude ja üliõpilaste teaduslikud konverentsid, kus kunstiajaloo probleemide kõrval käsitletakse laialdaselt tööstustoodangu kunstilise taseme küsimusi.

Käesoleval ajal toimuvad Kunstiinstituudis sisulised ja välised ümberkorraldused. Õppetöö kehtestatakse lühendatakse viiele aastale. Kujutava kunsti erialad võtavad dekoratiiv-monumentaalkunsti profiili, tarbekunsti osutatakse aga juba 1956. a. alates kõrvuti dekoratiivtarbekunsti viljelemisega suurendatud tähelepanu tööstuse massitoodangu kujundamisele.

Kunstiinstituudi ja tema eelkäijate õppetöö arengu jälgimine on mõnevõrra raskendatud, kuna õpilastöid on säilinud väga vähe. Kahju, et pole juba algusest peale pandud alus õppe-metoodilisele arhiivile. Samuti on õppetööde-alane publikatsioon äärmiselt lünklik ja napp. Üldiseloolestusena tuleb Kunstiinstituudi eelkäija, Tallinna Kunsttööstuskooli kohta märkida, et sealne õppetöös valitsev vaim, tingituna kooli spetsiifikast, oli range, küllaltki konservatiivne. Pearõhk oli pandud siin headele kunstikäsitöölise oskuste omandamisele ja ainult vähestest lõpetajatest kujunesid loovad tarbekunstnikud. Tartu Kunstikoolis oli õhkkond demokraatlikum ja tugines sisuliselt iga üliõpilase iseseisvamale loomingulisele omapärale ja algatusvõimele, mistõttu sealt sirgus terve rida tugeva loomingulise omapäraga kunstnikke.

Veel tuleb mainida, et kodanlikul perioodil toimus õppetöö metoodiliselt järjestatud klassiülesannetena ainult talvisel ja kevadisel semestril. Nõukogude kool on selle kõrval sisse viinud suvekuudeks kahekuulise õppepraktika kujutava kunsti alal, õppe- ja tööstuspraktika tarbekunsti alal ning ehituspraktika arhitektuuri alal. Õppepraktikate sihiks peale loodusestudiumi on koguda elust kompositsioonilist materjali, mis jääb aluseks talvisele õppetööle. Tööstuse- ja ehituspraktikaga aga luuakse tihe side erialase praktilise töö ja projekteerimise ning kavandamise vahel. Instituudi eelkäijad, nagu Tartu «Pallas», osutasid õppeülesannete lahendamisel palju tähelepanu vormi- ja värvikultuuri viljelemisele, kusjuures kompositsioonile osutati vähem tähelepanu. Temaatilise kompositsiooni leidis haruharva käsitamist vaid meisterateljees. Tallinna Kunsttööstuskoolis tegeldi kompositsiooni ülesannetega nii dekoratiiv- kui ka tarbekunsti alal. Kuid eriti viimases valitses teatav piiratus. Üldiselt teostati väiksemamahulisi dekoratiiv-tarbekunsti ülesandeid. Selle kõrval täitis õppeasutus ka tellimusi, mis kohati isegi õppetööd segasid. Nõukogude perioodil on pidevalt taotletud kõikide tarbekunsti erialade profiili ja õppeülesannete avardamist, temaatiliste ja ansambliiliste ülesannete lahendamist ning tööstustoodangu kujundamist. Kujutavas kunstis aga on kujunenud primaarseks temaatiliste kompositsioonide loomine ja profiili laiendamine kujunduslikele ja dekoratiiv-monumentaalsetele ülesannetele.

Ka nõukogude perioodil on meie juubilar läbi teinud mõne eriselooga arenguetaapi. Nii oli õppetöö aastatel 1944—1948 küll sisuliselt ja nõudlustelt tohutult muutunud, kuid mõningal määral elasid edasi ka endised kujunduslikud traditsioonid. 1948.—1949. aasta ideoloogilised otsused formalismi — kosmopolitismi küsimustes teevad õigustatud kriitikat nii tarbekunstile kui ka kujutavale kunstile nende liialdatud esteeditsemise pärast. Kuid vigade parandamisel ei osata leida tasakaalukat teed. Sisulise ja vormimeisterlikkuse täiuslikkuse nõudmises kalduti isikupäratusse, trafaretsusesse nii teemade lahendamisel kui ka vormikäsituses. Tarbekunstis hakati matkima mineviku kunstistiile ja see ala minetas oma dekoratiivsuse funktsiooni, ning lähenedes oma dekoorilt kujutavale kunstile, muutus sisuliselt viimase passiivseks fooniks.

Ületanud 1950-ndate aastate kesksaiku need isikukultuse ajastu pidurdavad tõkked, suunduvad kaasaja kujutav kunst, tarbekunst ja arhitektuur suurema isikupära, dekoratiivsuse ja kainuse suunas.

Joonistamine, üks kunstiõppeasutuse põhidistsipliine, oli Tallinna Kunsttööstuskooli algaastail diferentseeritud. Akadeemiline joonistamine

eraldatakse vaba, dekoratiiv- ja mälu järgi joonistamisest. Hiljem kasvas see ühtseks, klasside süsteemiga vabajoonistamiseks, mis oli iseloomulik ka kunstikoolile «Pallas». Natüürmordi- (perspektiiv), kipsi- (ornament, kapiteel, kipspea), portree-, figuuri- (koos loomadega) ja aktiklass — selline ainejaotus püsis kogu kodanliku perioodi joonistamise õpetuses. Edasijõudmine ühest joonistamisklassist teise ei sõltunud õppeaastast, vaid õppeülesannete täitmise küpsusest. Üleminek võis toimuda iga semestri lõpul, õppeasutust polnud aga võimalik lõpetada ilma aktiklassis töötamata. Joonistamise lähendamiseks tarbekunsti profiilile eksisteeris Kunsttööstuskoolis iseseisva aina dekoratiivjoonistamine dots. A. Kilgase juhendamisel. Vabajoonistamine baseerus nii Tallinnas kui ka Tartu «Pallases» natüüri studiumile realistlikul õppemeetodil, mis andis tulevastele kunstnikele hea joonistamisoskuse. Joonistamisõpetust juhtisid Tallinna Kunsttööstuskoolis sellised õppejõud nagu N. Triik, Paul ja Kristjan Raud, L. Oskar, A. Kilgas, K. Herman, prof. V. Mellik jt. «Pallases» oli 1920.—1934. a. juhtivana tegev prof. V. Mellik ning pärast tema lahkumist K. Liimand, nende kõrval P. Aren, J. Vahtra, A. Vabbe jt. Eriti tuleb hinnata prof. V. Melliku meetodiliselt tugevalt läbitöötatud joonistamisõpetust, milles suur tähtsus oli joonistamiskrokiil. Tollel perioodil oli iseloomulik tugeva konstruktiivse ülesehitusega, vormi rõhutatav joonistamislaad.

1944. a. organiseeritakse nii Tartu Kunstiinstituudis kui ka Tallinna Tarbekunsti Instituudis joonistamise kateedrid. Tallinnas asus kateedrit juhtima prof. V. Mellik (1944—1949. a.), kellele järgnes prof. G. Reindorff (1949.—1958. a.) ja alates 1958. a. juhivad seda dots. A. Alas. Tartu Kunstiinstituudis oli kateedri juhatajaks kuni õppeasutuse liitmiseni 1951. a. dots. J. Püttsepp. 1944. a. likvideerus ühtlasi senine joonistamisklasside süsteem. Õppetöö hakkas nüüd kulgema kursuste kaupa, diferentseerudes õppeülesannetes vastavalt fakulteedi eripärale. Kuna tänapäeval instituudi sisseastujad omavad juba kunstilise ettevalmistuse, alustatakse õppetööd portreejoonistusega. Pärastsõjaaegsel perioodil viljeldi juba varem väljakujunenud vormi rõhutavat käsituslaadi. 1950-ndatel aastatel, seoses üldise ülitäpse viimistluse nõudmisega, pääses joonistamises maksuvusele mõnevõrra retušeeriv laad. Sellest vabanetakse aastakümne kesksaiku. Suundutakse taas konstruktiivselt tugevale joonistuse ülesehitusele, taotledes lõpplahenduses kas vormi või maalilisust. Kaasajal on joonistuses teataval määral läbi löönud dekoratiivsem vormikõne.

Tallinna Kunsttööstuskooli maal on algusest peale kandnud põhiliselt dekoratiivset iseloomu. Kooli algaastail on maalimine üldaine. Õpetati nii akvarell- kui ka õlimaali. Esimese õppejõuna oli tegev N. Triik. Dekoratiivmaal kandis aga maalri- ja ruumidekoratsioonimaali iseloomu. Akvarellmaal on jäänud tänapäevani üldkunstiaineks paljudel instituudi erialadel.

Dekoratiivmaali õpetamise esimeseks astmeks oli kogu kodanliku perioodi vältel dots. A. Kilgase poolt juhitud dekoratiivjoonistamine, millele järgnes algul G. Reindorffi, seejärel pikki aastaid R. Nymani juhendamisel dekoratiivmaalimine liimvärvidega. Lahendati akadeemilisi ülesandeid (natüürmort, portree, figuur). Viimasele kaasnesid erialale vastavad ornamentaalsed-dekoratiivsed kompositsiooniülesanded ja teatridekoratsioonid. Alles viimastes klassides siirdusid õpilased õlimaaliklassi, mis töötas prof. A. Janseni juhendamisel. Selle lühikese aja jooksul ei suudetud ette valmistada maalijaid. Ka selles astmes esines akadeemiliste ülesannete kõrval (natüürmort, portree, figuur, akt) monumentaaltehnikas (fresko, mosaiik, vitraaž) figuraalkompositsiooni õppeülesandeid. Õppetöö Tallinna Kunsttööstuskoolis kandis tugevat vormikultuse iseloomu, vähem maalilisi väärtusi. Lühike periood Riigi Kõrgema Kunstikooli maaliosakonnas prof. J. Greenbergi juhendamisel tõi kaasa mõningad muutused, mis on väljenduse leidnud nõukogude kunstikooli esimese, 1941. a. lennu lõpetajate loomingu. Suhteliselt kahvatuks on jäänud aga ENSV Riikliku Tallinna Tarbekunsti Instituudi monumentaal-dekoratiivmaali osakonna

töötulemused. Enamik selle osakonna lõpetajaist on suundunud kujunduslikele töödele.

Eesti maalikunstnike põhiline ettevalmistus toimus Tartus, «Pallase» kunstikoolis. Õppetöö baseerus seal natuuri stuudiumil, mis töötati läbi igale õpilasele isikupärasel maalilisel vormi- ja koloriidikõnes. Maalikool algas ettevalmistusklassiga (natüürmort, portree) V. Ormissoni juhendamisel. Järgmisel astmel jagasid õpetust A. Vabbe ja N. Triik oma personaalateljeedes. Obligatoorse ülesannete kõrval (portree, figuur, akt) olid suured tähtsuse üliõpilaste iseseisev töö. Kompositsioonilisi ülesandeid ei lahendatud, küll loodi aga nii joonistamises kui maalimises mitme-figuurilisi vabalähendusi. Kuigi Tartu Kunstikooli lõpetanute arv maali alal pole eriti suur, andis ta, toetudes õpilaste iseseisva õppetöö meetodile, tugevaid kunstiisiksusi, nagu A. Johani, K. Liimand, H. Kummits, E. Kits, J. Võerahansu, L. Mikk, R. Sagrits, V. Karrus, V. Loik jt. Nõukogudeaegses Tartu kunstikoolis elas mõnda aega edasi endine maaliline laad, ehkki seotuna sisuliste muutustega. 1948.—1949. a. sai ta seoses ideoloogiliste otsustega tugeva kriitika osaliseks. Teemaatiline maal asus nõukogude perioodi kunstikoolis juhtivale kohale ja on muutunud õppetöö lahutamatuks osaks. Teemaatilise kompositsiooniga näitavad üliõpilased oma kunstiküpsust instituudi lõpetamisel. Maali eriala, juhitud dots. J. Võerahansu poolt, annab üle isikukultuse väärtete komistades uue põlvkonna maalijaid, kellest silmapaistvamad on E. Allsalu, I. Malin, L. Muuga, L. Kokamägi, N. Kormašov, E. Pöldroos, R. Korstnik jt. Praegu toimub instituudi maali erialal sisuline murrang seoses tema suundumisega dekoratiiv-monumentaalmaali profiilile.

1944. a. loodi maaliosakonna juurde teatridekoratsiooni eriala, mida kuni tänaseni juhtis prof. V. Haas. Pearõhk nimetatud erialal on pandud teatrierialasele maalile ja kompositsioonile ja viimasel ajal üldisele dekoratiivkujundusele. Peaaegu kõikides vabariigi teatrites töötab juba uus nõukogude generatsioon dekoratõõreid, kelledest nimekamad on E. Renter, G. Sander, M. L. Küla jt.

Analoogiline maaliga on skulptuuri kateedri areng. Selles puudub aga see suur erinevus Tallinna ja Tartu kunstikoolide vahel, mida tuli märkida maali puhul.

Skulptuuri viljelemist alustatakse Tallinnas üldkunsti distsipliinina «voolimise» nimetuse all Kr. Mei juhendamisel. Peaaegu üheaegselt, 1921. a., asutatakse skulptuuri õppetõõkojad Tallinnas J. Koorti juhendamisel ja Tartus prof. A. Starkopfi juhendamisel. Viimase tegevus jääb Tartus suunavaks kogu kodanlikul perioodil. Tallinnas tegelesid õppejõududena ja juhatajatena peale J. Koorti veel F. Sannamees (1925.—1928. a.), L. Pruul (1928.—1935. a.), prof. V. Mellik (1935.—1942. a.). Nõukogude perioodil, mil organiseeriti juba vastavad kateedrid, on neid Tallinnas juhtinud dots. A. Kaasik (1944.—1956. a.), prof. M. Saks (1956.—1962. a.) ja alates 1962. a. prof. E. Roos. Kuni instituutide liitmiseni viljeles Tallinna kool dekoratiiv-monumentaalskulptuuri. Seepärast oli algklassides kavas ornamentaal-dekoratiivlahendused, vanematel kursustel kõrvuti akadeemiliste portreede, figuuri ja aktistuudiumitega lahendati dekoratiiv-monumentaalskulptuuri ülesandeid. Põhiline õppeprotsess nii Tallinna kui ka Tartu koolis baseerus naturile, mida käsitleti realistlik-dekoratiivses vormikõnes. Tartu koolis dekoratiiv-ülesandeid ei olnud. Nende asemel viljeldi juba algusest peale vabaskulptuuri. Küll jäi mõlemale koolile omaseks dekoratiivne vormikõasitus. Tartu kooli suureks vooruseks on aga see, et üliõpilased töötasid materjalilis. Andekamate lõpetajatena annab «Pallas» järgmised skulptõõrid: H. Halliste, J. Hirv, F. Sannamees, E. Roos jt., Kunsttõõstuskool A. Kaasiku, G. Pommeri jt. Tõõtades 1944. a. alates nõukogude koolidena, lülitatakse kunstiinstituutide õppetõõsse sisuliselt uue nähtena teemaatiline kompositsioon. Nõukogude perioodil on esimesteks loomingulisteks saavutusteks lõpetajate O. Männi (Tartu) ja A. Mõldri (Tallinn) diplomitõõd. Mõlema instituudi liitmise järgsel perioodil suundus õppetõõ

skulptuuris tähelepaneliku vormiviimistluseni, millest kaasajal on üle mindud suuremale, dekoratiivsemale vormikäsitusele. Esimeseks hinnatavaks tulemuseks üleliidulisel areenil oli E. Taniloo skulptuur «Korvpallur». Üldiselt on skulptuur peaaegu alati leidnud äramärkimist ning instituudi kasvandikest on oma loominguga juba äratanud tähelepanu J. Vares, Z. Hmelnitski, A. Jürjo, L. Rosin, G. Markelov, K. Reitel, L. Tolli, J. Paberit, E. Rebane jt. Momendil on skulptuuris toimumas murrang dekoratiivmonumentaalkallaku poole.

Graafika arenguloo alged ulatuvad 1921. a., mil Tartu «Pallases» rajatakse vastav ateljee. Graafika on mõnda aega üldaine, millega tegelevad kõik üliõpilased. Alles 1930. a. alustas graafika ateljee sihipärase tööd algul A. Vabbe, siis H. Mugasto ja lõpuks A. Laigo juhendamisel. «Pallases» viljeldi ainult vabagraafikat, milline suund jätkus nõukogude perioodil kuni instituutide liitmiseni. «Pallase» koolkonnast tuleks eelkõige mainida E. Viiraltit, P. Liivakut, H. Mugastot, A. Laigot, A. Bachi, R. Kaljot jt.

Tallinnas pannakse graafika õppetöökajale alus 1922. a. ja esimeseks ning kauaaegseks juhatajaks on prof. G. Reindorff. Graafika õppetöökoda on tihedalt seotud 1924. aastal asutatud õppetrükikojaga — trüki, lito ja tsinkograafiaga, mis loob orgaanilise sideme kavandamise ja tehnilise teostuse vahel. Tallinna Kunsttööstuskoolis ja Tallinna Tarbekunsti Instituudis (1944—1951) oli õppetööl tarbegräafika ning raamatukujunduse kallak. Õppetööd alustati ornamentaal-kujunduslike ülesannetega, järgnes raamatugraafika, kaubandusreklaam ja lõpuks vabagraafika. Ettevalmistuse täiuslikkuse tagas vahetu side õppetrükikojaga. Selline meetodiline ülesehitus on säilinud põhiliselt tänapäevani, kuigi teemade ja õppeülesannete sisulistes lahendustes on toimunud radikaalsed muutused. 1932. a. töötab õppejõuna ja alates 1944. a. juhib kateedrit prof. P. Luhtein. Seoses üldise suunitlusega taandus viiekümnendatel aastatel tarbegräafika osatähtsus ja graafika eriala arenes põhiliselt kolmes lõigus — raamatugraafika, plakat ning vabagraafika. Tuleb mainida, et üleliidulist tunnustust on alati pälvinud graafika eriala raamatukujundus, plakat ja vabagraafika. Nõukogude perioodi raamatukujunduse edukamatest lõpetajatest tuleks mainida A. Koemetsa, V. Tõnissoni, J. Jazõninit, H. Eelmad, H. Lareteid jt., plakatiste S. Škoppi, V. Varet, E. Palmistet, H. Samput jt. Vabagraafikuist V. Tollit, I. Tornit, A. Kütti, O. Soansi, P. Ulast jt. Kaasajal toimub graafika erialas taas pööre tarbegräafika kasuks, kuna rahvamajanduses on graafika nimetatud ala järele eriti suur vajadus.

Tarbekunsti-alane õppetöö oma kitsamates erialades — naiskäsitöö (hiljem tekstiil ja kostüüm), kunstiline keraamika, klaas-, metall-, nahk- ja puitehistöö — omab ühiseid arengujooni. Meetodiliselt oli kodanlikul perioodil, samuti nõukogude võimu algusaastail kuni 1944. a. tarbekunsti-alane ettevalmistus jagatud kahte löiku. Ühelt poolt toimus üldkompositsiooniline ettevalmistus ja teiselt poolt sellest mõnevõrra lahus seisev töökodade praktika.

Üldkompositsiooniline ettevalmistus algas loovjoonistamisega, s. o. geomeetrilise ornamendi algõpetusega, mis lõppkursusteks kasvas üle iseseisvaks stilisatsiooni distsipliiniks. Tuleb kõigiti hinnata head ornamentaalset kooli, kuid ainult dekoor ei lahenda tarbekunstiteost. Vormikujunduslik ettevalmistus aga puudus. Seda lünka polnud suutelised täitma töökodade meistrid-instruktorid, kellede peamiseks ülesandeks ja teeneks tuleb lugeda heade kunstikäsitöölilike oskuste edasiandmist õpilastele. Teise iseseisva distsipliinina õpetati üldkompositsiooni. See oli kavandamisõpetus, mille ülesanded haarasid kõiki tarbekunstialasid, tundmata seejuures üksikute erialade materjale ja neist tingitud kujundusvõimalusi. Seega nii stilisatsioon kui ka üldkompositsioon olid vähe ühenduses töökodade praktikaga.

Kavandite lahenduses eksisteeris Stieglitzi kooli pärandusena pikemat aega stiilide eklektika, millesse oli vägivaldselt sisse põimitud rahvusornament. Ornamentaalsed ülesanded muutuvad oma proportsioonides

peatselt küll täiuslikumaks, kuid rahvusornamendis jäi domineerima klassikalise ornamendi graafiline töötlus. 1930-ndateks aastateks vabane-takse kujunduse piiratudest ja nii vormi kui ka dekoori kavandamine saavutab kaasaegsuse, millel on ajastu moestiili tunnuseid. Kavandamise ülesanded kannavad väikekoodanlikku iseloomu. Kuid alles nõukogude perioodil jõuab tarbekunst, toetudes rahvakunsti traditsioonidele, nende teaduslikule läbitöötlusele, vormi ja dekoori sünteesini. Käesoleval ajal laieneb tarbekunsti erialade profiil seoses massitoodangu kujundamise ülesannete sisseviimisega, mis on kujunenud tarbekunsti ke tões pri-maarseks.

Lähemalt vaadeldes üksikute tarbekunstialade sisulist arengut, tuleb märkida kunstilise tekstiili ja kostüümi eriala osas, et see instituudi vanimaid erialasid oli koodanlikul perioodil nii vormiliselt kui sisuliselt naiskäsitöö õppetöökoda. Domineerisid tikand, pitsid, tüllkardinad ja vaibad, mida kujundati vastavalt ajajärgu moejoonele. Eriala ammutas oma loomingulise materjali meie rahva tekstiilikunsti rikkalikest allikatest. 1940. a. avardub eriala profiil — tuleb juurde mood ja kudumine. Koodan-likul perioodil andis kool sellised silmapaistvad tekstiilikunstnikud, nagu M. Adamson, L. Erm jt.

1944. a. alates juhtis tekstiili eriala dots. N. Mei. Eriala jaguneb kahte barusse — kunstiline tekstiil ja mood.

Kunstilise tekstiili eriala käsitleb nii käsitsi kui ka tööstustes toodetava tekstiili kujundamist, alates lihtvaipadest kuni gobeläänini ja sisearhitek-tuurse tekstiilini. Kunstilise tekstiili lõpetajad E. Hansen, S. Kirsimäe, I. Nurmoja, L. Valter, T. Vaskova jt. on oma rahvusliku ja seejuures kaasaegse loominguga pälvunud hinnatava tunnustuse. Kunstilise kostüümi (moe) eriala haarab moeloomingut tervikuna, alates rõivaste konstrueeri-misest kuni moežurnaalide kujundamiseni. Tallinna Moemaja tegevus baseerub sellistele instituudis kasvanud moeloojate tööle, nagu H. Maranik, O. Vare, V. Tealane, L. Habicht, E. Paltsmar, S. Loik, H. Kuller jt., kes oma rõvakavandite hea kujunduse ja maitsega on toonud loomingulisi võite nii kodumaa kui ka välismaa moedemonstratsioonidelt.

Kunstilise k e r a a m i k a eriala, rajatuna prof. G. Jako poolt, sai tugeva keraamilis-tehnilise aluse. Kogu koodanlikul perioodil piirdus töö väike-vormide ja keraamilise pisiplastika ülesannetega. Juhendatud hiljem dots. V. Elleri (1933.—1950. a.), H. Kuma (1952.—1955. a.) ja praegu dots. A. Möldri poolt, on eriala oma profiililt tunduvalt avardunud. Kavandatakse arhitektuuriga seotud keraamilisi pannoosid, sisearhitek-tuurseid ja keraamilisi ansambleid, millele viimastel aastatel on lisandunud massi- ja tööstustoodangu kavandamine. Andekamad lõpetajad on E. Piipuu, J. Matvei, E. Reemets, L. Jõõts, L. Kormašova, N. Uustalu jt. Kunstilise keraamika sõsarerialal — k l a a s e h i s t ö ö s töötab õppejõuna alates 1938. a. kuni tänapäevani prof. M. Roosma. Eriala viljeles alguses väärisklaasi väikevormide kujundamist ja dekoreerimist eriti hinnatavas klaasgravüüri tehnikas. Järk-järgult on eriala oma ülesannetes lahend-anud monumentaal- ja ansambliisi probleeme, nagu arhitektuuriga seotud vitraazid, serviisid, karikad jne. Tuntumaist klaasehistöö kunstni-kest tuleks mainida H. Kõrget, L. Jürgenit, M. Maasikat jt.

N a h k e h i s t ö ö eriala esimeseks juhendajaks oli E. Taska (1917.—1924. a.). Pärast teda juhatas aastaid töökoda ja hiljem kateedrit dots. A. Mels-Reindorff (1925—1960) ja alates 1960. a. on eriala juhatajaks dots. kt. E. Külv.

Nahkehistöö amplituud ei ole eriti lai. Köited, nahkehistöö esemed (väike-vormid, albumid, auaadressid jne.), milledele on lisandunud kunstiliselt kujundatud nahkalanterii tooted, on oma mitmesugustes nahkehistöö tehnikates teostatud rahvusliku ornamendiga võitnud tunnustuse kodu-maal ja välisnäitustel. Nimekamatest nahkehistöökunstnikest tuleks veel mainida M. Patust, E. Valk-Falku, E. Vossi jt.

M e t a l l e h i s t ö ö eriala, juhitud kogu koodanliku perioodi vältel (1923—1940) K. Zeidleri poolt, viljeles peamiselt ehteid filigraan- ja

emailtehnika ning väikevorme portselanis ja väärismetallis. Tolle perioodi silmapaistvamatest lõpetajatest tuleks mainida E. Kurrelit. Aastail 1940—1946 oli eriala ajutiselt likvideeritud. Taasavatuna 1946. a. suundus metallehistöö, juhitud 1946.—1950. a. dots. A. Kilgase, hiljem prof. A. Hanseni poolt, kindlamakujulisele, kitsamale profiilile. Ühes osas viljeleb eriala dekoratiiv-juveeliala ja teises osas monumentaal- ning massitööstustoodangut. Eriti kaasajal on vaadeldud eriala, mida juhib dots. E. Kurrel, suundunud monumentaal-, dekoratiiv- ja tööstusvormide kujundamise teele. Andekamate lõpetajatena tuleks mainida E. Treppi, H. Rauda, S. Tammaru, L. Elkenit, H. Raadikut, U. Uustalu jt.

Instituudi noorimaks erialaks on arhitektuur. Arhitektuurikursuste organiseerimise mõtted ulatuvad tagasi küll 1917. aastasse. Reaalseks kujunes see aga alles 1938. a., mil organiseeriti arhitektuuri sõsarerialade — aia- ja pargikujunduse ning ruumikujunduse kursused. Neist kursustest kasvasid välja Nõukogude Eesti vabastamise järel 1944. a. iseseisvad erialad.

Aia- ja pargikujunduses käsitleti noorematel kursustel aia- ja pargikujunduse ning arhitektuuri väikevormide projekteerimist. Vanematel kursustel jõuti juba puhke-, kolhoosikeskuste ning linnade haljastus-ülesannete lahendamiseni. Eriala valmistas dots. A. Alase ja A. Niine juhendamisel ette terve rea andekaid aiaarhitekte nagu — H. Heinsaare, V. Pormeistri, H. Sepa, L. Pettai, E. Brafmani. Kuid seoses mõninga eluvõõrusega õppetöös ja momendi raskustega kaadri töölerakendamisel liideti haljastusalased distsipliinid vastasutatud arhitektuuri eriala õppekavasse, sihiga valmistada ette laialdase profiiliga arhitekte.

Nii likvideerus faktiliselt 1951. a. aia- ja pargikujunduse kateeder. Seoses aga uute ülesannetega asulate ja linnade haljastamises kujuneb akuutseks aia- ja pargikujunduse profiiliga eriala taasavamine arhitektuuri kateedri juurde õhtuosakonnana.

Mööblikujundusega tegeles juba 1917. a. asutatud puutöö ja puuvooli õppetöökoda ning hiljem mõningal määral ka puuvooli töökoda prof. A. Hanseni juhendamisel. Peamiselt viljeles puuvool puidust väikevorme, dekoratiivplastikat, sisearhitektuuri detaile. 1944. a. kujunes 1938. a. asutatud sisearhitektuurikursuste ja puiduõppetöökoja baasil uus ruumikujunduse eriala.

Juhendatuna prof. E. Kuusiku ja dots. E. Velbri poolt, tegeles see eriala mööbli projekteerimisega, jõudes vanematel kursustel juba ulatuslikemate ülesannete — äride, kohvikute, hotellide, administratiiv-ühiskondlike hoonete terviklikule sisearhitektuursele kujundamisele. Viiekümnedatel aastatel, koos teiste erialadega, teeb ka ruumikujundus läbi isikukultuse perioodile omase kunstiliste liialduste etapi. Laia profiiliga arhitektide ettevalmistamise sihiga liideti arhitektuuri eriala õppekavasse sisearhitektuurised ülesanded ja ruumikujunduse eriala likvideerus lühikeseks ajaks. Mainitud ühendamine ei õigustanud end ja 1958. a. taasavatakse ruumikujunduse eriala puitehistöö kateedri nimetuse all. Eriala on ette valmistanud võimeka kaadri, kes oma tööga on pälvinud tunnustuse ka väljaspool vabariigi piire, nagu M. Plees, B. Tomberg, U. Umberg, M. Oselein, V. Tamm, V. Asi, L. Pärtelpoeg jt.

Instituudi noorim eriala — arhitektuur — on oma üle kümne aastase eksisteerimisaja vältel (juhendajad dots. O. Ljalin, dots. E. Velbri, dots. P. Tarvas, dots. A. Kotli, A. Volberg) läbi teinud ajast tingitud iseloomuliku arengu. Eriala avamine langes perioodi, kus olid domineerivad arhitektuurised liialdused ja ajalooliste stiilide matkimine. Kõrvuti valituse määrusega arhitektuursete liialduste likvideerimise kohta toob kateedri töösse murrangu ka kateedri juhataja vahetumine 1956. a.

Kaasaja elunõuetest, tehnikast ja uutest ehitusmaterjalidest tingitud uued konstruktsioonid loovad arhitektuursetes projekteerimises ka uue ajakohase arhitektuurivormi, mis baseerub kainusele ja ökonoomsusele. Sellele on eriala oma püüdlustes ka jõudnud. Ta käsitleb õppetöös väikeelamute projekteerimist, jõudes välja ühiskondlike suurehitusteni, tervete

rajoonide projekteerimiseni. Eriala, vaatamata lühikesele eksisteerimisajale, haarab suuruselt kolmandiku instituudist; on kujunemas orgaaniline side arhitektuuri ja tarbekunsti erialade vahel. Eriti suurt osa arhitektuuri kateedri töös etendab tootmispraktika ehitustel, mis tagab kaadri ettevalmistamise täiuslikkuse, vajaliku sideme praktilise ehitustegevuse ja projekteerimise vahel.

Puudutades lõpuks veel teoreetiliste õppedistsipliinide arengut, peab kunstiajaloo kohta mainima, et see püsis õppeasutuse rajamisest alates juhitud prof. H. Kuusiku poolt «entsüklopeedilisel» tasemel. Alles nõukogude kooli loomisega paranes olukord ja kunstiajaloo kateedris jõuab distsipliini õpetamine vajalikule kõrgusele. Õppeainet käsitatakse vastavalt teaduskondade spetsifikale. Kõikides teaduskondades loetakse, kuigi erinevates mahtudes, üld-, vene- ja nõukogude kunstiajalugu. Tarbekunsti erialadel õpitakse eriala ajalugu; arhitektuuri erialal arhitektuuri ja ehitustehnika ajalugu. Alates 1956. a. on kunstiajaloo kateeder liidetud marksismi-leninismi kateedriga.

Kuigi kodanliku perioodi kunstiõppeasutustes puudus ideeliselt suunav õppedistsipliin, oli kogu õppeprotsess läbi imbutunud kodanlikust ideoloogiast. See ilmnis kunstiteoreetiliste distsipliinide ainekäsitluses ja tuli esile praktilistes kompositsioonilistes ülesannetes.

Nõukogude korra taaskehtestamisel 1940. a. algab õpilaste ideeline kasvatamine. Selles töös on tähtis koht instituudis komsomoliorganisatsioonil, kelle esimeseks sekretäriks oli kirjanik L. Promet. 1944. a. jätkus üliõpilaskonna ideeline kasvatamine marksismi-leninismi vaimus. Õppetöösse on lülitatud NLKP ajalugu, poliitökonomia, dialektiline ja ajalooline materialism, esteetika, eetika põhialused, teadusliku ateismi alused ja alates 1963/64. õppeaastast teadusliku kommunismi alused. Nende distsipliinide omandamisega antakse tulevastele kunstnikele, tarbekunstnikele, arhitektidele ideeline küpsus, mis aitab noorel kunstikaadril töötada rahva hüvanguks uue, kommunistliku ühiskonna ehitamise nimel.

Käesolevas ülevaates on kasutatud Eesti Kunstiseltsi ja Riigi Kunsttööstuskooli dokumente Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku Ülesehituse Riiklikus Keskarhiivis; Riigi Kunsttööstuskooli ja kunstikooli «Pallas» publikatsioone; H. Treumanni poolt arhiividest kogutud materjale; andmeid H. Kuma teosest «Eesti Nõukogude tarbekunst ja tema meistrid», T. Nurga käsikirjast «Kunstikool «Pallas»».

Prof. Oskar Raunam

JOONISTAMINE

Joonistamise õpetamisel Kunstiinstituudis omavad suuri teeneid professorid Voldemar Mellik ja Günther Reindorff. Endises Riigi Kunsttööstuskoolis oli väljapaistvaks joonistuspedagoogiks Paul Raud.

Viljastavat mõju meie joonistamise õpetamise tasemele on avaldanud vene ja nõukogude joonistuskool. Realistlikul joonistusoskusel on teatavasti tähtis koht kõrge kunstimeisterlikkuse saavutamisel.

Joonistamine on instituudi põhiaineid ja seega kohustuslik kõikidele erialadele. Aine peamiseks ülesandeks on arendada üliõpilaste ruumilist vormitunnet ning anda oskusi selle tõlgendamiseks. Õpetamisel on nõutavad näiteks järgmised metoodilised põhinõuded:

- 1) kujutatava paigutamine formaadile;
- 2) proportsioonide määramine;
- 3) ruumilise vormi kujutamine;
- 4) ülesande teostuse vältel kehtib põhimõtte tervikust detailsuse suunas ja detailidest vormi üldistuseni. Seejuures tuleb neid omavahel siduda ja võrrelda.

Esimesel ja teisel kursusel teostatakse pikaajalisi joonistusi pliiatsiga poolele formaadile. Vanematel kursustel võetakse kasutusele suurem formaat, kusjuures võib kasutada peale pliiatsi veel sütt, sangviini, kriiti, tušši. Esimesel kursusel joonistatakse põhiliselt pead (pealuu, elav pea). Teisel kursusel õpitakse tundma inimese figuuri (seisev akt, kehaosad — käed, jalad). Kolmandal kursusel joonistatakse rõivastatud figuuri ja portreed kätega. Neljandal kursusel joonistatakse nii akti, rõivastatud figuuri kui ka portreed, kusjuures seadeldised on oma lahenduselt juba raskemad. Viiendal kursusel teostatakse kahefiguurilisi gruppe, portreid, akte ja valmistatakse tulevasele diplomitööle joonistusi ja visandeid.

Kõikidel kursustel tehakse ka lühiajalisi joonistusi ning visandeid, on ette nähtud joonistamine mälu ja fantaasia järgi.

Joonistustundides on üliõpilased grupeeritud erialade järgi. Seega on võimalik arvestada erialade spetsiifikat nii tööplaanide koostamisel kui ka ülesannete täitmisel.

Olulist osa üliõpilaste joonistusoskuse arendamisel omab isikupärase väljenduslaadi kujundamine, kuid see peab toimuma realistliku stuudio raamides ja peab vastama kateedri joonistusmetoodilistele nõuetele.

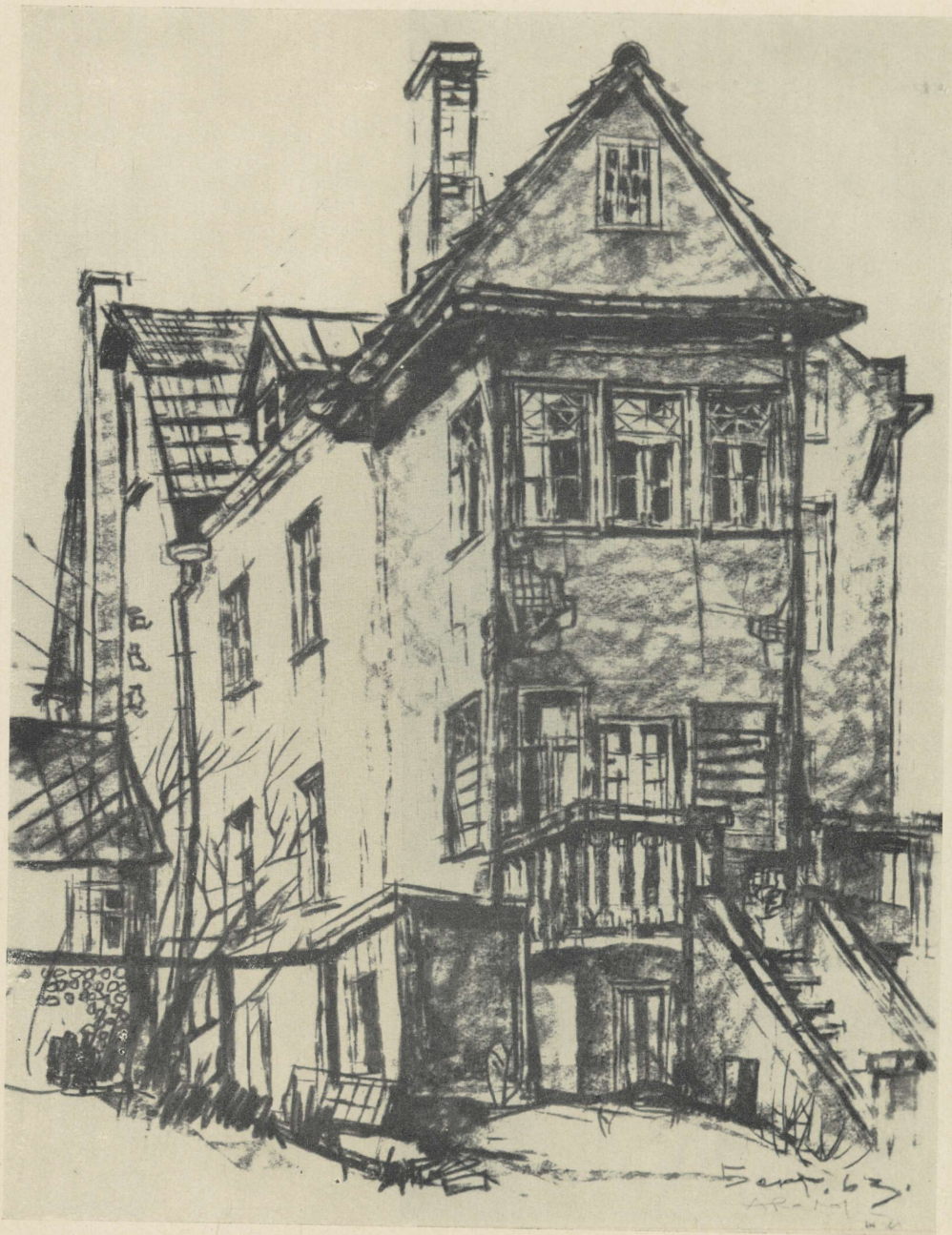
Tähtsat osa üliõpilaste joonistusoskuse arendamisel omab instituudi suvepraktika baas. Suvine õppetöö tööstuskeskustes, kolhoosides ja sovhoosides viib üliõpilased tihedasse kontakti meie tegelikkusega. Suvepraktika vältel koguvad üliõpilased rikkalikult vajalikku materjali talviseks kompositsioonialaseks õppetööks.

Instituudi järelkasvu eest hoolitseb ettevalmistuskursus, kus üheks põhiaineks on joonistamine.

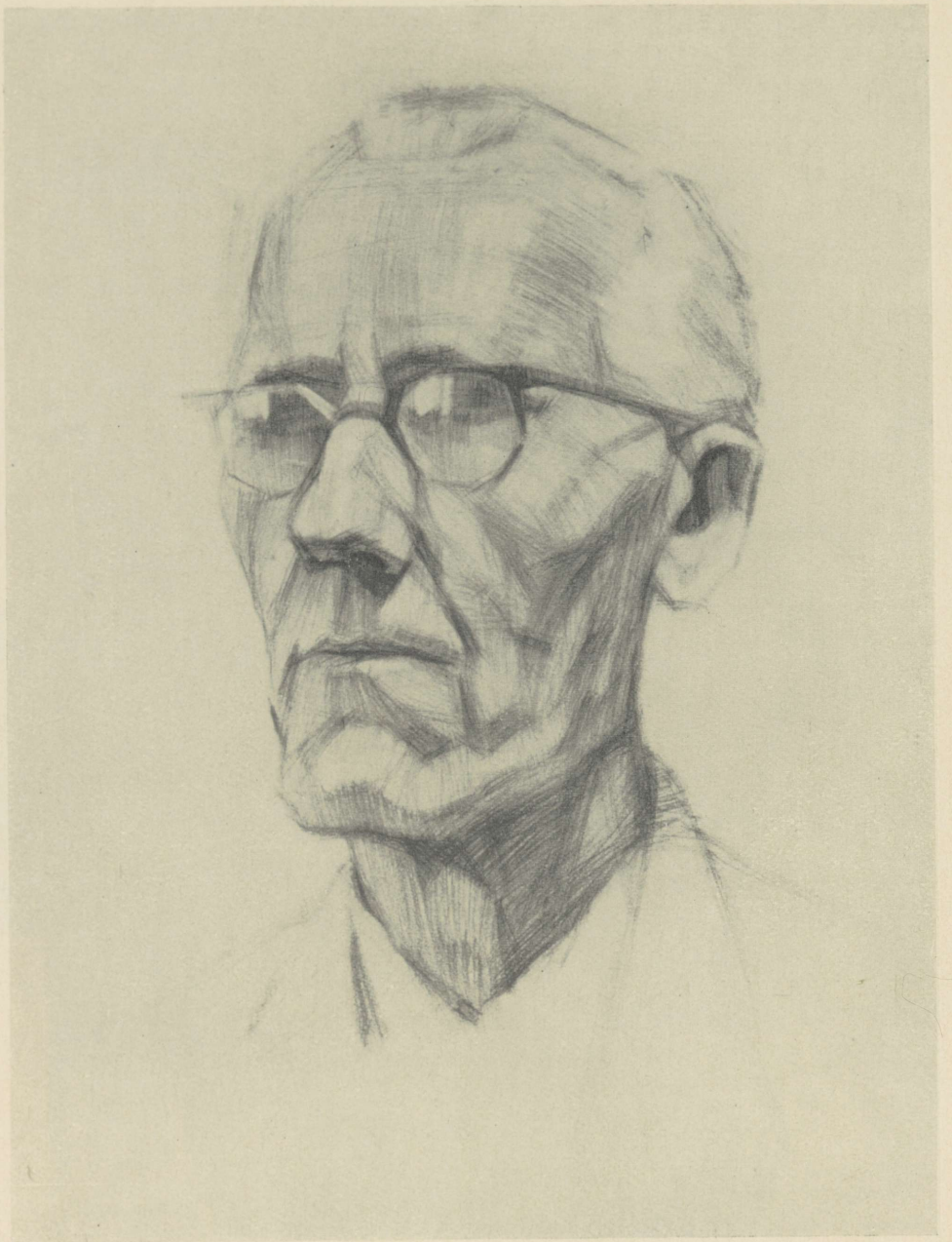
Õppetöö joonistamise alal on viimasel ajal saavutanud silmapaistva taseme. On selge, et tõsiseid loomingulisi edusamme saavutatakse ainult põhjaliku loodusestuudio kaudu.

4. N. Volodin. Kipspea. II k. 1951.

5. A. Raid. Linnavaade. III k. 1963.

6. G. Leontjev. Pea. I k. 1962.

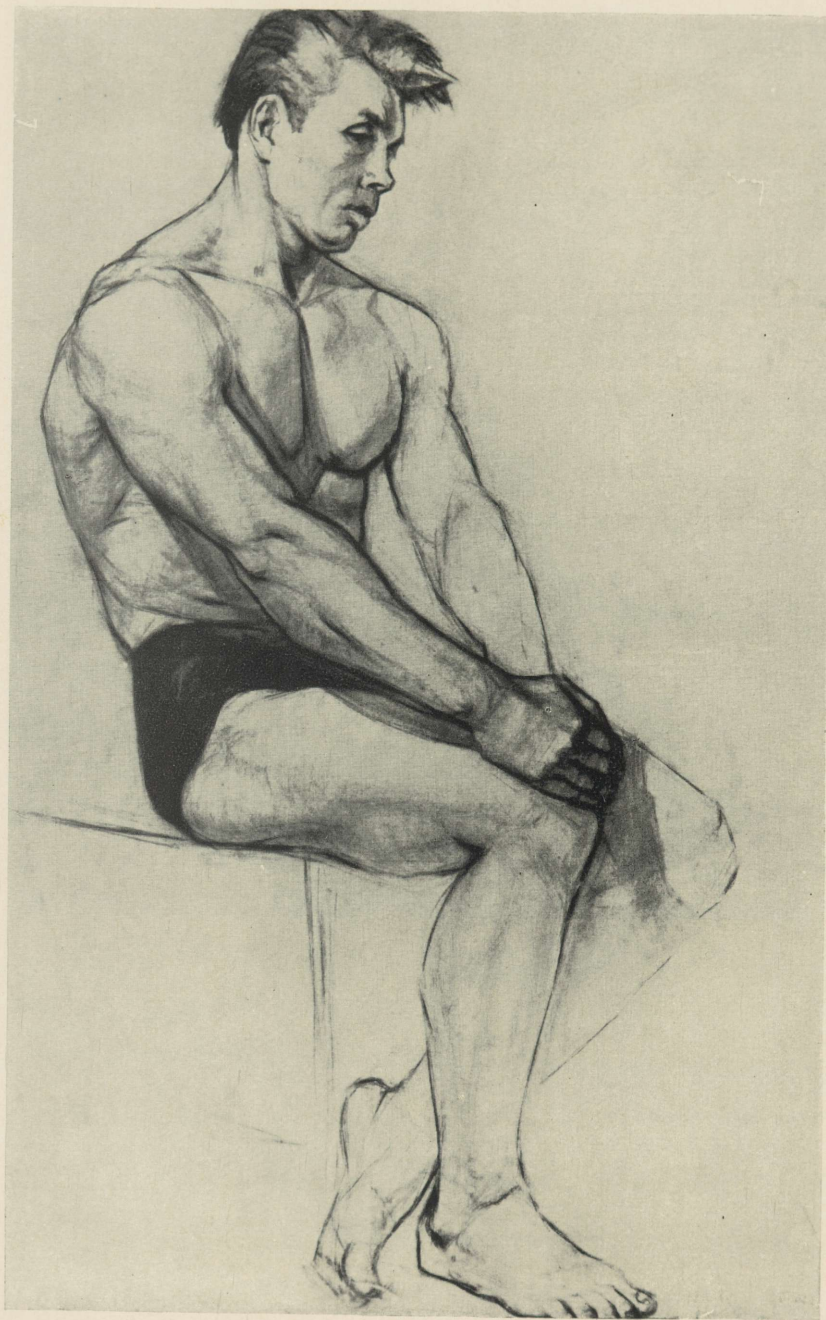
7. H. Mikiver. Portree kättega. III k. 1963.

9. A. Uustalu. Riietatud figuur. IV k. 1960.

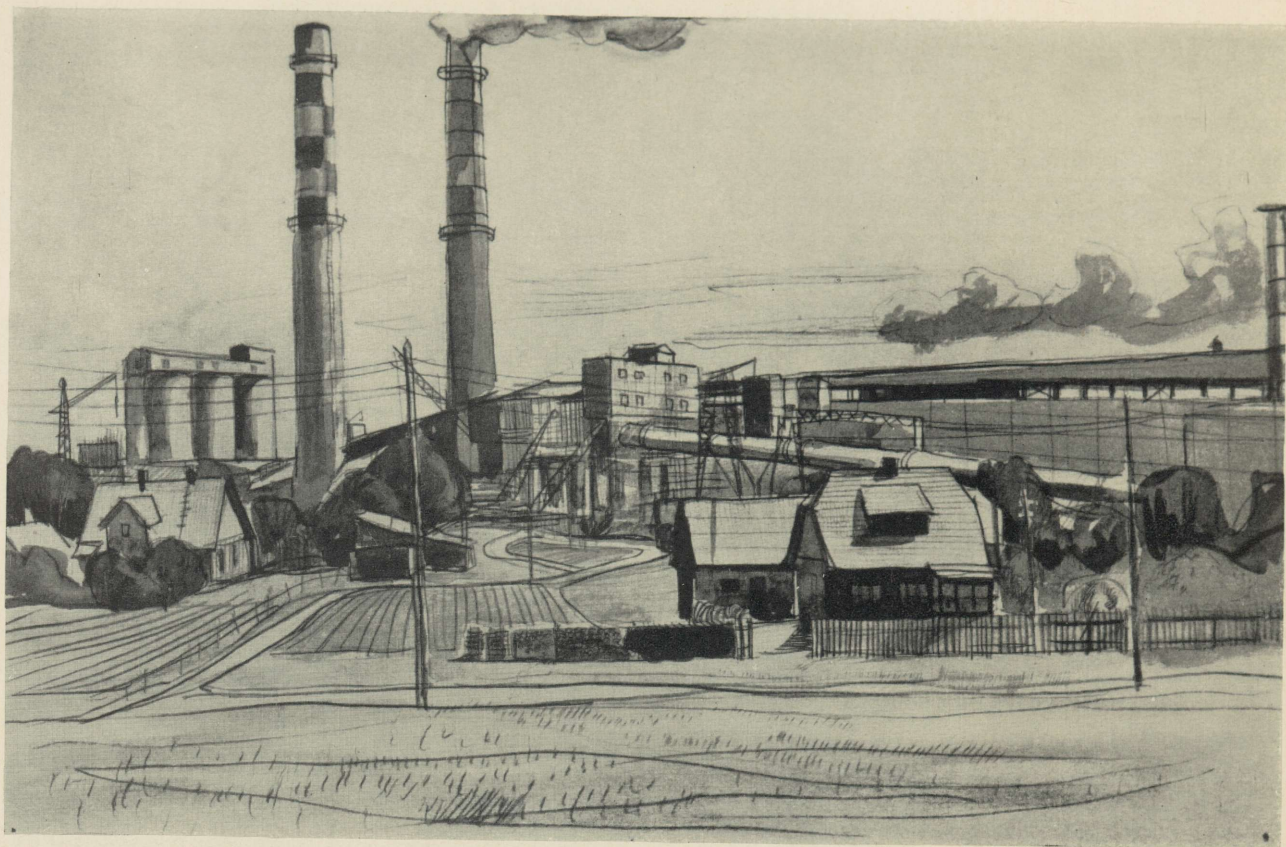

11. P. Sakk. Meesakt. V k. 1962.

12. A. Butussov. Kaksikfiguur. V k. 1963.

13. T. Laanemaa. Tsemenditehas «Punane Kunda». II k. 1963.

15. T. Pääsuke. Krokiid. I k. 1963.

MAAL JA TEATRIDEKORATSIOON

Juba instituuti astudes valivad üliõpilased kas monumentaal-dekoratiivmaali või teatridekoratsiooni eriala.

Kuni 1963. a. valmistas maali eriala ette peasjalikult maalikunstnikke tahvelmaali alal (figuraalkompositsioon, portree ja maastik). Alates 1963. a. sügisest võttis eriala monumentaal- ja dekoratiivmaali profiili.

Põhilisteks erialasteks õppeaineteks on joonistamine ja maalimine natuuri järgi. Kahel esimesel kursusel õpetatakse nii tahvelmaali kui ka monumentaal-dekoratiivmaali kompositsiooni põhiluseid. Alates kolmandalt kursuselt teostatakse vaid monumentaal-dekoratiiv kompositsioone mitmesugustes erinevates tehnikates, nagu sgrafiito, fresko, tempera, mosaiik, vitraaž jne. Kompositsiooniülesanded seostatakse konkreetsete ruumide ja ehitusobjektidega, nii et üliõpilased juba õppeülesannete lahendamisel oleksid kontaktis kaasaja elu nõuete ja vajadustega. Õppeaja viimasel semestril teostavad üliõpilased diplomitöö, mille teema ja ka teostustehnika oleneb objektist, kuhu kompositsioon on kavandatud. Vastavalt diplomitöö ulatusele ja võimalustele viiakse materjali kas terve töö või fragment kompositsioonist.

Seoses rahva esteetilise kasvatuse pidevalt laienevate nõuetega vajatakse ka kõrgema haridusega keskkooli joonistuse ja joonestuse õpetajaid. Selleks võtavad üliõpilased neljandal kursusel läbi pedagoogilised ained, millele järgneb pedagoogiline praktika.

Teoreetilistest distsipliinidest kuulavad üliõpilased kõiki kõrgemates koolides ettenähtud ühiskondlik-poliitilisi ja vastavaid kunstiteoreetilisi loenguid.

Täienduseks talvisele õppeperioodile toimub iga õppeaasta lõpul õppepraktika erinevates vabariigi rajoonides ja peale selle veel kahenädalane iseseisev praktika.

Monumentaalmaali lõpetajad on leidnud rakendamist mitmesugustel kujunduslikel aladel. Osa neist töötab Kunstiteodete Kombinaadis, mõni ka pedagoogina. Viimaste aastate maali eriala lõpetajatest töötavad mitmed edukalt loomingulisel alal, esinedes pidevalt kunstinäitustel.

Maali kateedri juurde kuulub ka teatri eriala, kus saavad ettevalmistuse tulevased teatrikunstnikud. Esimesel kursusel erinevad teatri eriala üliõpilaste ülesanded vähe maali eriala üldistest

ülesannetest. Vanematel kursustel aga taotletakse nende maalis lihtsust ja dekoratiivsust. Materjalina kasutatakse temperat ja liimvärvi. Eriala kompositsioonilisteks ülesanneteks on sõna- ja muusikalavastuste dekoratsioonide ja kostüümide kavandid. Teoreetilistes ainetes võetakse läbi kostüümi, teatri- ja teatri-dekoratsiooni ajalugu. Et teatrikunstnik peab olema ühtlasi kaaslavastaja, tutvutakse ka režii põhialustega. Praktilisi kogemusi teatritöök omandavad üliõpilased suvisel tootmis-praktikal teatri töökodades. Kuna osutus, et sellest üksi on vähe praktiliseks tööks teatris, siis on viimastel aastatel õppetöö läbi viidud tihedas kontaktis teatritega: õppeülesanneteks vanematel kursustel, samuti diplomitöödeks on olnud lavastused teatrite jooksvast repertuaarist. Sealjuures teevad üliõpilased läbi kõik tööetapid, alates koostööst lavastajaga esimeste visandite valmistamisel ja lõpetades valmisdekoratsioonide monteerimisega laval ja nende valgustamisega.

Suurem osa teatri eriala lõpetajaist on suunatud tööle teatritesse. Käesolevast sügisest alates on kõik eesti teatrite koosseisulised kunstnikud Kunstiinstituudi kasvandikud, kui välja arvata kaks vanema põlvkonna kunstnikku.

Teatri eriala lõpetajad töötavad kunstnikena ka televisioonis ja kinostuudios. Viimastel aastatel on eriala profiili laiendatud ja õppekavasse on võetud kujunduslikud ülesanded. Tänavu kevadel andis instituut esimese lõpetaja sellel alal. Tema diplomitööks oli Tallinna Kaubamaja vaateakende kujundus. Tulevikus on õppekavas ette nähtud ka televisiooni- ja filmilavastuste kujunduslikud ülesanded.

16. K. Polli. Valutehas «Võit». Õli. 1951.

17. A. Johanson. Rehepeks mõisas. Õli. 1953.

18. N. Kormasov. Õhtu Kihnul. Oli. 1957.

19. I. Nesõnov. Tööstöörsi ees kodanlikus Eestis. Öli. 1956.

20. R. Korstnik. Merelt. Óli. 1957.

21. H. Viies. Kalurikolhoosis. Õli. 1959.

23. D. Gofman. Fragment seinamaalist «Rahu». Fresko. 1962.

24. E. Renter, Dekoratsioonikavand A. Glasunovi balletile «Raimonda». 1951.

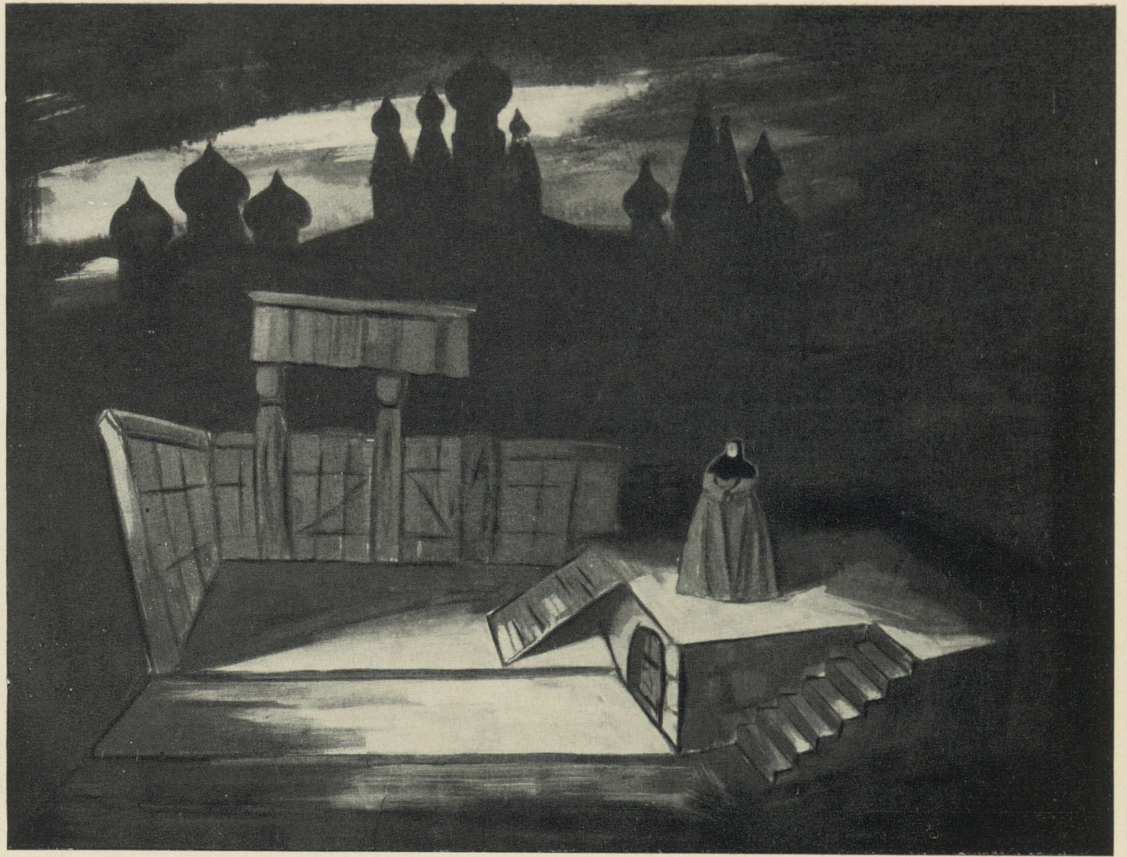
25. G. Sander. Dekoratsiooni- ja kostüümikavandid S. Prokofjevi balletile «Romeo ja Julia». 1955.

26. H. Uustalu. Dekoratsiooni- ja kostüümikavandid W. Shakespeare'i näidendile «Eksituste komöödia». 1960.

27. L. Pihlak. Dekoratsiooni- ja kostüümikavandid
D. Sostakoviči operile «Katarina Izmailova». 1964.

SKULPTUUR

Skulptuuri eriala valmistab ette kujureid, kes oleksid suuteli-
sed töötama monumentaal-dekoratiivplastika kõigil aladel.

Õppetöö kestus on viis aastat, kusjuures kaks viimast semestrit
on ette nähtud diplomitööks.

Kevadsemestri lõpul viibivad üliõpilased õppepraktilal.

Praktilistest kunstiainetest õpetatakse joonistamist, skulptuuri
ja kompositsiooni, kusjuures õppejõu poolt juhendatavate tun-
dide kõrval on kõigil kursustel ette nähtud tunnid iseseisvaks
tööks.

Õppeaja vältel toimub paralleelselt õppetööga ka tootmisõpetus.
Suvise õppepraktila ajal kogutakse materjali kompositsiooni-
alaseks tööks.

Lisaks eeltoodule õpetatakse III ja IV semestril materjali teh-
noloogiat, kahel esimesel semestril šrifti kui dekoratiivplastika-
le vajalikku õppeainet. Tsükliina võetakse läbi ohutustehnika.
Nelja semestri vältel õpetatakse arhitektuuri põhialuseid. Kuju-
tava geomeetria, perspektiivi ja plastilise anatoomia kursus
jaguneb kolmele semestrile.

Et anda üliõpilastele ettevalmistus õpetaja kutseks, on IV kur-
suse õppeplaanis pedagogika ja õpetamise metoodika tunnid,
kuna V kursuse esimesel semestril on üliõpilased koolides peda-
googilisel praktilal. Sama eesmärgiga on õppeplaani lülitatud
õppepraktila ajal ka akvarelli õpetamine.

Teoreetilised distsipliinid, nagu NLKP ajalugu, marksistlik-
leninlik filosoofia, kunstiajalugu ja muud üldarendavad õppe-
ained, nagu võõrkeel ja kehaline kasvatus, võetakse läbi samas
mahus ja ulatuses kui teisteski erialades.

Erilist rõhku pannakse kompositsiooni õpetamisele kui loo-
vale distsipliinile. See toetub modelleerimisel omandatud
realistlikule käsitusele, kaasaegsete elunähtuste sügavale tun-
netamisele, sisu ja vormi ühtsusele.

Vastavalt kaasajaja dekoratiiv-monumentaalplastika nõuetele
suunatakse üliõpilased kompositsioonis suurema väljenduslik-
kuse, üldistuse, lihtsuse ja ansamblitunnetuse omandamisele.

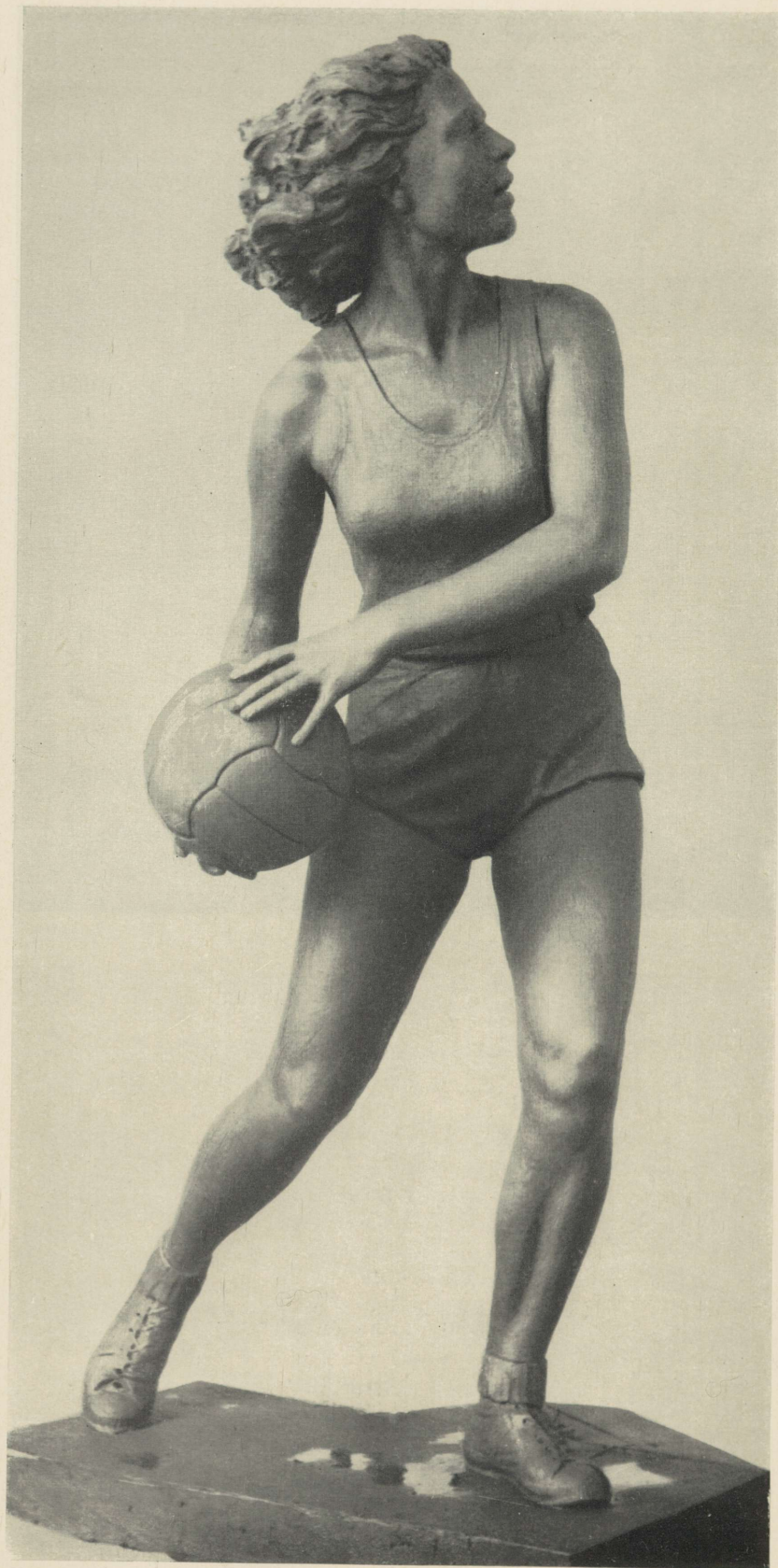
Valitseb püüdlus teostada kompositsiooniülesandeid võimalikult
konkreetsel aadressil ja komplekselt.

Tootmisõpetuses hakkab omandama suuremat osatähtsust
praktiline tutvumine kõigi peamiste skulptuuritehnikate ja
-materjalidega, nii traditsiooniliste kipsivalu ja mitmesuguste
vormimisvõtetega, kivi- ja puiduraiumise, keraamika ja metalli-

valuga kui ka uuemate menetlustega (plastmassid, kunstkiivid jne.). Nagu joonistamises, skulptuuris ja kompositsioonis, reserveeritakse üliõpilastele ka töötamisel materjalides küllaldaselt aega iseseisvaks tööks. Selle suunaga õppeprotsessis arendatakse üliõpilastes initsiatiivi ja valmistatakse neid paremini ette iseseisvaks loominguliseks tööks.

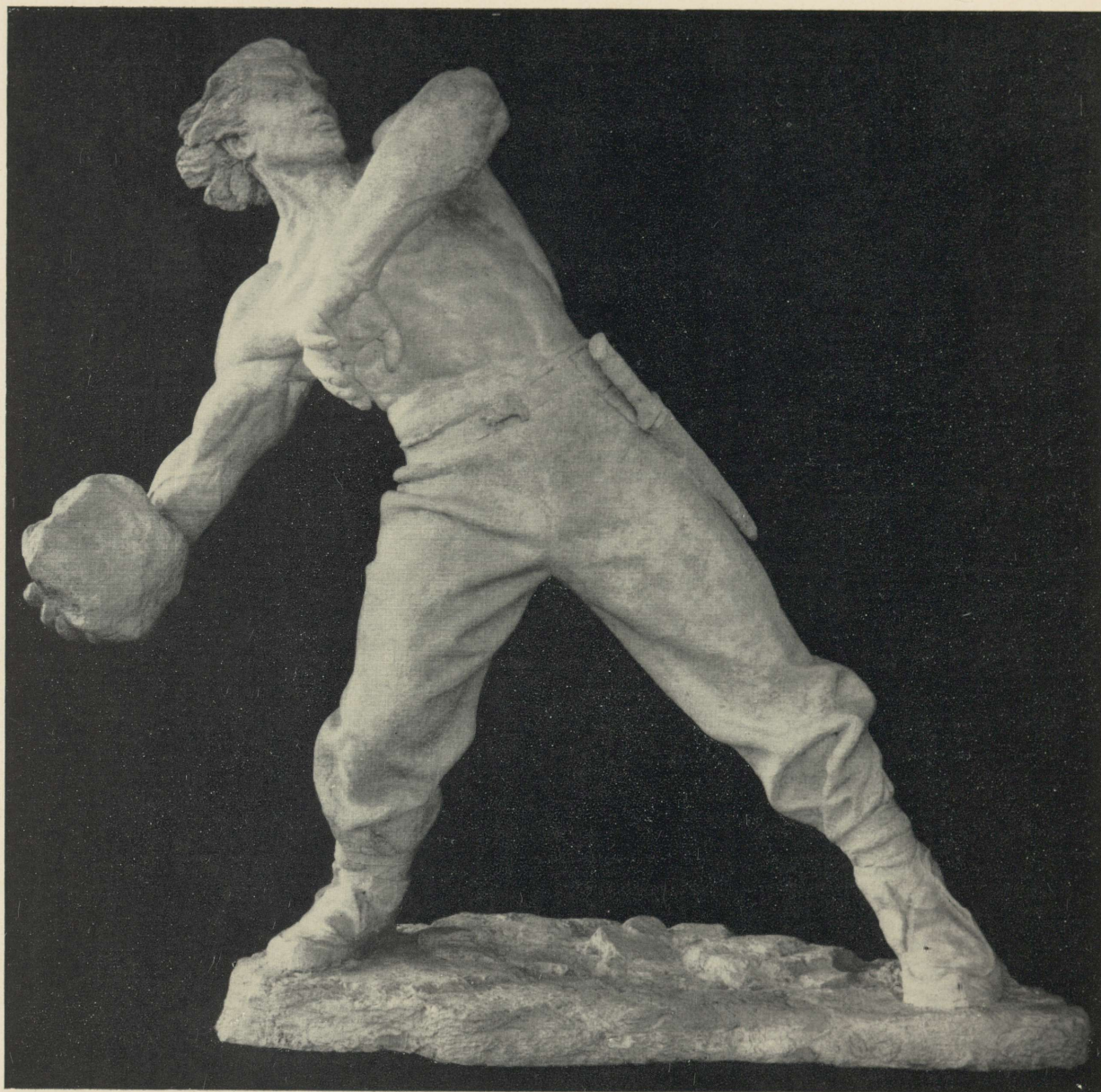
28. O. Männi. Vürst Vjatško ja Meelis Tartu kaitsel. Kips. 1950.

29. E. Taniloo. Korvpallur. Kips. 1952.

30. R. Kuld. Sõudjad. Kips. 1962.

31. R. Buddel. Kalevipoeg. Kips. 1959.

32. A. Jaanimäe. Saare naised. Kips. 1962.

33. R. Veeber. Kalurid. Diplomitöö kavand. Kips. 1962.

34. M. Pitser. Mahtra sõda. Reljeef. Kips. II k. 1961.

GRAAFIKA

Graafika eriala valmistab ette kunstnikke-graafikuid. Tänapäeval, kus kunstiliigid on tugevalt diferentseerunud, osutub otstarbekaks kunstniku spetsialiseerumine mõnele kunsti kitsamale alaliigile. Nii jaguneb graafika sellisteks erialadeks, nagu raamatukujundus, plakat ja tarbograafika. Täieliku kursuse lõpetajad peavad aga tundma kõiki eelmärgitud alasid ja samuti arvukaid graafilisi tehnikaid, nagu kõrgtrükk (linool- ja puulõige), sügavtrükk (kuivnõel, ofort, akvatinta jne.) ja lametrükk (litograafia).

Õppeprotsess kestab viis aastat, kusjuures kümnes semester on ette nähtud diplomitööks. Iga kevadsemestri lõpul toimub vabariigi eri rajoonides ja tööstusettevõtetes üliõpilaste suvepraktika, selleks et nad saaksid õppeaja vältel tutvuda rahvamajanduse mitmesuguste külgedega.

Kahel esimesel kursusel toimub õppetöö ühiste plaanide järgi. Kolmandast kursusest peale algab spetsialiseerumine vastavalt üliõpilaste kalduvustele ja huvidele kitsamal erialal. Graafiliste tehnikatega hakatakse tutvuma juba esimesel kursusel (sügavtrükk ja lametrükk), teisel kursusel järgneb linool- ja puulõige. Alates kolmandast kursusest teostavad kõik graafika eriala üliõpilased suvepraktikate vältel loodud joonistuste alusel vabagraafilisi lehti. Töö viiakse tehnikasse instituudi vastavates töökodades, vilunud meistrite juhendamisel, Praktelistest kunstiainetest on esikohal joonistamine ja maalimine (akvarell). Loomingulise fantaasia arendamisel ja iseisva töö väljakujundamisel on suur tähtsus kompositsiooni õpetusel, mis toimub kogu õppeaja vältel.

40 aastat tagasi loodi Riigi Kunsttööstuskooli graafika eriala juurde õpetrükikoda. Seda on aeg-ajalt täiendatud uute kirjade ja trükimasinatega ja sellisena on Kunstiinstituut praegu ainuke NSV Liidu kõrgem kunstioppeasutus, kus graafika erialal on oma õppebaas. Olemasolev trükibaas tagab õppeülesannete kompleksse läbiviimise alates ideekavandist kuni valmis raamatuni ja plakatini. Trükitehnika spetsiifikate ja tehnoloogia tundmaõppimiseks õpetatakse kolmandal kursusel polügraafiat, millele järgneb veel neljanädalane tootmispraktika kas Riiklikus Kirjastuses või vastavates rahvamajanduse ettevõtete reklaami- ja informatsioonibüroodes. Tähtsat kohta graafika erialal omab kirjadeõpetus. Meie vabariigi kirjakultuur on võitnud üleliidulise tunnustuse.

Graafika eriala lõpetajad saavad ka vajaliku pedagoogilise ettevalmistuse.

Teoreetilistest distsipliinidest võetakse läbi kõik kõrgemates koolides ettenähtud ühiskondlik-poliitilised õppeained ja võõrkeel. Neile lisanduvad veel kunstiinstituudile omased nii teoreetilised kui praktilised distsipliinid.

Aastate jooksul tehtud töö tulemused on kõikjal näha. Graafika eriala lõpetajad töötavad edukalt kirjastuste ja ajakirjade kunstiliste toimetajatena, Rahvamajanduse Nõukogu erinevates ettevõtetes, mitmesugustes kaubandusgraafika büroodes jne. Nad töötavad tulemusrikkalt raamatukujundajatena, illustraatoritena, plakatistidena ja vabagraafikutena. Meie noorte graafikute loomingut on demonstreeritud instituudi väljapanekutel Londonis, Pariisis, Leipzgis jm.

Kompositsioone, mis valmivad nii kursuse- kui ka diplomitöödena, s. o. poliitplakatid, raamatukujundused jne., on tihti paljundatud asutuste ja ettevõtete poolt massitiraazis. Vabagraafilistest diplomitöödest omavad mitmed seeriad püsiva väärtuse ja kindla koha nõukogude eesti kunstis.

Palju tähelepanu osutatakse üliõpilaste iseseisvale tööle. Tähtsa koha erialastesse probleemidesse süvenemisel omab ka osavõtt Üliõpilaste Teadusliku Ühingu tööst.

35. V. Tulli. Leht sarjast «Kalapüük Kihnu Saarel». Ofort. 1953.

36. I. Torn. Leht sarjast «Eesti kodanluse ikke all». Akvatinta. 1955.

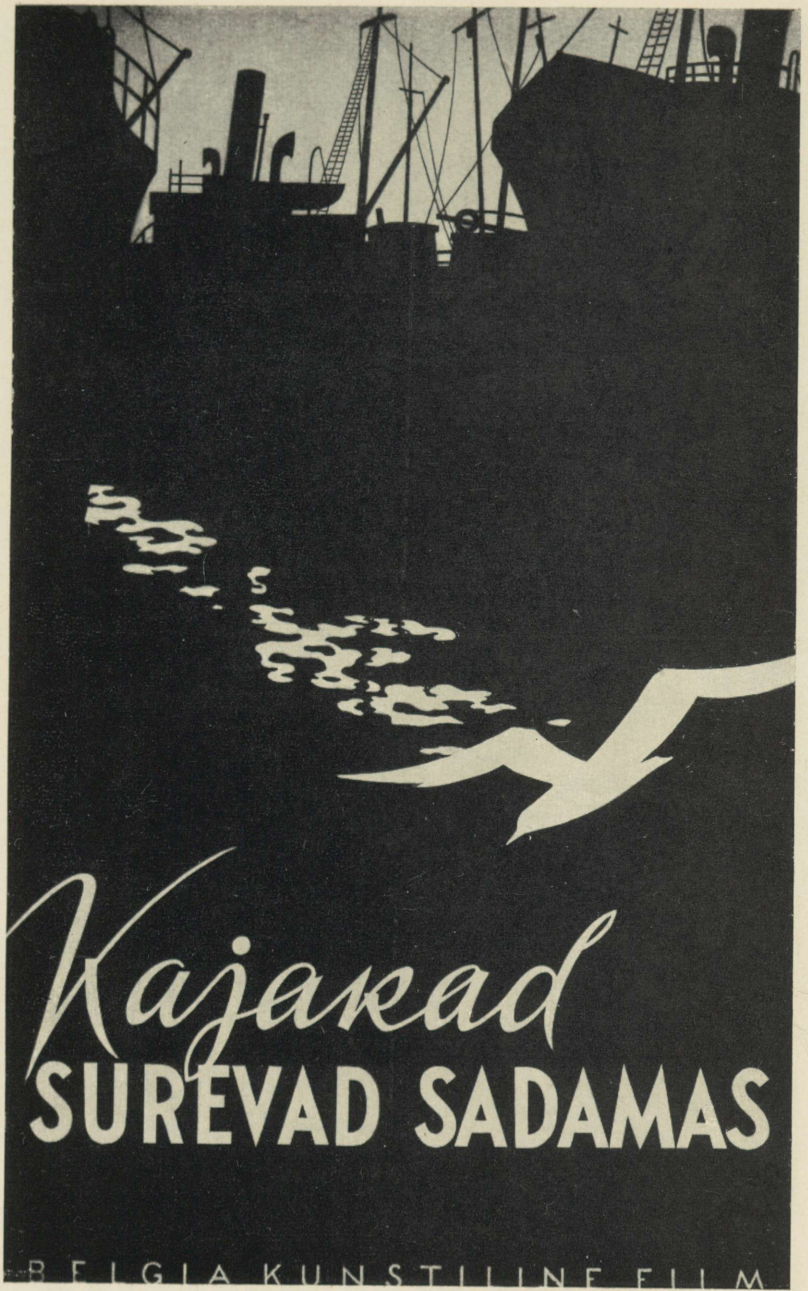
37. P. Ulas. Leht sarjast «Risti ja mõõgaga». Autolitograafia, 1959.

38. J. Lössogorski. Leht sarjast «Põlevkivikaevurid». Kuivnõel. 1960.

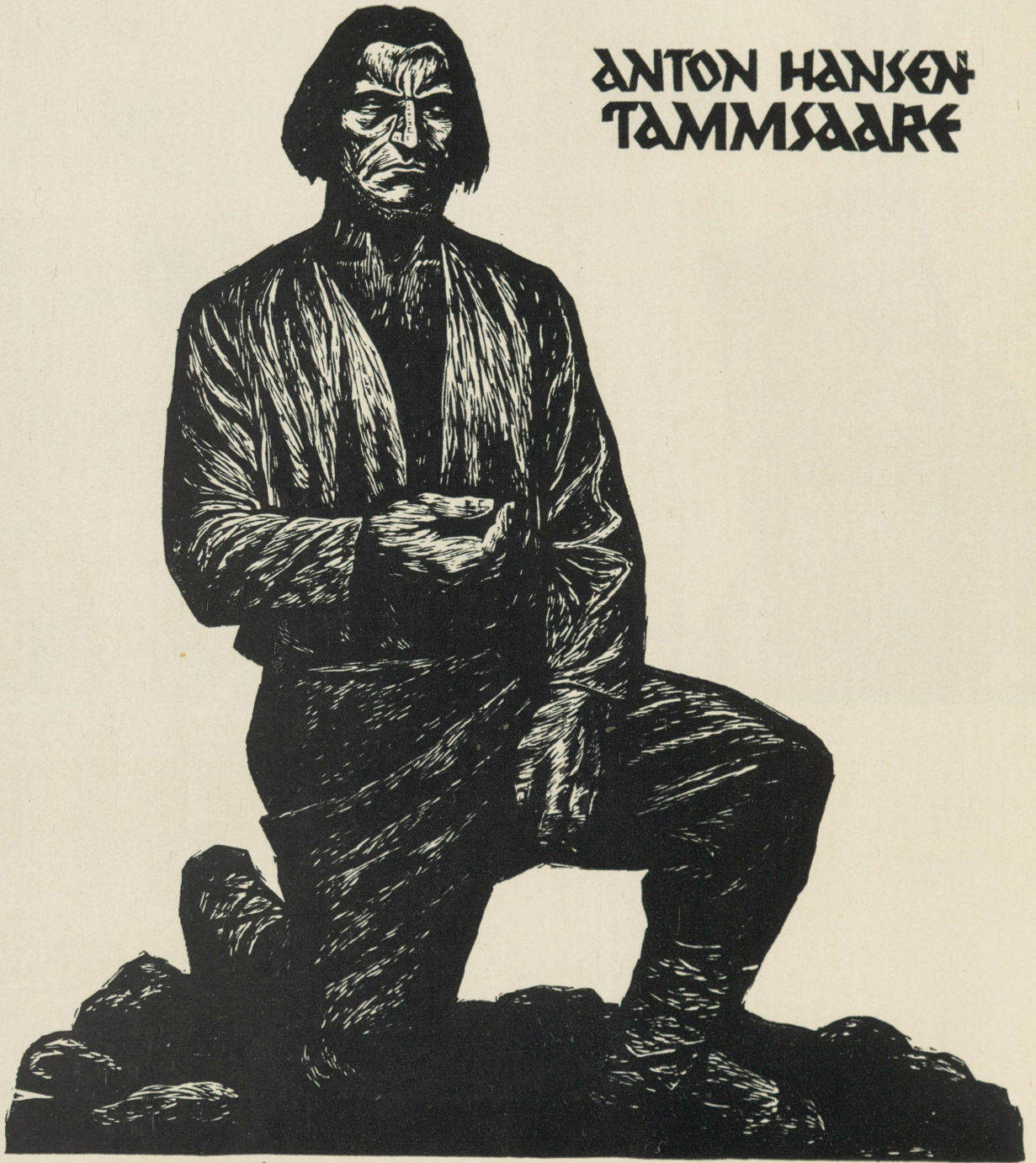

EI TOHI KORDUDA!

ANTON HANSEN
TAMMSAARE

TÕDE JA ÕIGUS

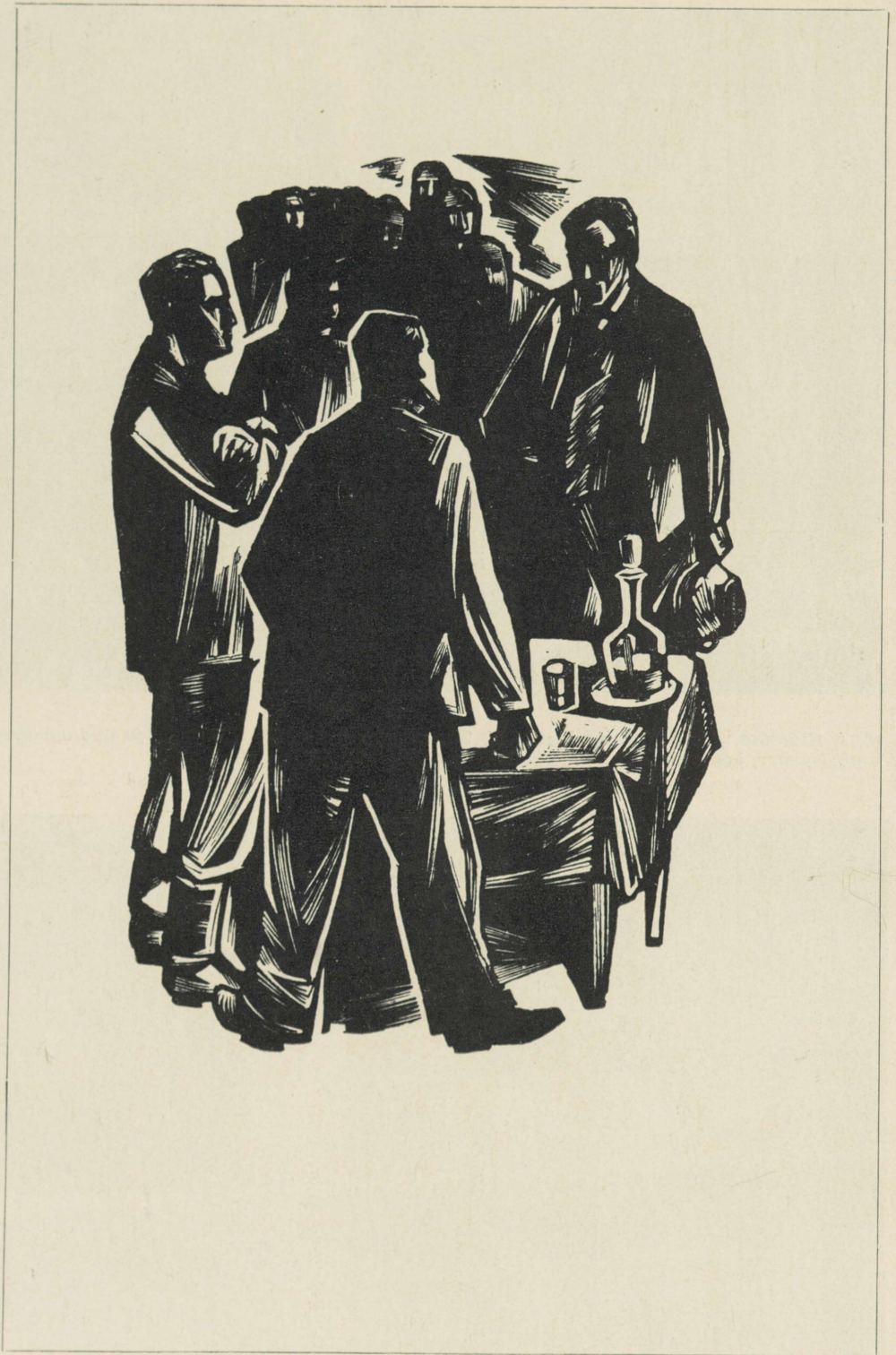

45. H. Laretei. Vahetiitel W. Shakespeare'i draamale «Hamlet». Puugravüür. 1959.

44. H. Eelma. Ümbrispaber A. H. Tammsaare romaanile «Tõde ja õigus». Puugravüür. 1959.

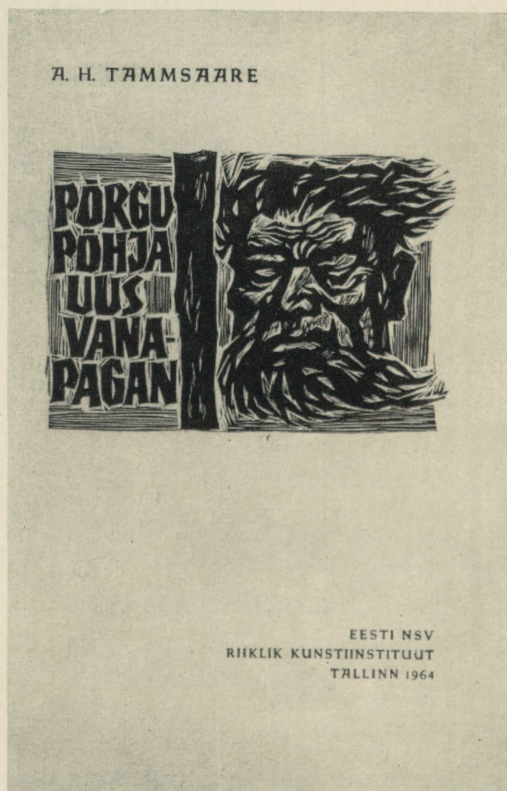
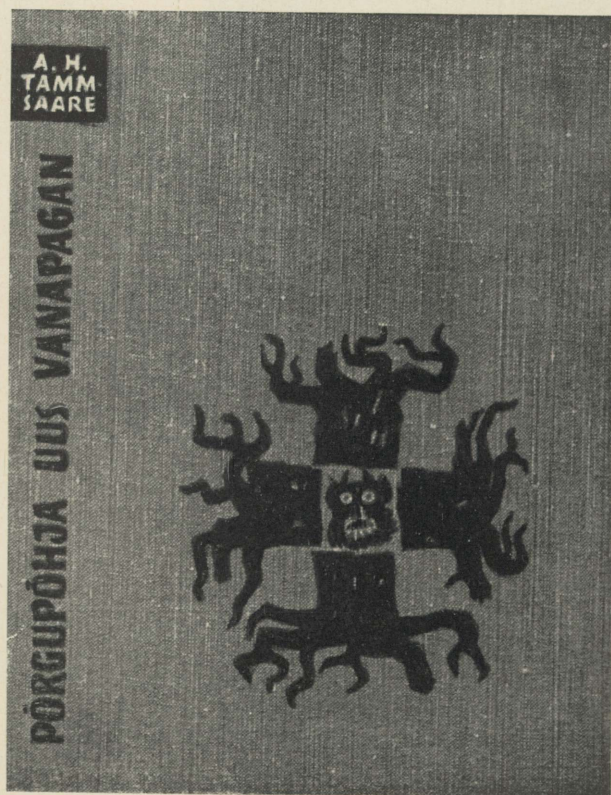
46. R. Koik. Illustratsioon J. Smuuli teosele «Muhulaste imelikud juhtumised Tallinna laulupeol». Puugravüür. 1962.

47. H. Arrak. Illustratsioon R. Sirge romaanile «Maa ja rahvas». Puugraviür. 1963.

48. J. Klõšeiko. Raamatukujundus A. H. Tammsaare romaanile «Põrgupõhja uus vanapagan». Ümbrispaber, köide ja tiitelleht. Linoollõige. 1964

49. I. Raudsepp. Heliplaadi ümbrik. II k. 1962.

50. V. Savranski. Heliplaadi ümbrik. II k. 1964.

51. A. Mesikäpp. Reklaamleht. IV k. 1963.

EESTI NSV KOHALIKU MAJANDUSE MINISTEERIUM

Eesti NSV Kohaliku Majanduse Ministee-
riumi ettevõtted toodavad rikkalikus valikus
keraamilisi majapidamisnõusid ja kunstke-
raamika tooteid nagu piima- ja mahla-
kannusid, serviisikasse, likööri- ja veini-
serviise, dekoratiivaldrekuid, figuure, mit-
mesuguse kujuga seina- ja lauavaase jne.
Esemed valmistatakse Eestis leiduvast ras-
keitsulavast savist ja põletatakse tempera-
atuuril 1050—1100° C, mis tagab nende
tugevuse ja veetiheduse.
Keraamikatooteid kujundavad vastava ette-
valmistusega tarbekunstnikud ning nende

kaunistamiseks kasutatakse mitmesuguseid
angoobe ja glasuure, nagu läbipaistvaid,
tumedaid, pastell-, kraklee-, lüster- jt. gla-
suure.

Keraamilised majapidamisnõud on vastu-
pidavad, hügieenilised ja praktilised. Kunst-
keraamika tooteid tuntakse hinnatud ser-
viisi- ja dekoratiivesemetena.

NÄGUS KERAAMIKA ON EHEKS IGALE KODULE!

KERAAMIKAT TOODAB: TOOSTUSKOMBINAAT
«JÕGEVA» JÕGEVA, V. KINGISSEPA 91

52. A. Mesikäpp. Reklaamplakat. III k. 1962.

53. D. Paalamäe. Postmargi kavand. V k. 1963.

54. A. Mesikäpp. Õnnesoovikaart. IV k. 1964.

*Tööraha rahvusvahelise solidaarsuse
päeva 1.mai puhul tervitab Teid*

EESTI NSV RIIKLIK KUNSTIINSTITUUT

KUNSTILINE TEKSTIIL JA KOSTÜÜM

Kunstilise tekstiili ja kostüümi eriala on loodud 1944. aastal. Siin valmistatakse ette tekstiilikunstnikke ja moekunstnikke. Üliõpilased võtavad ühiselt läbi joonistamise, akvarellmaali, kitsama eriala piires kompositsiooni, töö materjalis, tehnoloogia, erialase ajaloo ohutustehnika ja tootmise organiseerimise. Võrreldes teiste tarbekunsti erialadega, puudub skulptuuri õpetamine, akvarellitunde on aga tunduvalt rohkem. Selle korrektiiviga tingib eriala iseloom. Õppeaja kestvus on 5 aastat. Statsionaarsele õppetööle instituudis lisandub suvekuudel iga-aastane tööstuspraktika käitises, moemajas ja moeateljeedes. Kunstilise tekstiili eriala tehniline baas on loodud põhiliselt aastail 1944—1950. Formaalselt toetub eriala 1917. a. põhikirjaga loodud RKTK naiskäsitöö hiljem tekstiili õppetöökojale, kuid profiili diametraalse erinevuse tõttu on ta sisuliselt täiesti uus eriala. RKTK naiskäsitöö õppetöökojas oli rõhk asetatud tikandile, kuna kudumine toodi sisse väikeses ulatuses alles 1940. aastal. ENSV Riikliku Kunstiinstituudi kunstilise tekstiili erialas on pearõhk asetatud kudumisele, kuna tikandiõpetus on üle viidud moe ehk kunstilise kostüümi erialale.

1944. aastal soetatud soome kudumisteljed, millele 1950. aastal liitusid žakaarteljed, võimaldavad kangakudumise teooria kõrval praktiliselt tundma õppida kangaste loomist ja kõige erinevamaid kudumistehnikaid. Uue dekoratiivtekstiili tehnikana lülitus õppeplaani käsitrükk. Tihenenud kontakt vabariigi tekstiilitööstusega, eeskätt käitise «Punane Koit» lubab materjali viia üliõpilaste kavandeid (trükk ja žakaar) ka jooksva tööstustoodangu tingimustes.

Eriala profiili kuulub eeskätt interjööri seotud dekoratiivtekstiil, nagu näiteks portjäärid, mööblikangad, põrandad, seinad ja kattevaibad, linikud jne. Kahel esimesel kursusel on tähelepanu koondatud üksikeseme — olgu see linik, kangas või vaip — kavandamisele. Kolmandast kursusest alates võetakse kavva esemete ansambli lahenduse ülesanded, mis algavad üksikruumist ja ulatuvad terve korteri või asutuse tekstiili-ansambli lahendusteni. 1960-ndatest aastatest alates kaasneb iga üksikeseme kavandile ka ruumikujunduse projekt, mis näitab tekstiilide ja ümbruse omavahelist suhet ja seost. Kunstilise tekstiili eriala tööd paistavad silma arenenud värvikultuuriga, nad näitavad pinnakompositsiooni head valdamist ning üliõpilaste oskust luua sisutihedaid lahendusi.

Osa üliõpilaste kompositsioonidest viiakse nende endi poolt ka materjali. Lõpetajad leiavad rakendamist loovkunstnikena ning kunstiliste juhtidena vastavates tekstiilikäitistes.

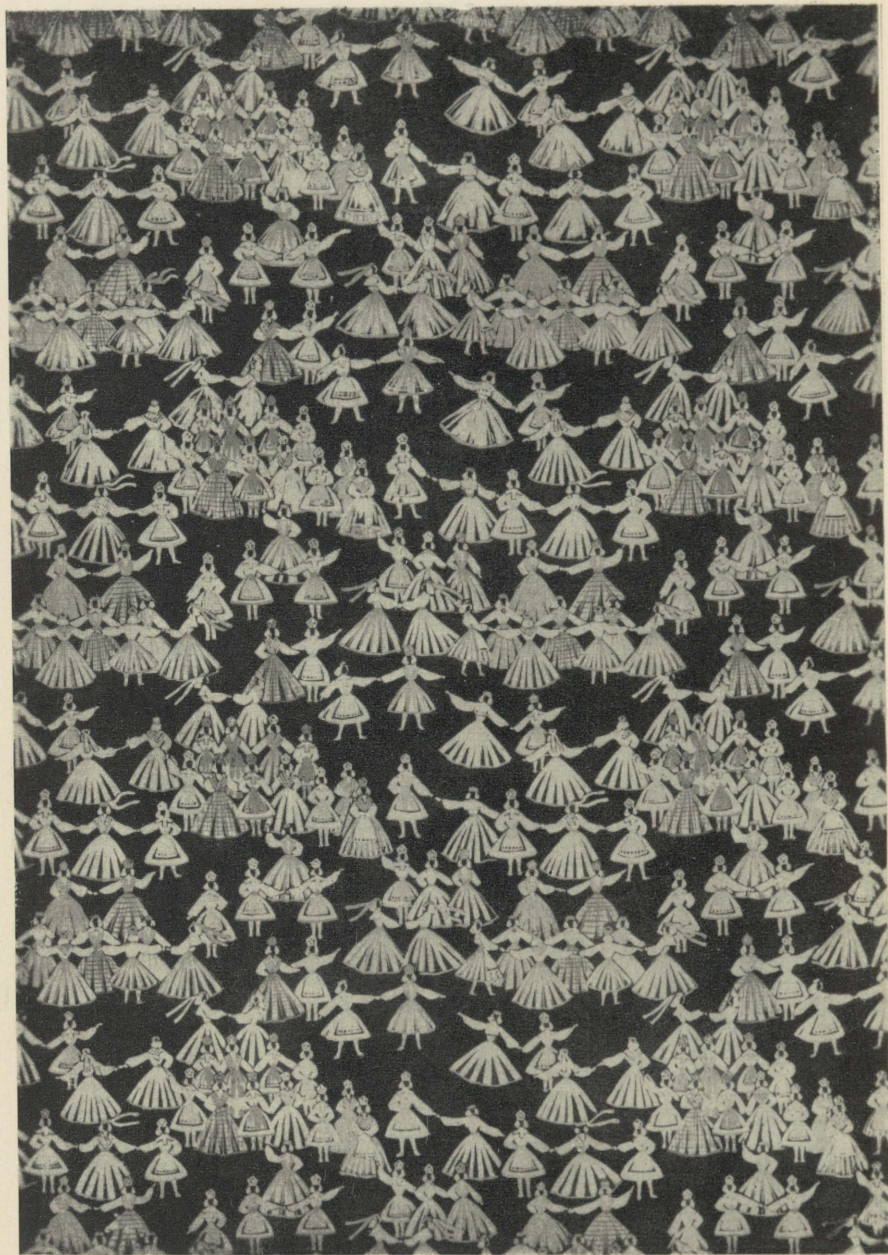
Kunstilise kostüümi ehk moe eriala loodi esmakordselt Eestis ja ühtlasi Nõukogude Liidus 1944. aastal. Siin valmistatakse ette moekunstnikke, kelle arenenud maitse ja kõrge professionaalne joonistusoskus on taganud meie moekunstnikele juhtiva positsiooni Nõukogude Liidus ilmuvate moeajakirjade kujundamisel. Kompositsioonilise ettevalmistuse kõrval saavad moeala lõpetajad piisavalt praktilisi teadmisi õmblustehnika ja juurdelõikuse, tikandi ja silmuskoe, käsitrüki ja batika alal.

Kompositsiooni raames algab õppetöö rõivastuse üksikartiklite ja kangamustrite loomisega. Sellele kaasneb moeajakirja lehekülje kujundus. Edasi avardub ülesannete ulatus brošüüride ja moeajakirjade komplekssete lahendusteni. Teemade nomenklatuur algab üsikkleidist ja mantlist ning kasvab üle rõivakomplektide loomiseni, kus antakse ka peakatete ning vähemas ulatuses nahkgalanterii ja jalatsite kujundus. Varasematel aastatel viljeldi moe erialal lavakostüümide kujundust, mis aga 1950-ndate aastate keskel läks üle teatridekoratsiooni erialale.

Kunstilise kostüümi eriala lõpetanud töötavad moeateljeede kunstiliste juhtidena, tekstiilitööstuste ja õmblusvabrikute kunstnikena ning kunstiliste juhtidena, erialaste koolide ja tehnikumide õppejõududena. Eriala lõpetanud kunstnikest on komplekteeritud Tallinna Moemaja kunstnike kaader, kelle abiga kirjastatakse mitte ainult eesti, vaid ka vennasvabariikide moeajakirju.

55. M. Põlluaas. Siidtrükikangas. 1957.

56. M. Tšesnokov. Dekoratiivkangas. 1960.

57. K. Tilk. Väike piltvaip. 1963.

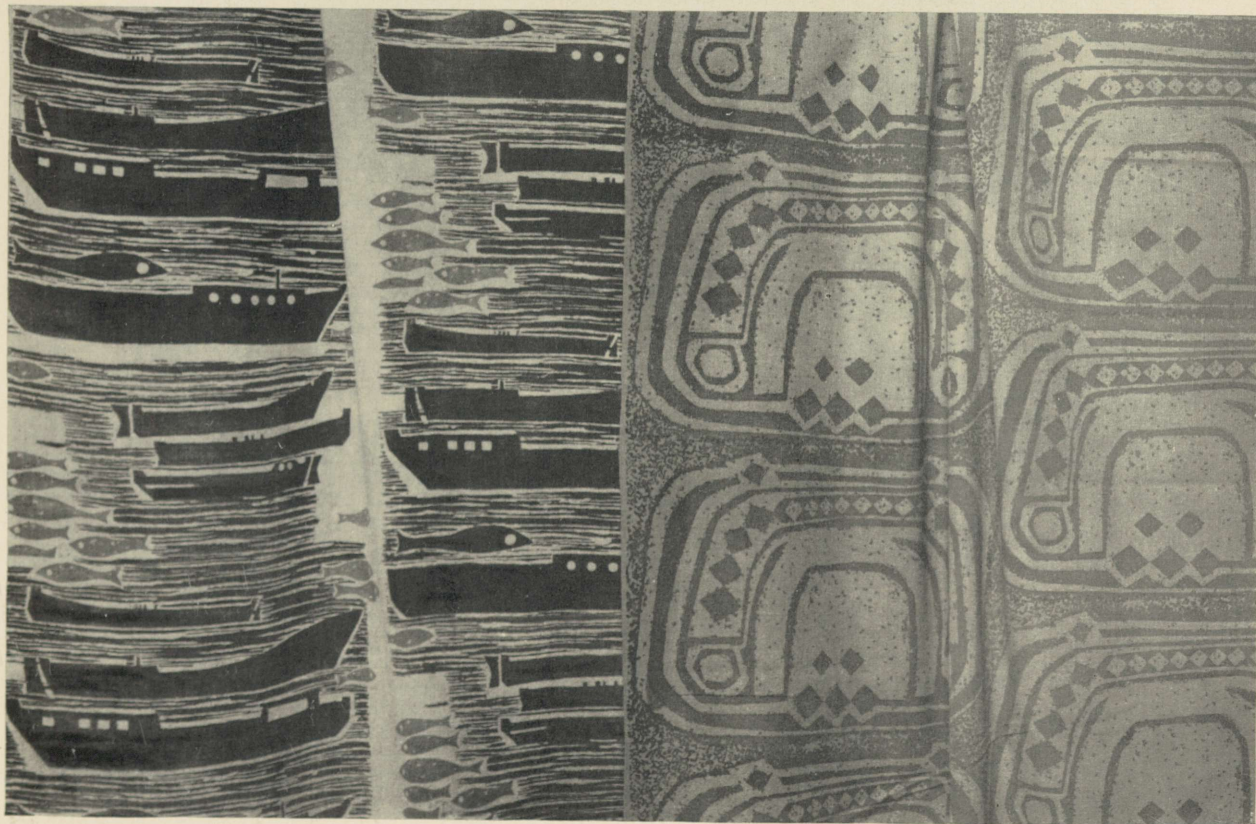

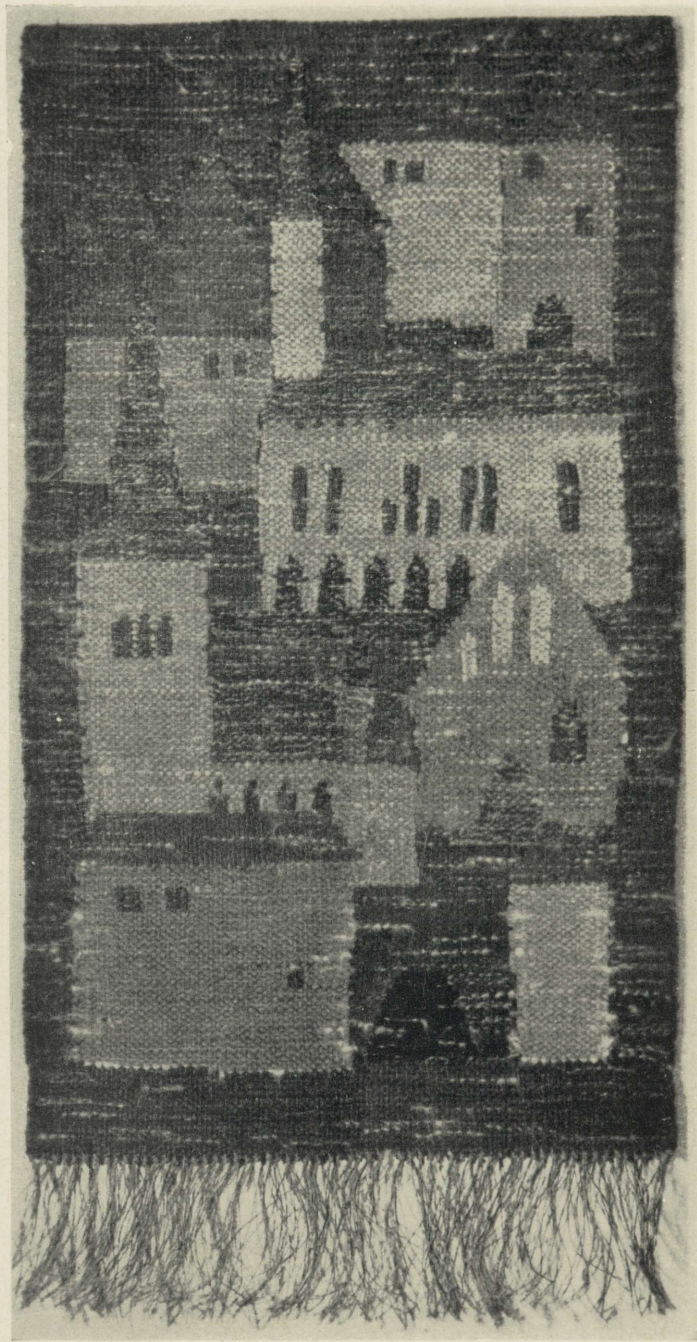

59. L. Jaama. Dekoratiivkangas. 1961.

60. S. Berezina. Dekoratiivkangas. 1963.

61. M. Pajumaa. Trükikangad. 1963.

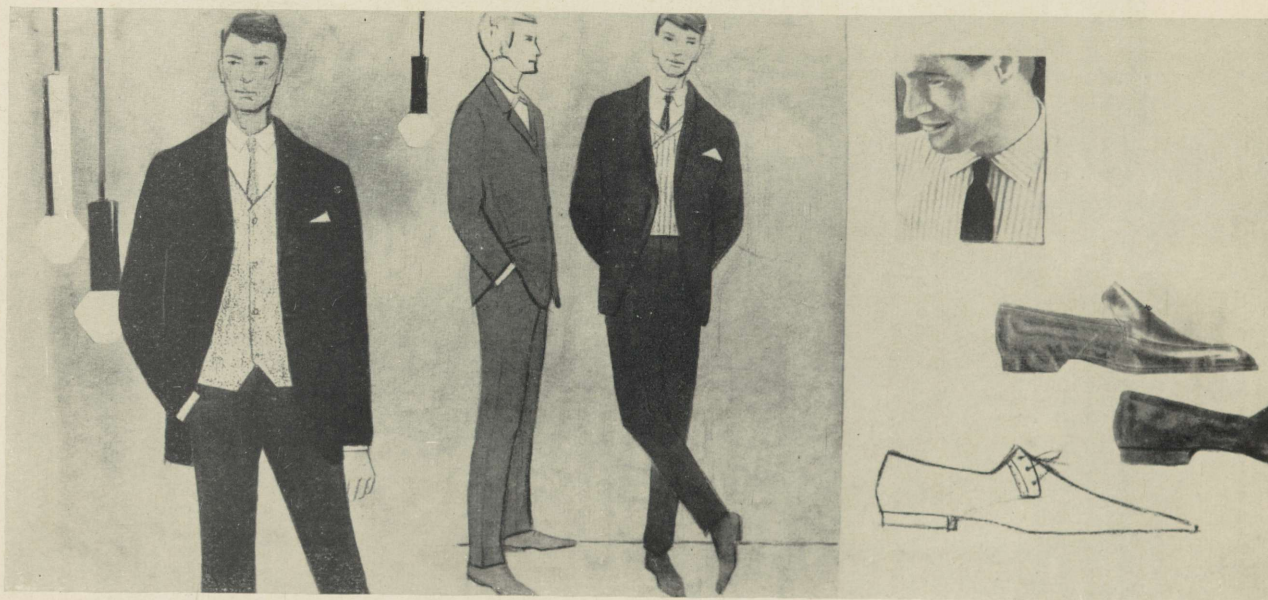
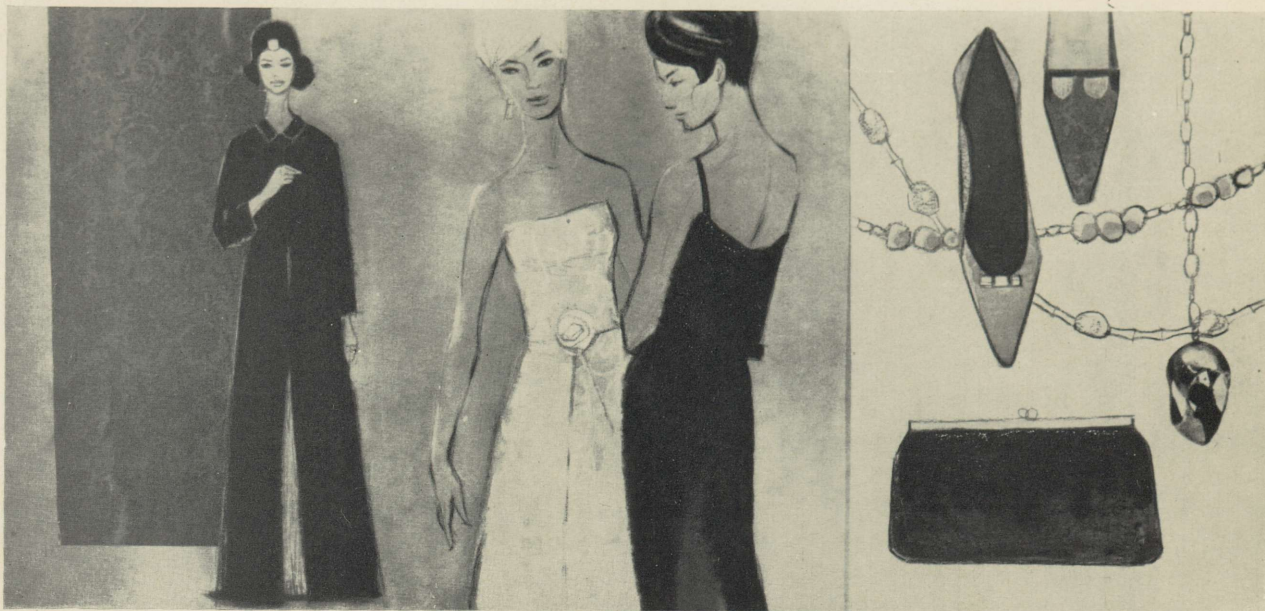

62. K. Tilk. Väike piltvaip. 1963.

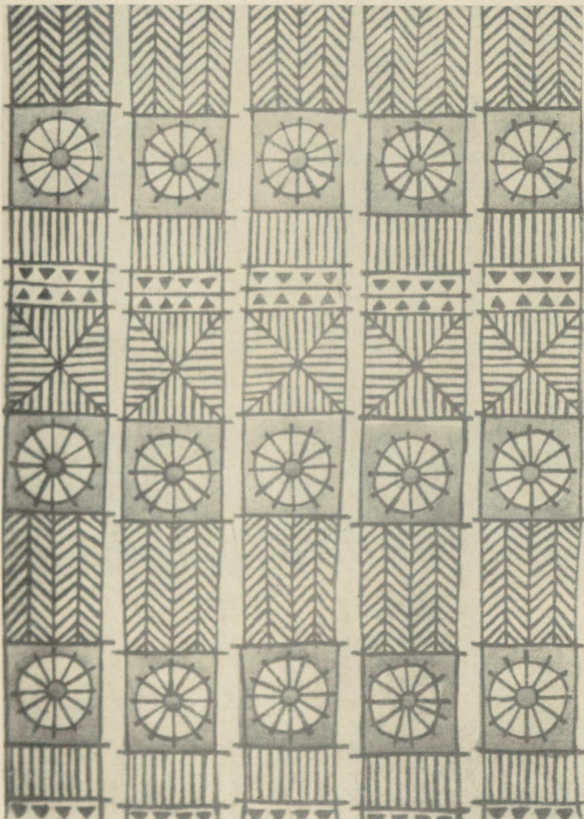
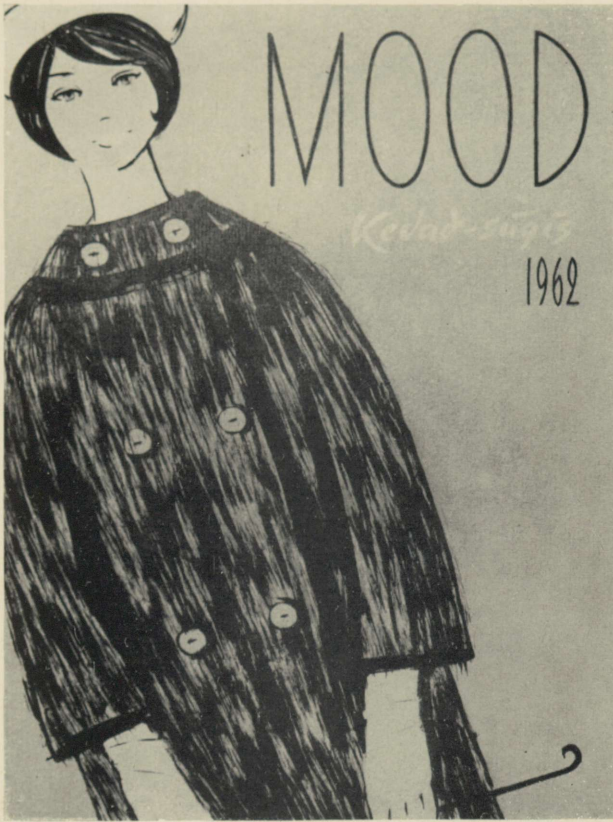
63. H. Pajumaa. Lastettoa seinavaip. Gobelään. IV k. 1962.

64. E. Randküla. Lehekülgi moealbumist. V k. 1963.

65. E. Briedis. Moealbum «Kevad-sügismoed». 1962.

66. M. Kanasaar. Puuvillase trükikanga kavand koos moekavandiga. 1962.

67. A. Klamm. Mehe spordikomplekt. 1962.

68. M. Pukk. Sviiter. IV k. 1962.

69. T. Akberg. Öhtukleit. II k. 1962.

NAHKEHISTÖÖ

Nahkehistöö kateeder on organiseeritud 1944. a. endise Riigi Kunsttööstuskooli nahkehistöö eriala baasil. Eriala valmistab ette nahkehistöö kunstnikke, kes on võimelised lahendama ülesandeid nii unikaalse dekoratiiv-kujundusliku nahkehistöö (laekad, auaadresskaaned, albumid), kui ka köidete kujundamise alal.

Viimastel aastatel, seoses kunstnike rakendamisega tööstustes, on õppeprotsessi lülitunud ka tööstusliku nahkehistöö, galanteriiesemete ja jalatsite kujundamine.

Üliõpilaste kasvatamisel ja ettevalmistamisel loovateks tarbekunstnikteks on üheks olulisemaks õppedistsipliiniks kompositsioon, mis on tihedalt seotud teiste erialaste praktiliste ja teoreetiliste ainetega (joonistamine, maalimine, skulptuur, kirjade õpetus, eriala ajalugu, tehnoloogia jne.).

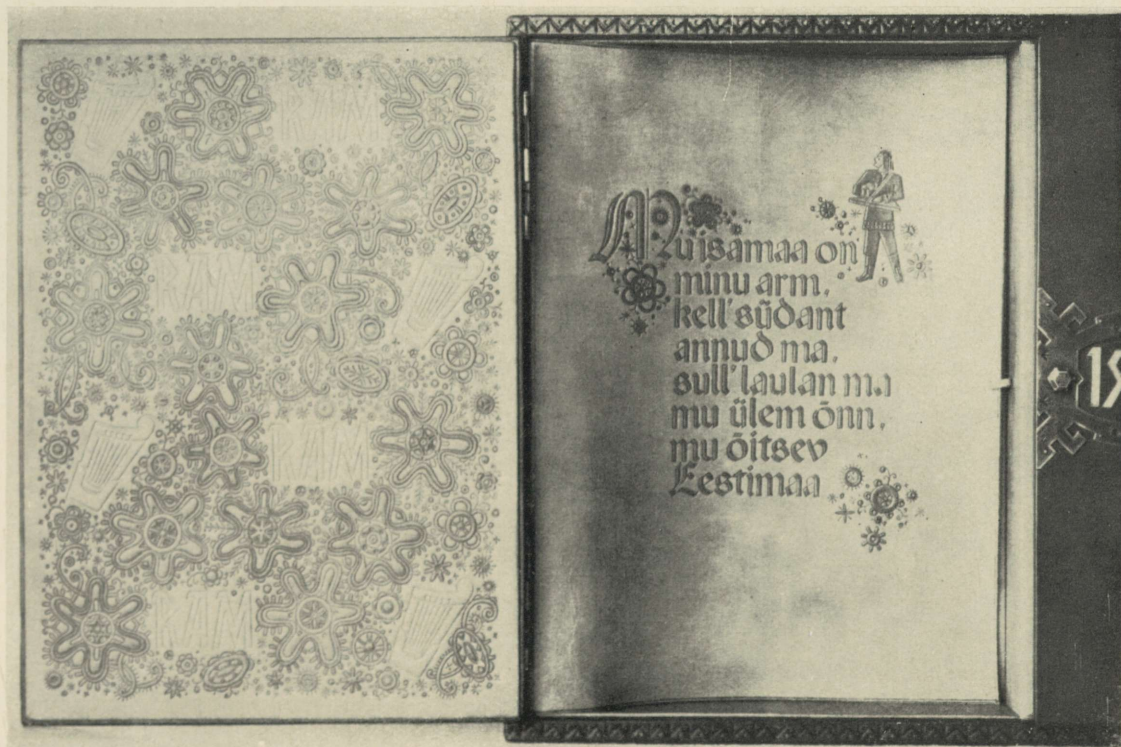
Dekoratiiv-kujundusliku nahkehistöö (albumid, mapid, auaadresskaaned, köited, laekad, dek. seinaplaadid jne.) ja tööstusliku nahkehistöö (suveniirid, kunstmaterjalist ja plastiikadist tooted) põhiprintsiipe käsitletakse õppeprogrammis I kuni IV kursuseni. Seejuures on esimestel kursustel rõhk asetatud kompositsiooni põhialuste tundmaõppimise kõrval tööstusliku nahkehistöö probleemidele. Vanematel kursustel, seoses üliõpilaste loominguiliste võimete kasvuga pööratakse peamist tähelepanu dekoratiiv-kujunduslikule nahkehistööle ja köidete kujundamisele. IV kursusel kaasneb eespool nimetatule jalatsite ja galanteriiesemete kujundamine, kusjuures sama kursuse II semestril vastavalt üliõpilase huvidele ja tema loominguilistele võimetele toimub kitsam spetsialiseerumine. Oma professionaalse küpsuse ja loominguilise initsiatiivi taset esitab üliõpilane diplomitöös, mille ta valmistab viiendal kursusel.

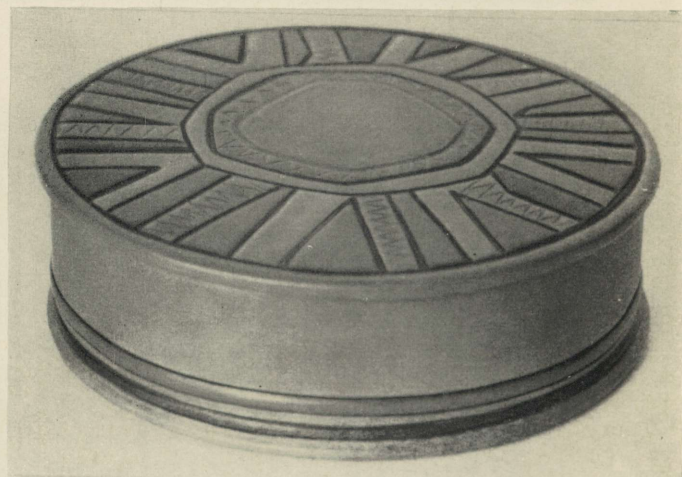
Kõrvuti tööstuskunstnike ettevalmistamisega püütakse samavõrra sisuliselt avardada ka dekoratiiv-kujundusliku nahkehistöö profiili. Seda süvendavad vastavad teaduslikud tööd ja uurimused värvide tehnoloogiast, köitekujunduse traditsioonidest, nahkehistöö tehnikate ajaloost ja nende edasiarendamise võimalustest vastavalt kaasaja nõuetele. Vanade ajalooliste tehnikate taaselustamine (intarsia, aplikatsioon, põime, batika, nahale maalimine jne.) ja kohandamine vastavalt tänapäeva tehnoloogilistele ning ökonoomika nõuetele rikastab nahkehistöö kompositsioonilisi väljendusvõimalusi. Nahavooli monokroomse reljefplastika kõrval on üha enam hakatud viljelema kaasajale

kohasemat värvilist reljeef-plastikat, lakoonilisemat reljeef-pindade lahendust. Lõiketehnika kõrval näeme mitmesuguseid pinnastruktuuri võtteid. Omal kohal on käsi- ja presstrüki tehnikad, mis järgivad köitekujunduse traditsioone. Nii tööstuslikus kui ka dekoratiivkujunduslikes lahendustes kasutatakse aniliinvärvide kõrval (mis piirasid värvigammat) kattevärve. Selle abil on saavutatud nahkehistöö lai värviskaala.

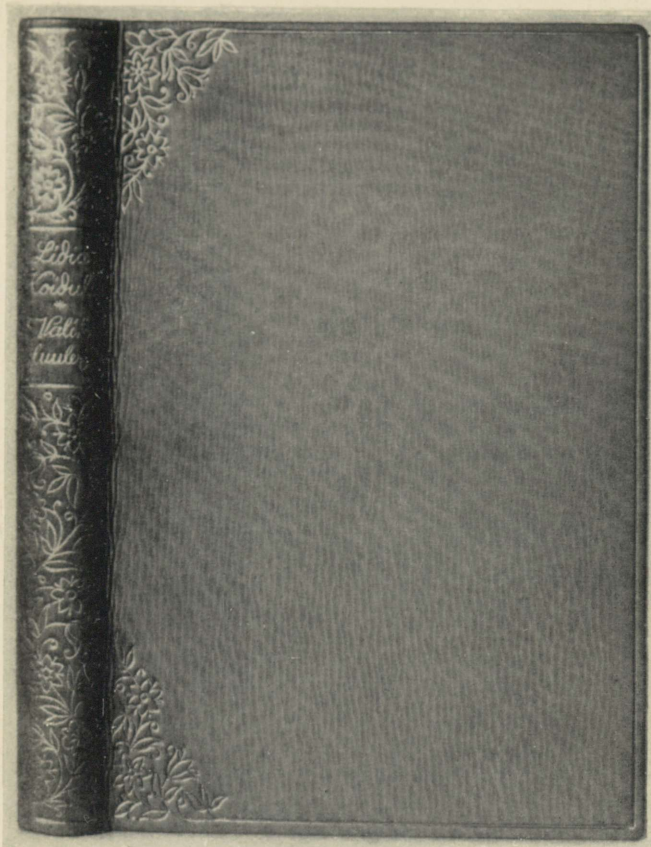
Kõige ilmekamalt avalduvad üliõpilaste teadmised ja võimed diplomitöodes. Kui varasematel aastatel oli diplomitööks üks suurem dekoratiiv-unikaalne ese, siis viimastel aastatel näeme selle kõrval ka tööstusliku kallakuga lahendusi, nagu jalatsite ja galanteriiesemete kujundused 1963/64. õppeaastal. Aasta-aastalt on aga armastatumaks diplomitöö teemaks köitesarjade kujundamine.

Nõukogude ajal lõpetanud nahkehistöö kunstnike kaader on rohkearvuline. Nahkehistöö ala parimate saavutustega on esinetud nii NSV Liidus kui ka välisnäitustel. Paljud lõpetajad töötavad Kunstiteodete Kombinaadi juures loovate kunstnikena, õppeasutustes kunsti-pedagoogidena, tööstustes tööstuskunstnikena galanterii ja jalatsite kujundamise alal. Kunstiinstituudi nahkehistöö eriala kui ainus sellealaste spetsialistide kaadri kasvataja Nõukogude Liidus, omab nahkehistöö edasises arengus suurt tähtsust.

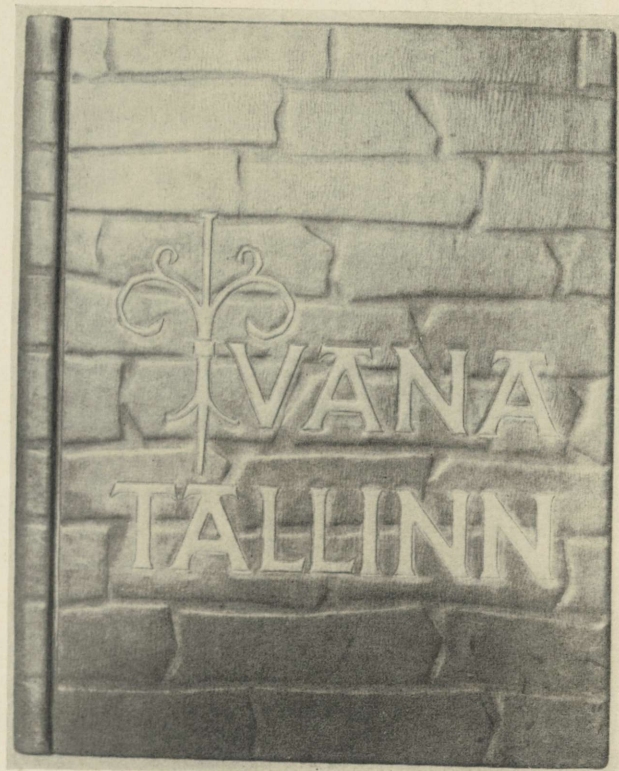

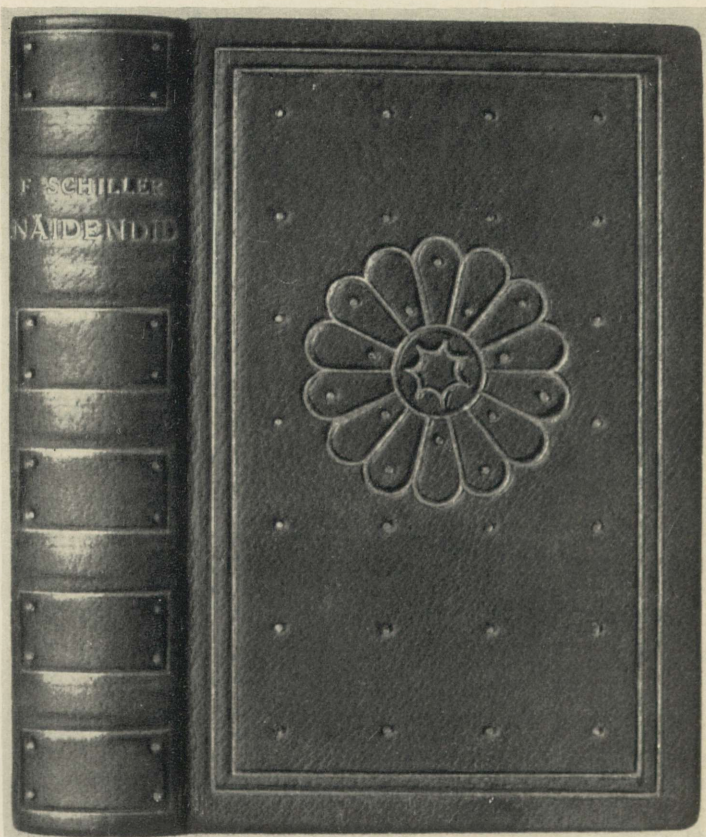
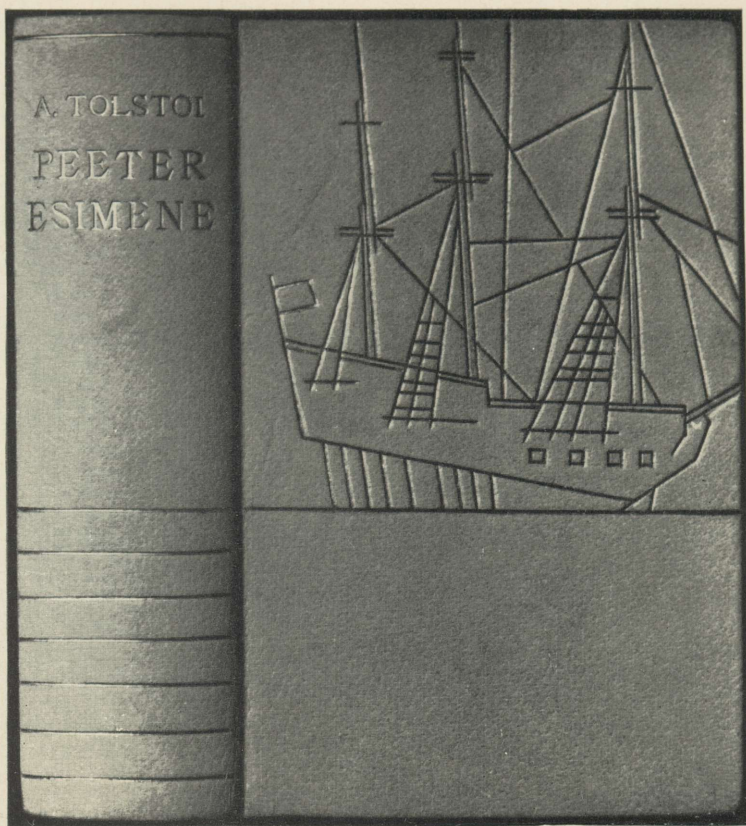
71. E. Voss. Laegas ja karbid. Nahavool. 1960.

72. V. Privoi. Nahkköide. 1951.

73. H. Tikand. Nahkköide. 1960.

74. E. Summatavet. Nahkköiteid. 1963.

75. K. Karm. Teatrikäekotid. 1964.

76. V. Linnart.
Naiste
nahktoatuhvlid
1963.

METALLEHISTÕÕ

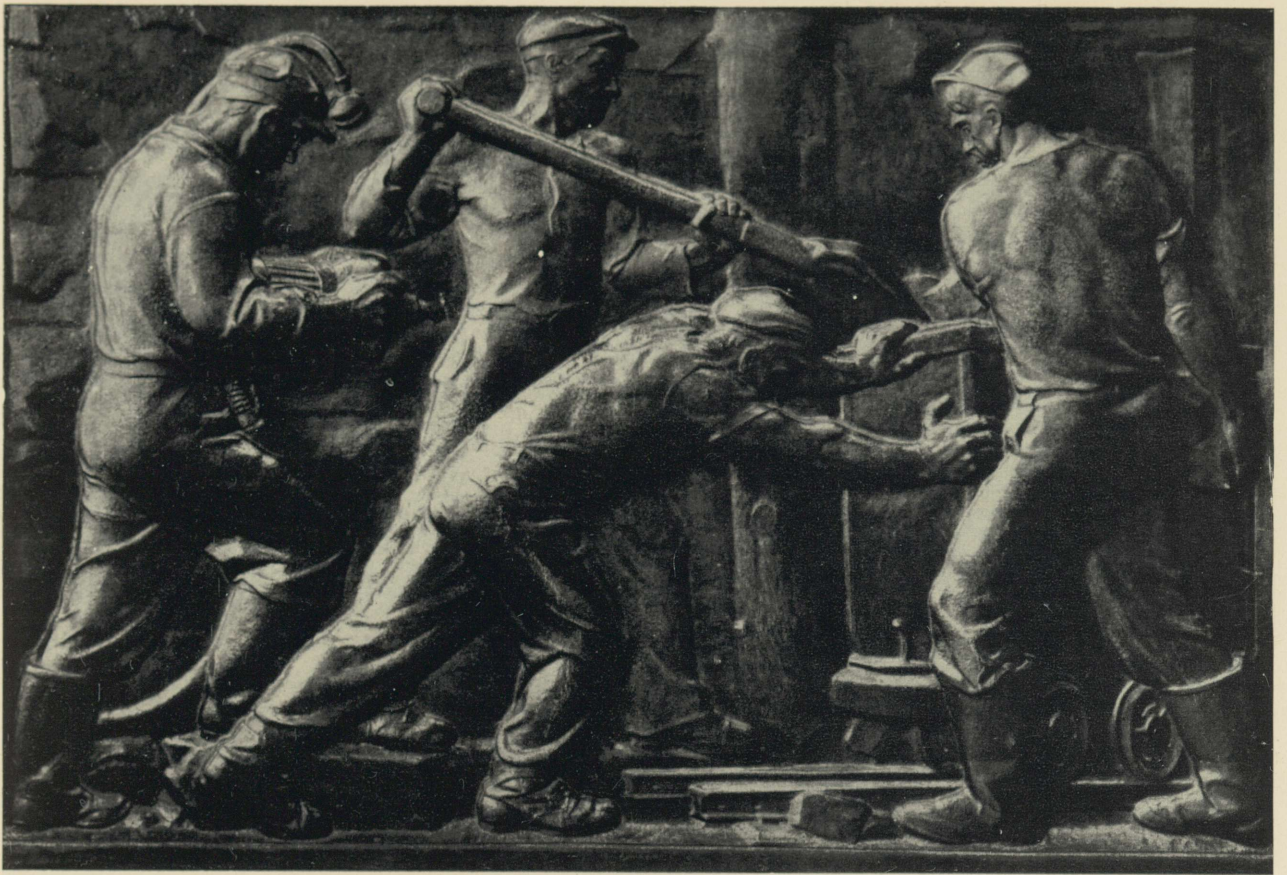
Metallehistõõ on erialana loodud 1946. aastal. Tal on juveeli ja monumentaalmetalli profiil. Sellisena on ta tänapäeval kaugelt mitmekesisem ja tusedam omaaegsest RKTK metalli ja emaili erialast. Eriala tehniline baas on komplekteeritud põhiliselt 50-ndate aastate jooksul ja see täieneb pidevalt uute seadeldistega. Praegu on metallehistõõ eriala üks paremini varustatud õppebaase instituudis. Õppetöö osas on pearõhk asetatud joonistamisele ja skulptuurile, kuna akvarellmaali on suhteliselt vähe. Kompositsiooni, materjalis töö, tehnoloogia, eriala ajaloo ja ohutustehnika ning tootmise organiseerimise kõrval võetakse siin omaette õppetsüklikena läbi tehnilist mehaanikat ja tehnilist joonestamist ning konstrueerimist. Õppeaja kestvus on 5 aastat. Kümnes semester on ette nähtud diplomitööks. Kogu õppeaja vältel lisandub statsionaarsele õppetööle instituudis tööstuspraktika vabariigi tööstustes ja käitistes.

1960-ndatest aastatest alates lisandus ülalnimetatud kitsamatele erialadele tööstustoodete ja masinate kujundus, mille üheks esimeseks ja edukaks katseks oli stereofoonilise raadio kavandamine. Õppeprotsessi vältel õpivad üliõpilased praktiliselt tundma mitmesuguseid erinevaid metallehistõõ tehnikaid, nagu sepis, galvaano, trugimine, kohrutus, puhandus, graveerimine, filigraan, emailimine, söövitamine, niello, mitmesuguseid panustehnikaid ja muud.

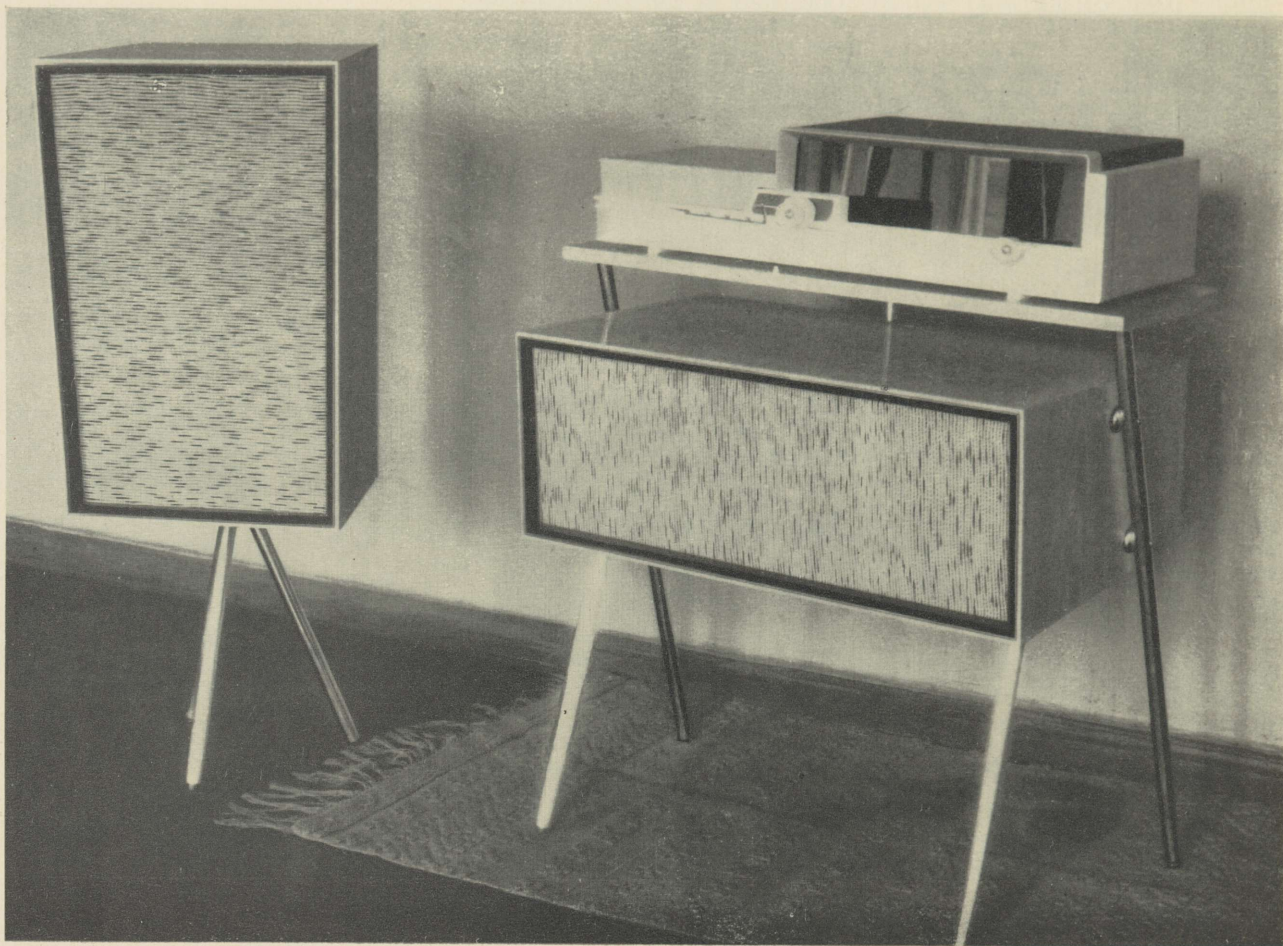
Kompositsiooniprogrammi kuuluvad ülesanded hõlmavad kõiki kolme ülalmainitud profiili. Ehtekunsti raames võetakse läbi ehete loomine, lähtudes nii rahvuslikust traditsioonist kui vastaval ajajärgul valitsevast moejoonest. Antud ülesanded kasvavad üksikeseme kujundusest ehete komplektide ja garnituuride kujundamiseks. Teise suurema teemana esineb metallnõude projekteerimine. Õpitakse tundma nii dekoratiivkui tarbevormide, massitoodangu ja unikaalteoste kujundamise põhialuseid. Erialaal tegeldakse pidevalt ka nugade-kahvlite uute vormide loomise probleemiga.

Monumentaal- ja dekoratiivülesannete raames kavandatakse võresid, pannoosid ja õõnesvorme, linnapilti elustavaid äride rippsilte, ajanäitajaid ja valgusteid. Otsene kontakt arhitektuurse projektiga suunab tulevase metallikunstnikke koostööle arhitektiga, õpetab mõtlema ruumiliselt ja mastaabiselt, lahti mõtestama arhitektuurse ansambli ideed.

Tööstustoodangu ja masinakujunduse osas käsitletakse valgustusseadmete kõrval tehniliste seadmete lahendamist, alates lukust ja uksekäepidemest, haamrist ja peitlist kuni gaasipliitide, arstitoolide ja lapsevankrite kujundamiseni. Seega on metallehistöö kateedri profiil eriti lai. Lõpetajad leiavad vastavalt ülalmainitud spetsialiseerumisele rakendamist loovkunstnikena, kunstiliste juhtidena või kunstnik-kujundajatena nii Eesti NSV kui ka teiste vabariikide metallitööstustes. Eriti juveliiride osas oli 1950-ndatel aastatel suur nõudmine, kuna eriala oli ainukeseks sellelaadseks Nõukogude Liidu kõrgemates kunstiõppeasutustes.

77. A. Mölder. Põlevkivikaevurid. Kohrutus. 1948.

78. A. Uustalu. Sterefooniline raadio. 1961.

79. T. Vellerind. Spordiauhinnad. 1963.

80. E. Budvytiene. Kalanaised. Dekoratiiv-seinapannoo. 1963.

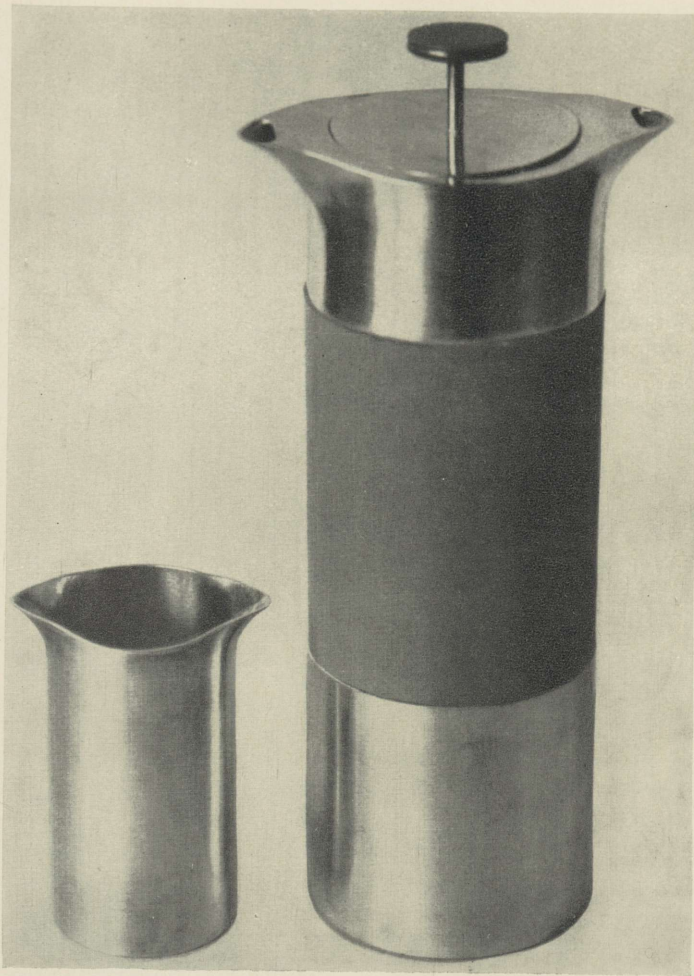
81. T. Aru. Künnlajalg. II k. 1961. T. Vellerind. Vaas. IV k. 1963. E. Vainik. Väike vaas. V k. 1963.

82. P. Sakk. Vaas. V k. 1962.

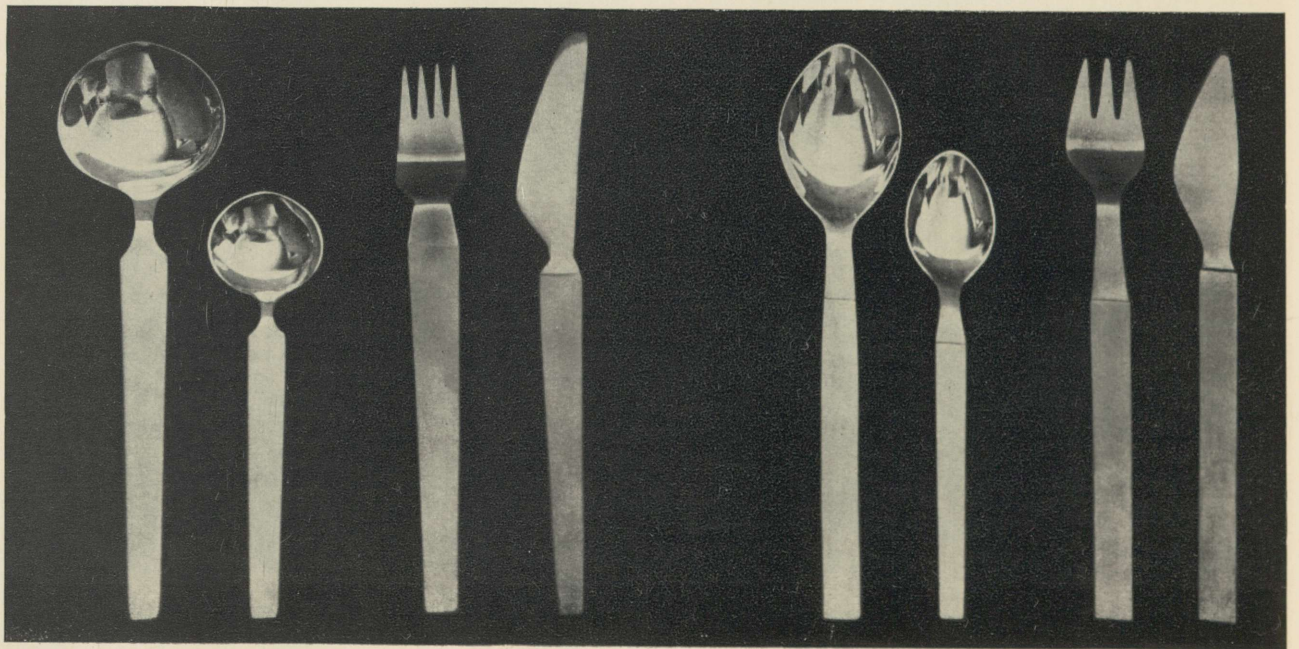

83. E. Vainik. Vaas. V k. 1962.

84. P. Sork. Kohviserviis. 1963.

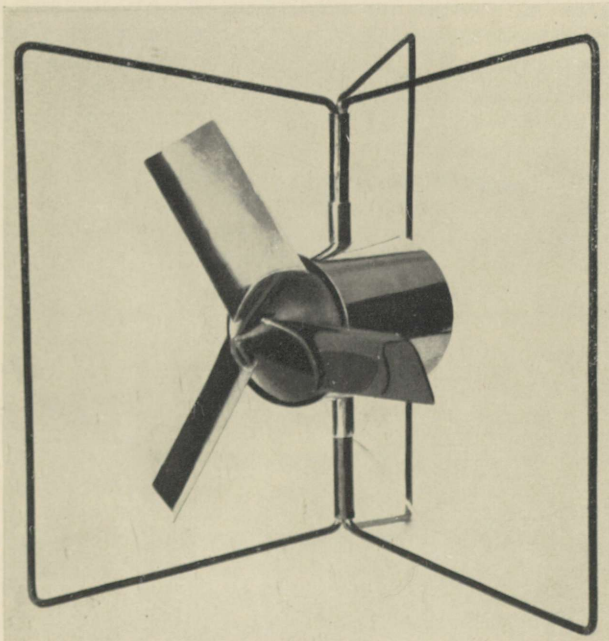
85. Lusikad, noad ja kahvlid. IV k. 1964.

86. L. Lusti. Keedukann. 1963.

87. E. Kolõtšev. Ventilaator. 1964.

88. I. Linnaks. Tualett-tarbed. Email. 1958.

89. E. Bagdasarjan. Ehted. 1961.

KUNSTILINE KERAAMIKA JA KLAASEHISTÖÖ

Kunstilise keraamika ja klaasehistöö erialad ühendati 1945. aastal. Siin valmistatakse ette keraamika ja klaasehistöö kunstnikke. Üldhariduslike kunstiainetete — joonistamise, akvarelli ja skulptuuri õpetamine toimub ühiselt, ühe või teise eriala spetsiaaldistsipliinide omandamine aga eraldi. Õppeaja kestvus on 5 aastat. Kuna eriala profiil tingib nii maali kui ka skulptuuri tundmist, on õppeplaanis ette nähtud võrdselt akvarelli- ja skulptuuritunde. Teiste õppeainete maht — joonistamine, kompositsioon, töö materjalis, tehnoloogia, eriala ajalugu, ohutustehnika ja tootmise organiseerimine ei erine oluliselt teiste tarbekunsti erialade omast. Õppetööle instituudis liitub suvine õppe- ja tööstuspraktika. Kunstilise keraamika eriala tugineb oma praktilises tegevuses 1923. aastal loodud RKT keraamika õppetöökoja baasile. Siin õpitakse tundma nii madalkuumuse kui kõrgekuumuse keraamikat, keraamilisi skulptuuri- ja maalitehnikaid, nagu reljeefi, sgrafiitot, angoobi-, glasuerialust, glasuuripealset ja glasuurimaali, mosaiiki jne. Erinevalt RKT praktikast on keraamika erialasse lülitatud portselanmaal, mis varem eksisteeris eraldi õppetöökojana. Just viimasele langes mõningatel perioodidel suur osatähtsus. Erialases kompositsioonis läbivõetavad ülesanded käsitlevad nõude tootmist, pisiplastikat ja monumentaalkeraamikat. Esi- meses lõigus toimub paralleelselt nii tööstusetaloonide kui ka unikaalteoste loomine. Teemade ringi lülituvad kõik nõud, alates lillepotist kuni dekoratiivvaasideni, toidunõude komplektid ja serviisid. Sihiks on uute tarbevormide projekteerimine, mis vastaks tänapäeva elulaadile.

Pisiplastika valdkonnas alustatakse väiksemate kala- ja linnukujukestega ning lõpetatakse temaatiliste figuraalkompositsioonidega. Ideelis-sisulise külje kõrval peavad üliõpilased silmas eseme dekoratiivset funktsiooni ja materjalile omast spetsiifikat.

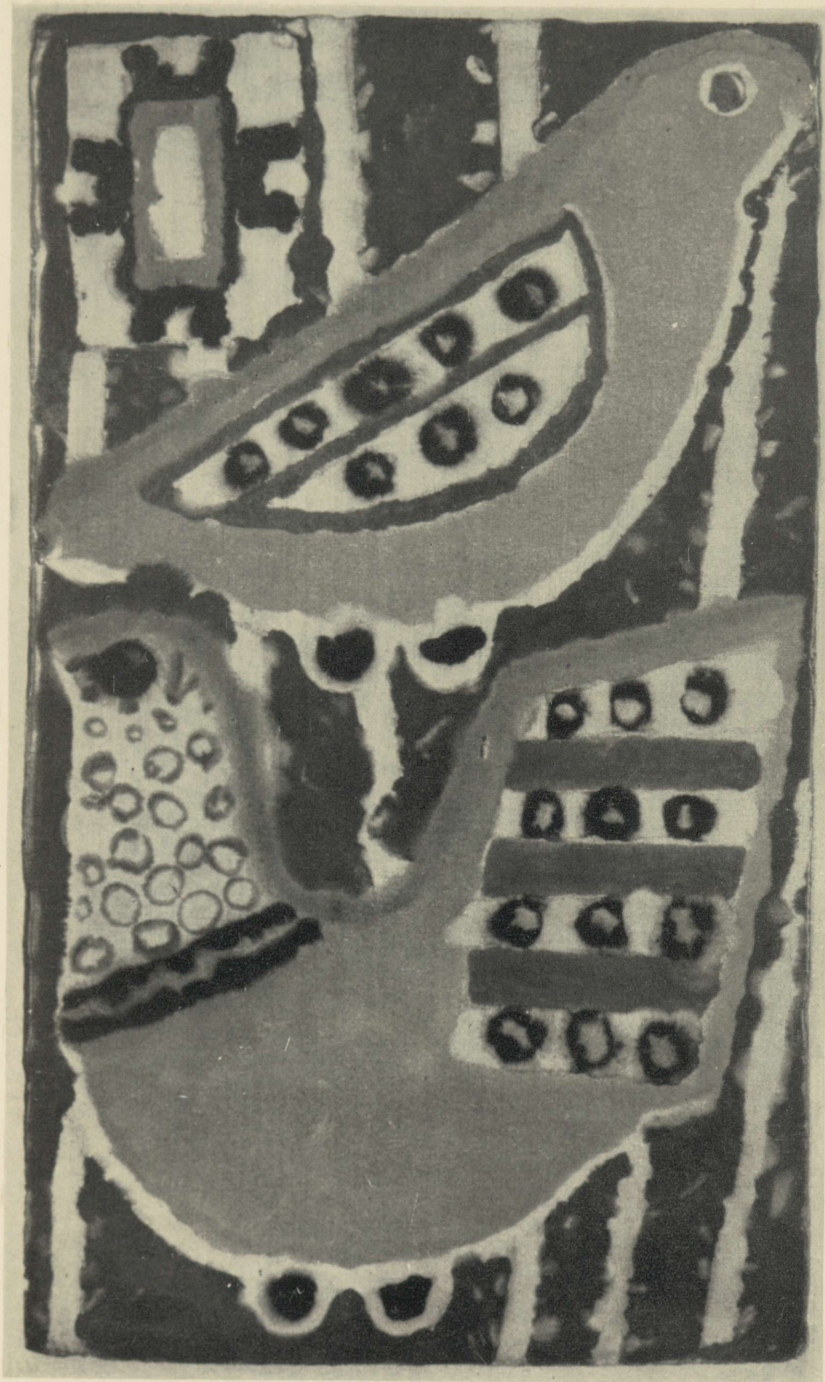
Monumentaalkeraamika valdkonnas komponeeritakse pannoosid sise- ja välisarhitektuurile, dekoratiivskulptuure ja aiakeraamikat, samuti uusi tarbevorme hügieenisõlmedele jne. Siin omandatakse vajalikke kogemusi koostööks arhitektiga, kelle projekteeritud hoone määrab kindlaks teose sisulise ja tehnilise külje: teema, süžee, mastaabi, rütmi, materjali, tehnika. Aastatega tugevneb keraamika eriala side tööstusega. Enam tähelepanu pööratakse massiartiklite kujundamisele. Osa kavandeist

kontrollitakse praktikas eseme viimisega tehase tööstustoodangusse.

Osakonna lõpetanud tarbekunstnikud leiavad loominguliste ülesannete kõrval rakendamist keraamikatööstustes kunstiliste juhtidena.

Klaasehistöö eriala tugineb põhiliselt RKTK 1936. a. loodud klaasi lihvimise ja graveerimise töökojale. Sõjajärgsel perioodil on õppepark täienenud uute masinatega. Õppeprotsessis võetakse läbi klaasi ja kristalli graveerimise, lihvimise, söövituse ja maalitehnikad. Esiletõstmist väärib mattgraveeringu kunstiline tase ja teostuse meisterlikkus, mis 1940—50-ndatel aastatel omas absoluutse esikoha Nõukogude Liidus. Erialases kompositsioonis läbivõetavad ülesanded hõlmavad klaasnõude, pisiplastika ja vitraaži valdkonna. Ilmne ülekaal langeb klaasnõude, unikaalsemete ja massiartiklite kavandamisele. Üliõpilased õpivad vormi loomist, selle proportsioneerimist ning dekoori kujundamist, lähtudes vormi otstarbest ja siluetist.

Klaasplastika ja vitraaž on esindatud märksa väiksemas ulatuses, mis on tingitud vastava tehnilise teostusbaasi puudulikkusest. Klaasi kuumtöötusega puutuvad üliõpilased põhiliselt kokku tööstuspraktika ajal, mille osatähtsus eriala kunstniku ettevalmistuses järjest tõuseb. Eriala lõpetanud klaasehistöö kunstnikud on pälvinud oma professionaalse meisterlikkusega kõrge tunnustuse nii Eesti, Vene, Valgevene kui ka Leedu klaasitööstustes.

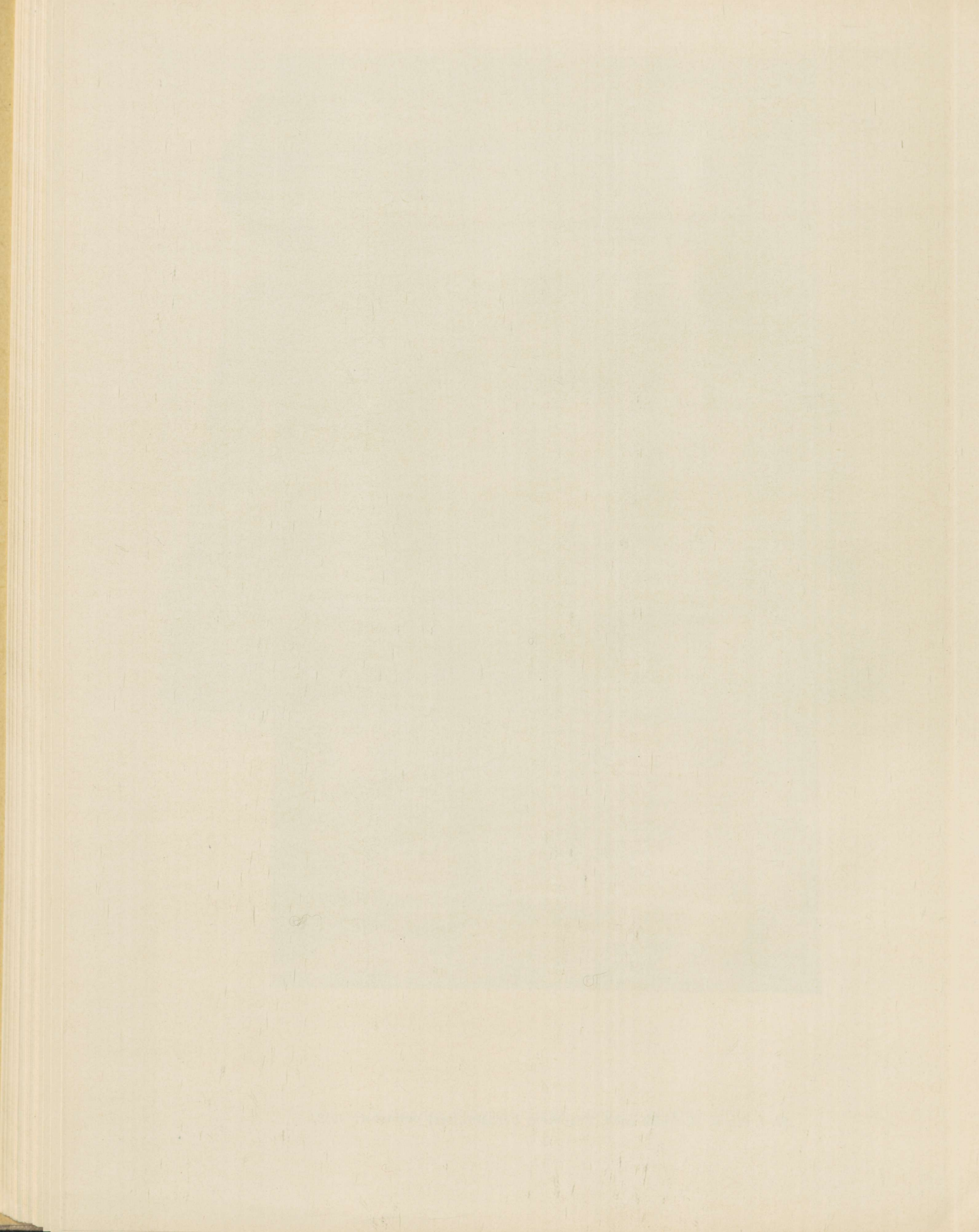
90. M. Evalo. Dekoratiivne seinaplaat. Keraamika. II k. 1962.

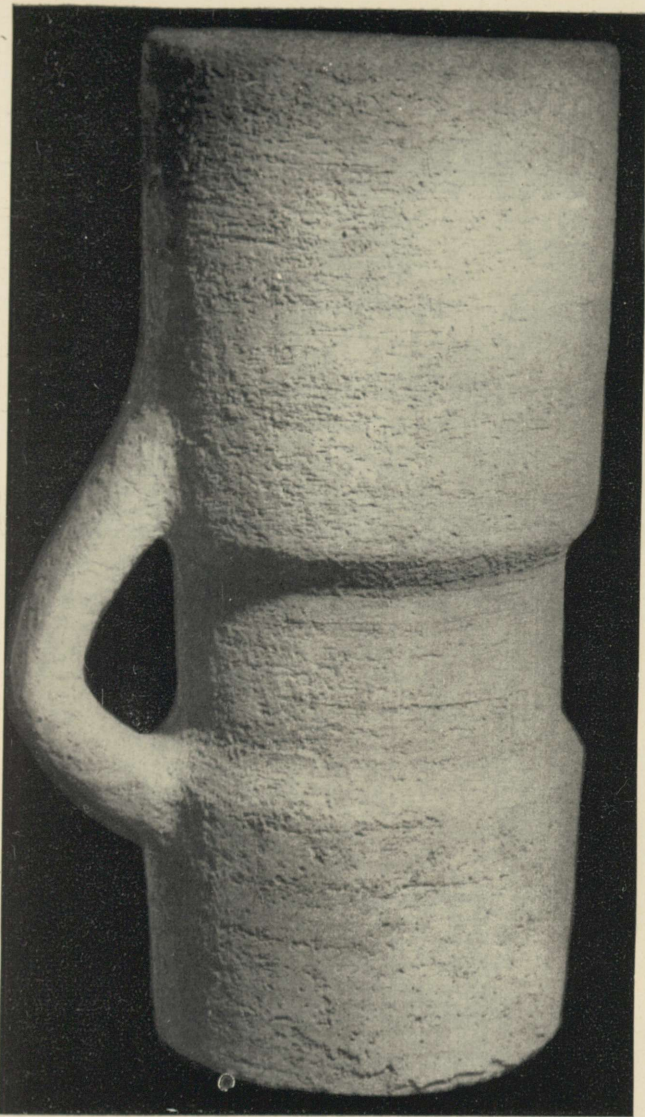
91. M. Sooster. Rahvaste sõprus. Dekoratiivplastika. 1961.

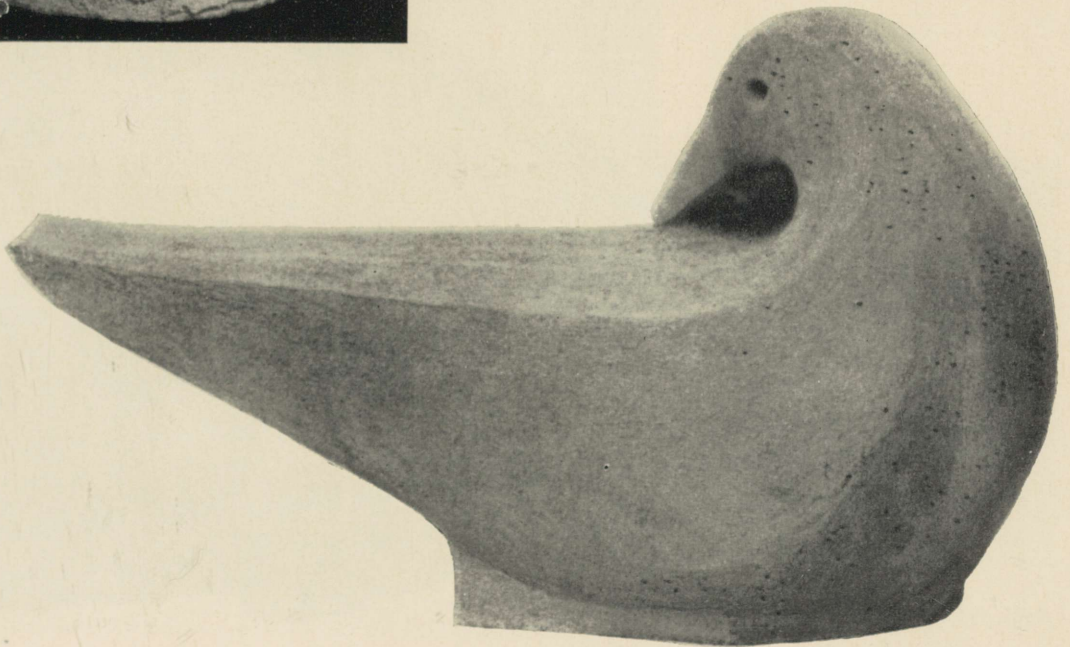
92. I. Karu. Rikkalik saak. Fragment keraamilisest pannoost. 1952.

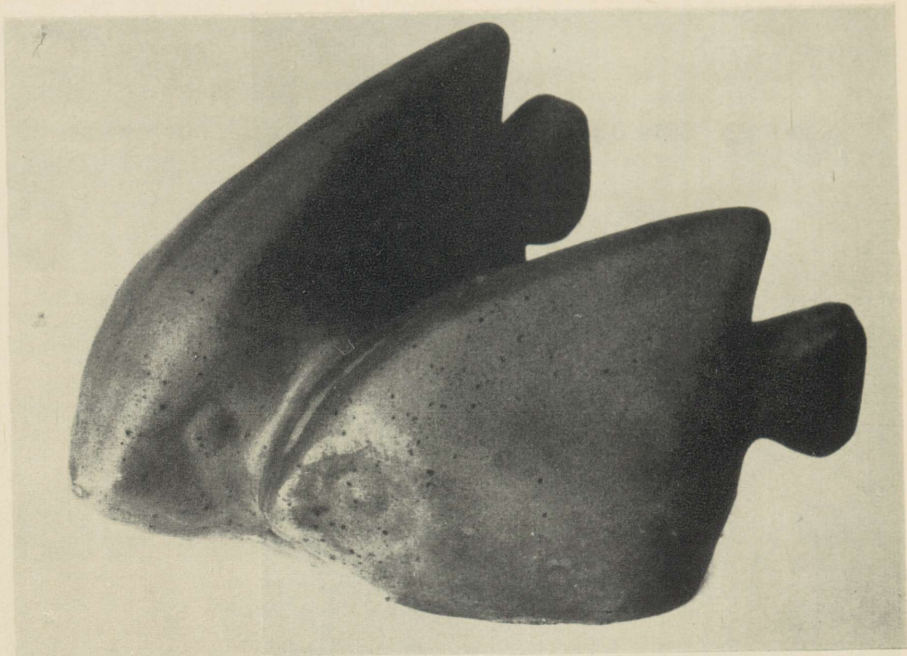

93. M. Püssim. Aiavaas. Samott. IV k. 1963.

94. M. Kaldma. Aiaskulptuur. Samott. 1963.

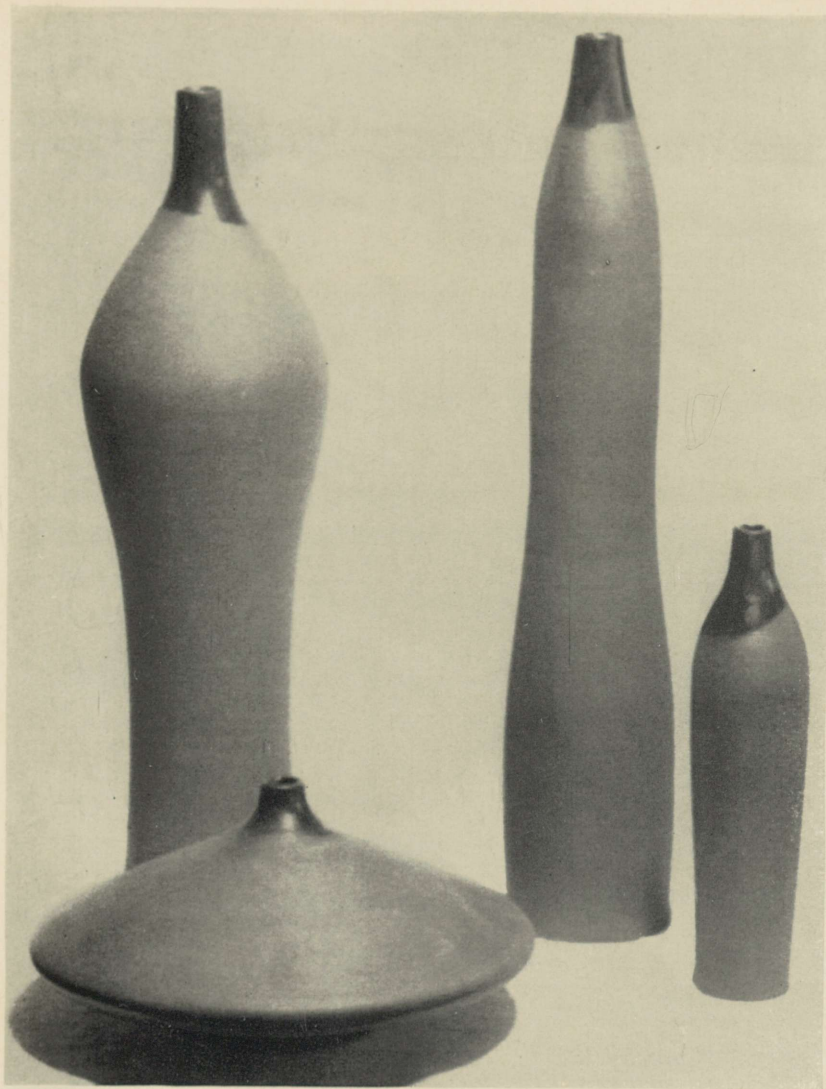

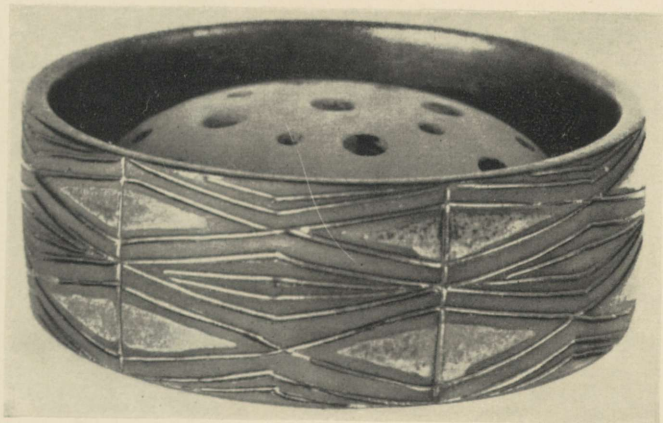
95. L. Rohlin. Kalad. Keraamika. III k. 1961.

96. T. Vaino. Kalad. Keraamika. III k. 1960.

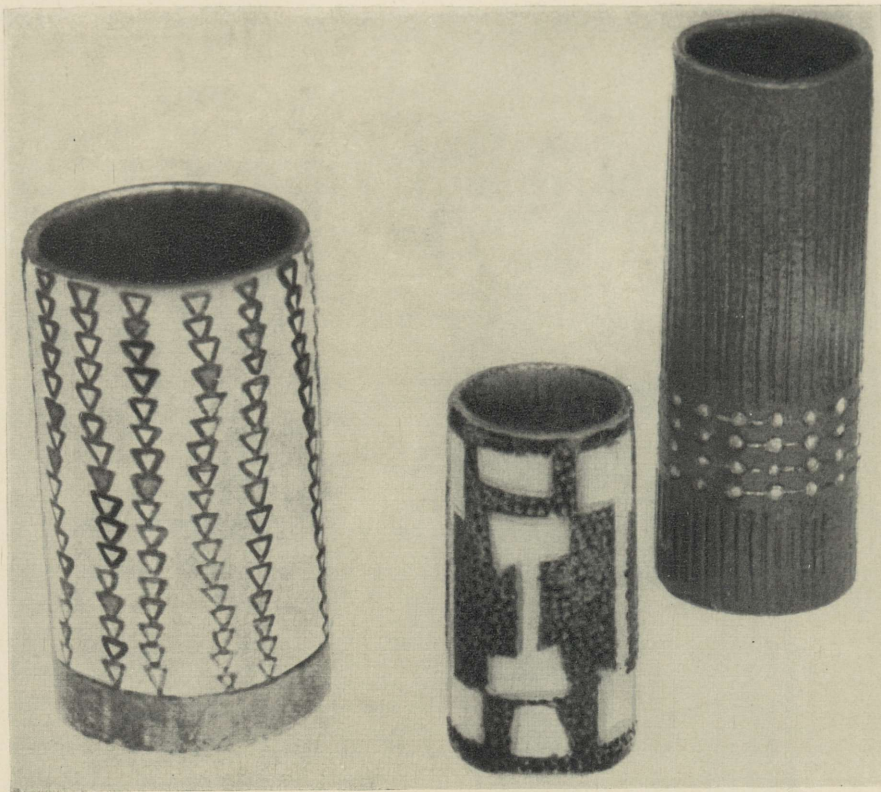

97. L. Rohlin. Vaasid. Keraamika. IV k. 1962.

98. E. Hõimra. Lillevaas. Keraamika. I k. 1963.

99. H. Tugi. Vaasid. Keraamika. I k. 1963.

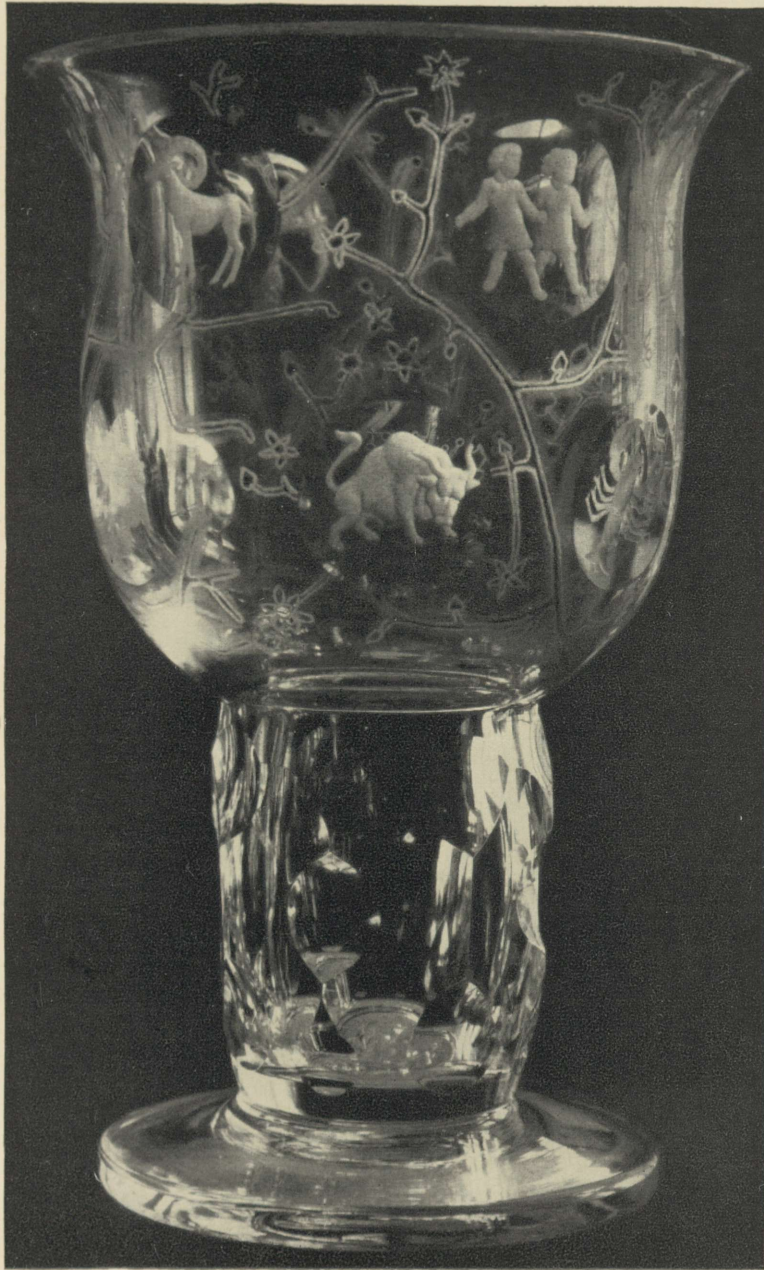

100. M. Koolberg.
Vaasid. Keraamika. IV k. 1962.

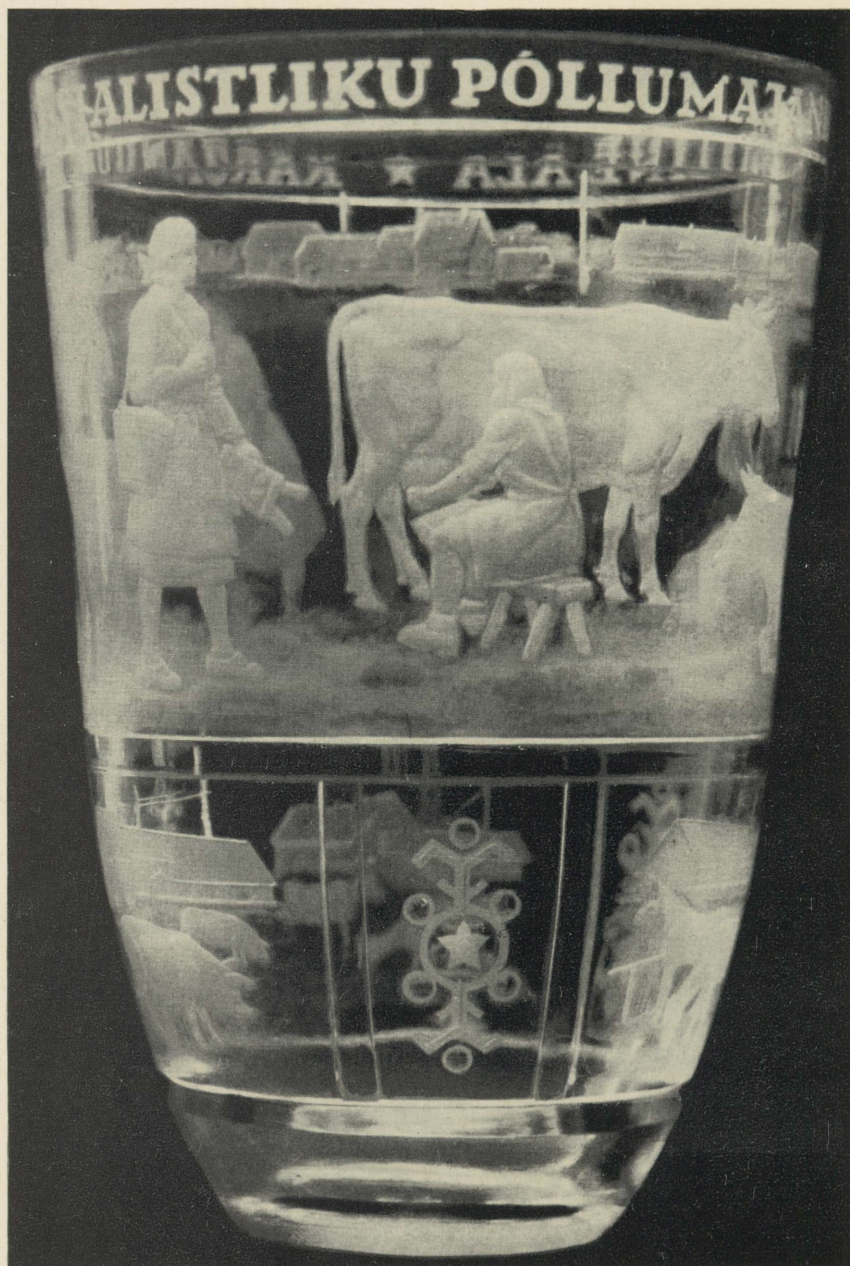

101. T. Vaino, Toiduserviiside komplekt puhkekodule. Keraamika, 1963.

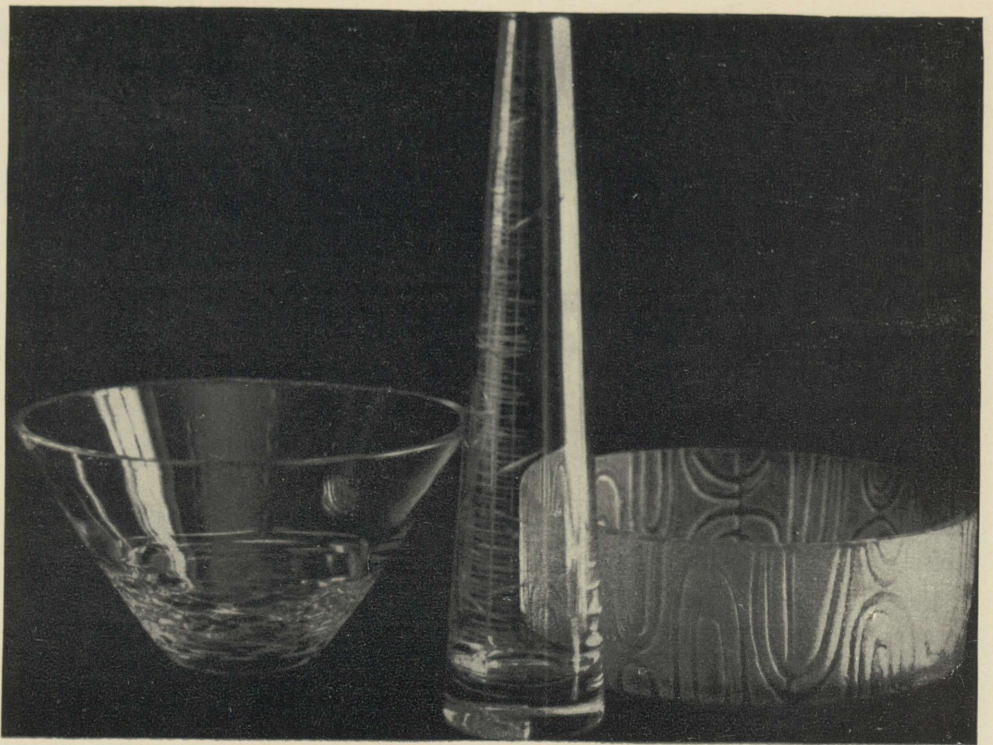

103. R. Alling. Karikas. Klaas. III k. 1948.

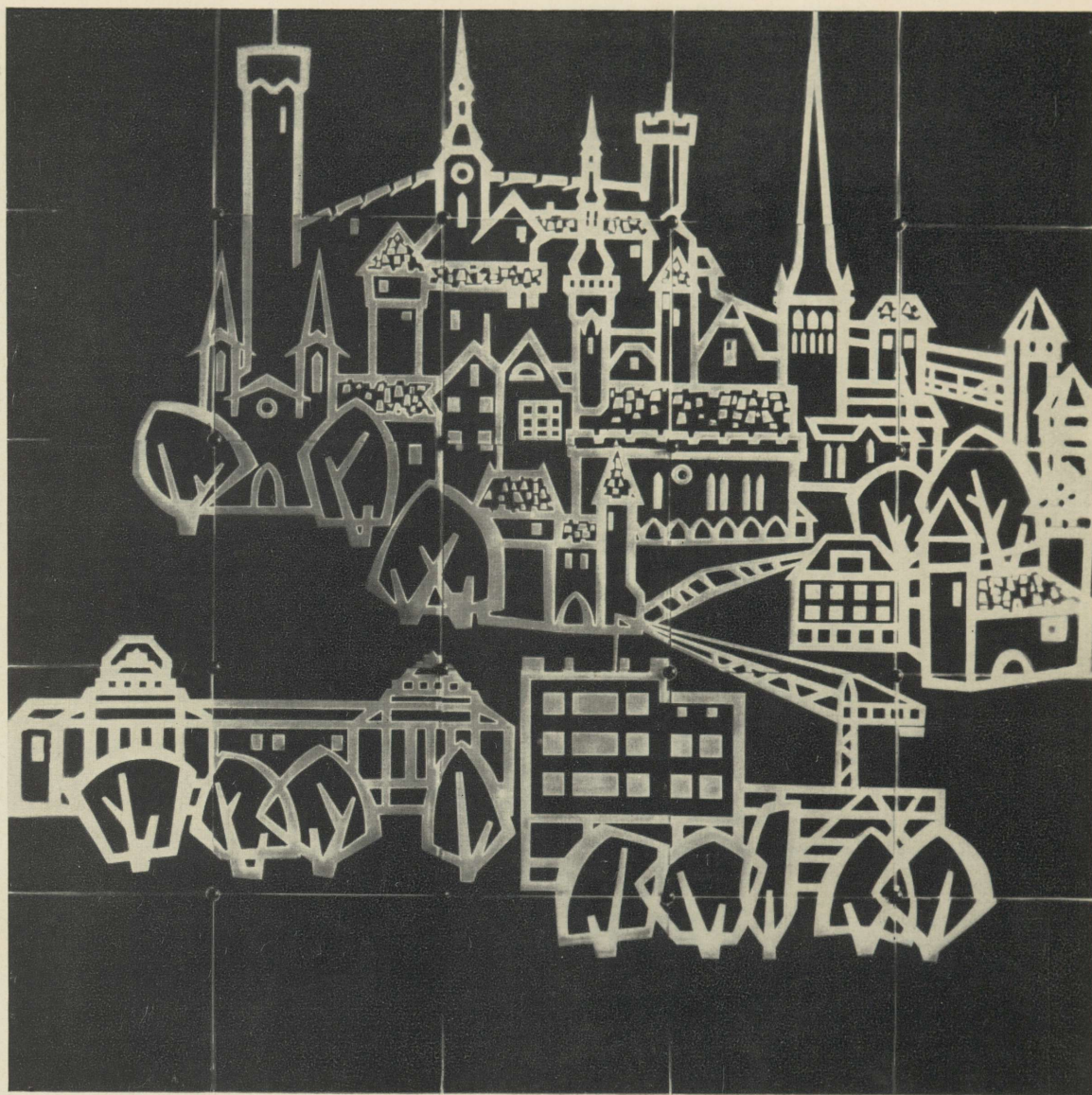
104. H. Pops. Vaas. Klaas. 1949.

105. A. Andresma. III k. M. Mänd. I k. E. Jögi. II k. 1963.

106. S. Raudvee. Joogikomplekt. Klaas. 1961.

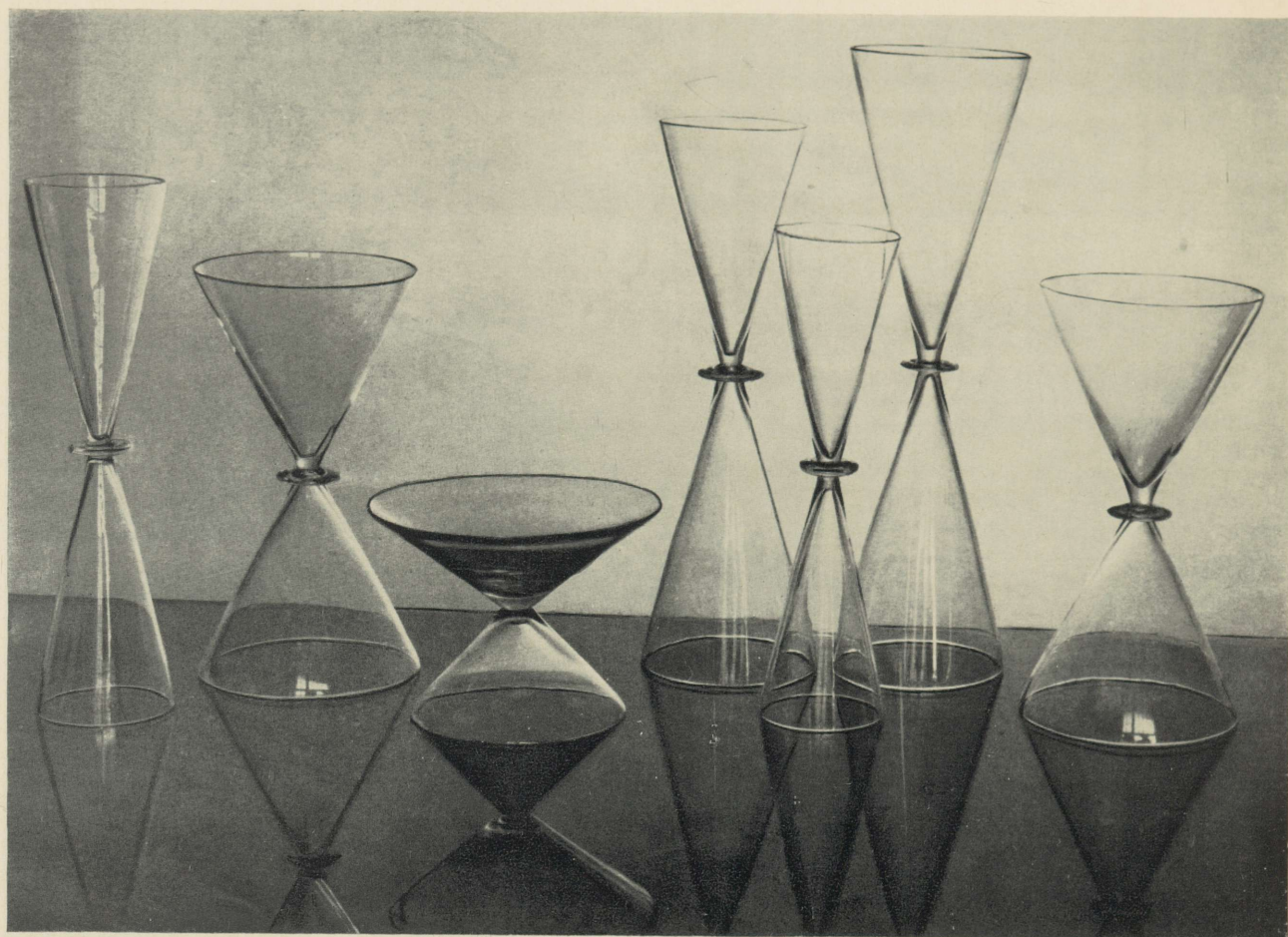

107. S. Raudvee. Vitraaž hotell «Tallinnale». 1961.

108. M. Raun. Vitraaž Tõravere observatooriumile. Klaas. 1964.

109. M. Raun. *Suveniire Tartu tähetornile. Klaas. 1964.*

RUUMIKUJUNDUS

Ruumi- ja mööblukujunduse eriala alustas oma õppetegevust Eesti NSV Riikliku Kunstiinstituudi juures kohe pärast Eesti NSV territooriumi vabastamist fašistlikust ikkest 1944. a. Eriala eesmärgiks on valmistada ette kõrge kvalifikatsiooniga eriteadlasi.

Mainitud kateeder likvideeriti 1955. aastal. Selle põhjustas arhitektuuri eriala loomine Eesti NSV Riikliku Kunstiinstituudi juurde. Leiti, et kahe sisuliselt väga lähedase eriala funktsioneerimine on üleliigne. 1958. aastal avati uuesti ruumikujunduse eriala, mis esialgu tegutses arhitektuuri eriharuna ja alates 1960. aastast iseseisva kateedrina. Õppejõududena töötavad meie selle ala parimad eriteadlased ja õppeprogramm haarab kõiki küsimusi, mis on seotud ruumi ja mööbli kujundamisega. On selge, et ruumi- ja mööblukujundaja peab tundma põhjalikult puidutöö võtteid ja mööbli konstruktsioone. Selleks on õppeplaani viidud suuremahuline metoodiline puidutöö õpetamine ja tootmispraktika. Metoodiline puidutöö õpetamine toimub instituudi õppetöökojas, kuna tootmispraktikad viiakse läbi kevadsemestri lõpul mööblitööstustes. Teise kursuse lõpul sooritavad üliõpilased mööblitööstuse kvalifikatsioonikomisjoni ees eksami mööblitislari kategooria saamiseks.

Eriala valmistas ette esimese õppetegevuse perioodil seitse lendu ruumi- ja mööblukujundajaid ning teisel õppetegevuse perioodil ühe lennu 1963/64. õppeaastal. Diplomande oli kolm. Diplomitööd olid järgmistel teemadel: Tartu Riikliku Teatri «Vanemuine» uue hoone kontserdisaali, fuajeede ja garderoobi sisekujundus koos vajaliku mööbli, valgustite, ehisvõredega, kusjuures materjali viidi üks variant saali istemööblit.

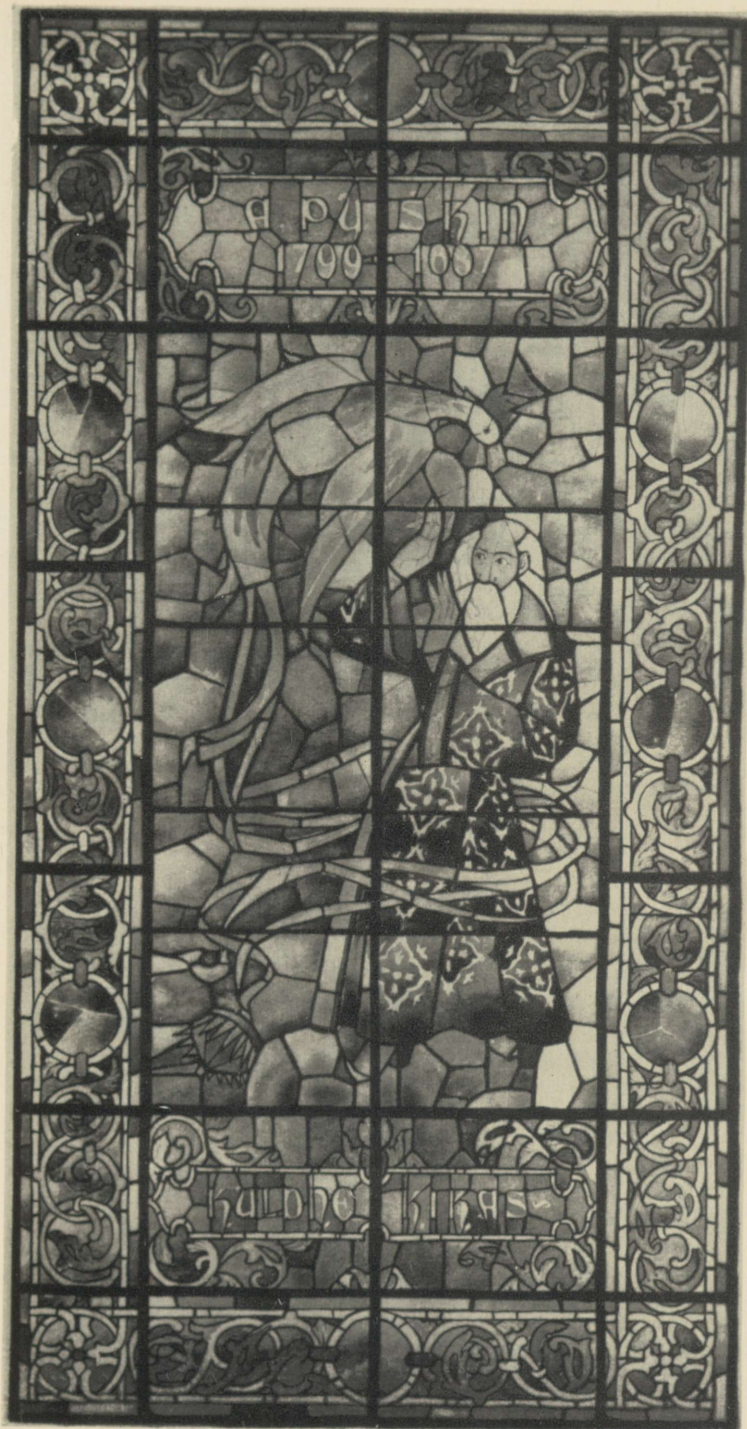
Teise diplomitöö teemaks oli lasteaia mööbli kujundamine nii laste kui ka personali tarvis. Töö on viidud 100% materjali. Kolmanda diplomitöö teemaks oli standardse korteri (kolm tuba) sisustamine vajalike mööbliesemetega. Töö on viidud 100% materjali.

Ruumikujunduse eriala lõpetajatest on kujunenud silmapaistvate võimetega sisearhitektid-mööblukujundajad. Nad on leidnud kõrge tunnustuse mitte ainult meie vabariigis, vaid on hinnatud ka vennasvabariikides.

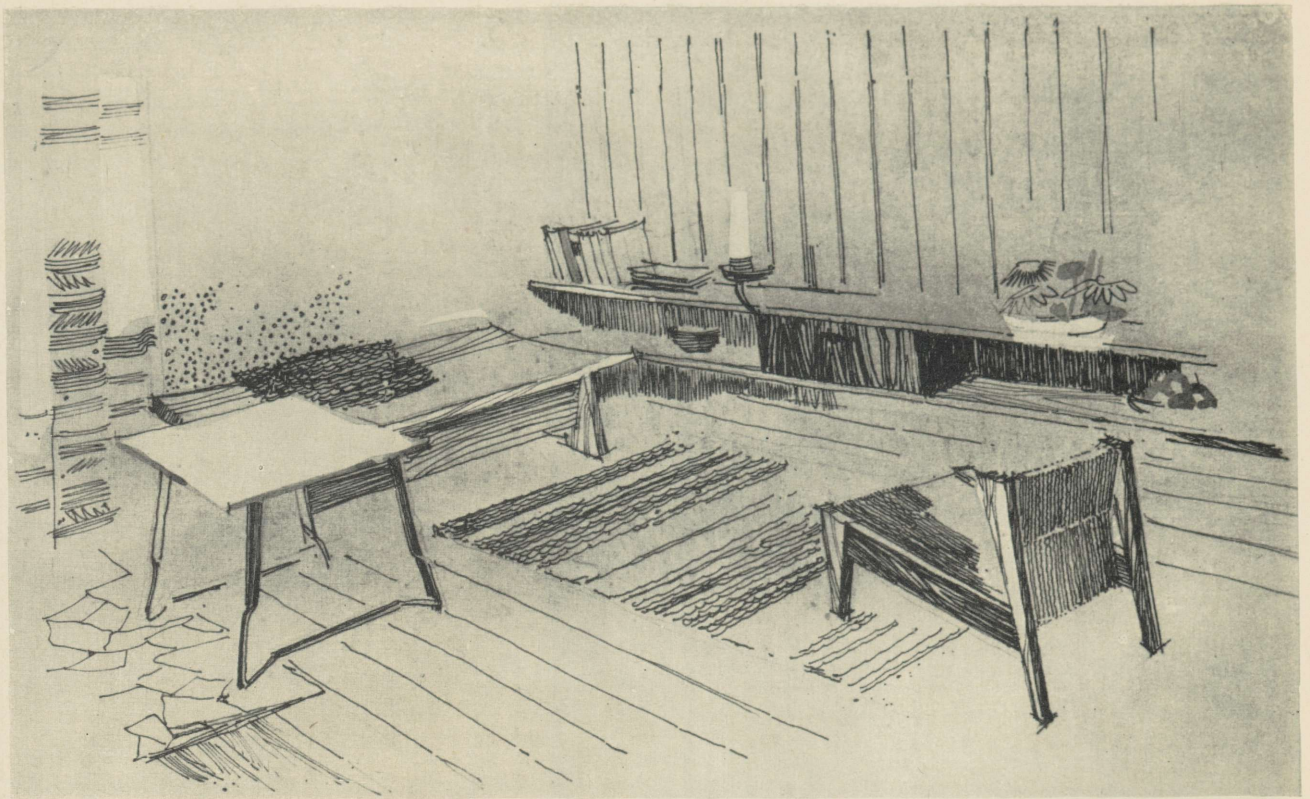
Kateedri õppejõud ja üliõpilased võtavad aktiivselt osa ühiskondlikust tööst. On aidatud kujundada Tartu Riikliku Ülikooli spordibaasi Käärikul, kus üliõpilased teostasid söökla-

-aula sisekujunduse ja mööblikavandid. Ka andis ruumikujunduse eriala üliõpilane kohapeal juhendeid nii värvitoonide valikul kui ka teistes sisekujunduse küsimustes.

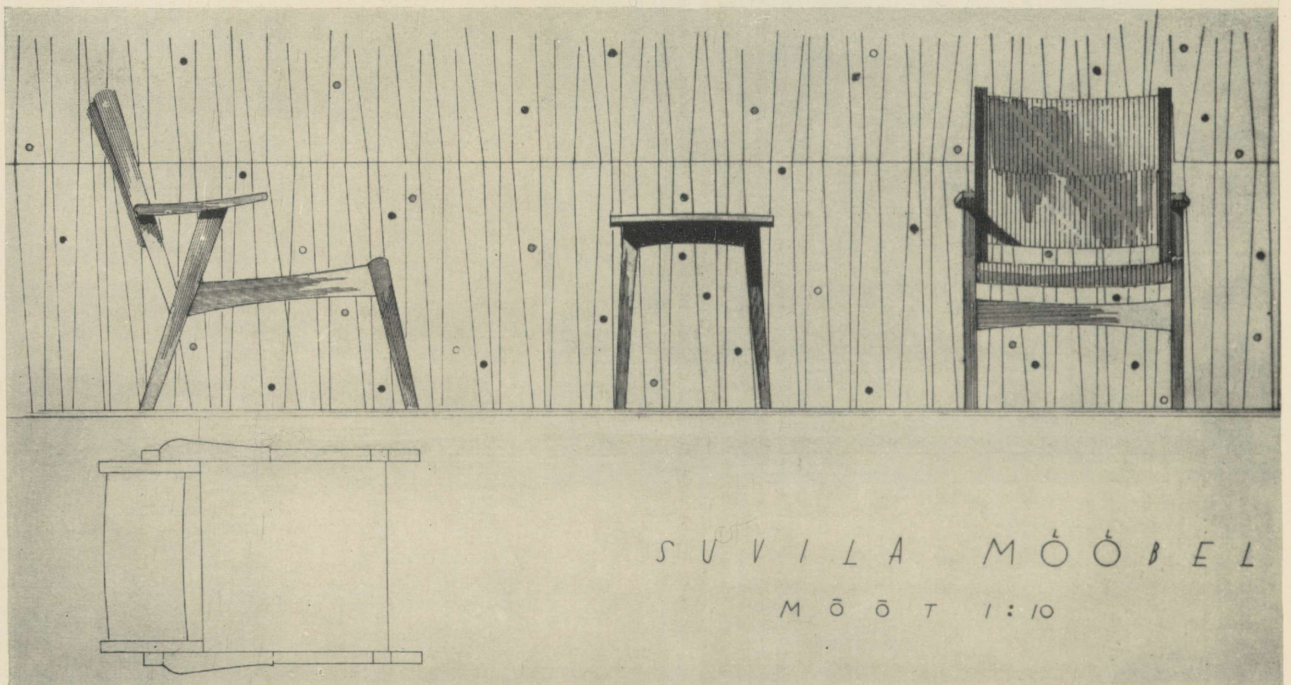
Tõravere uue observatooriumi konverentside saali ja fuajee sisekujundus ja mööblikavandid on samuti ruumikujunduse eriala üliõpilaste töö. Need tööd on leidnud üldist heakskiitu. Nimetatule liituvad konsultatsioonid ja mitmesugused nõuanded ruumide viimistlus- ja sisustusküsimustes. See tööloik on üliõpilastele heaks õppetunniks nende tulevases iseseisvas töös.

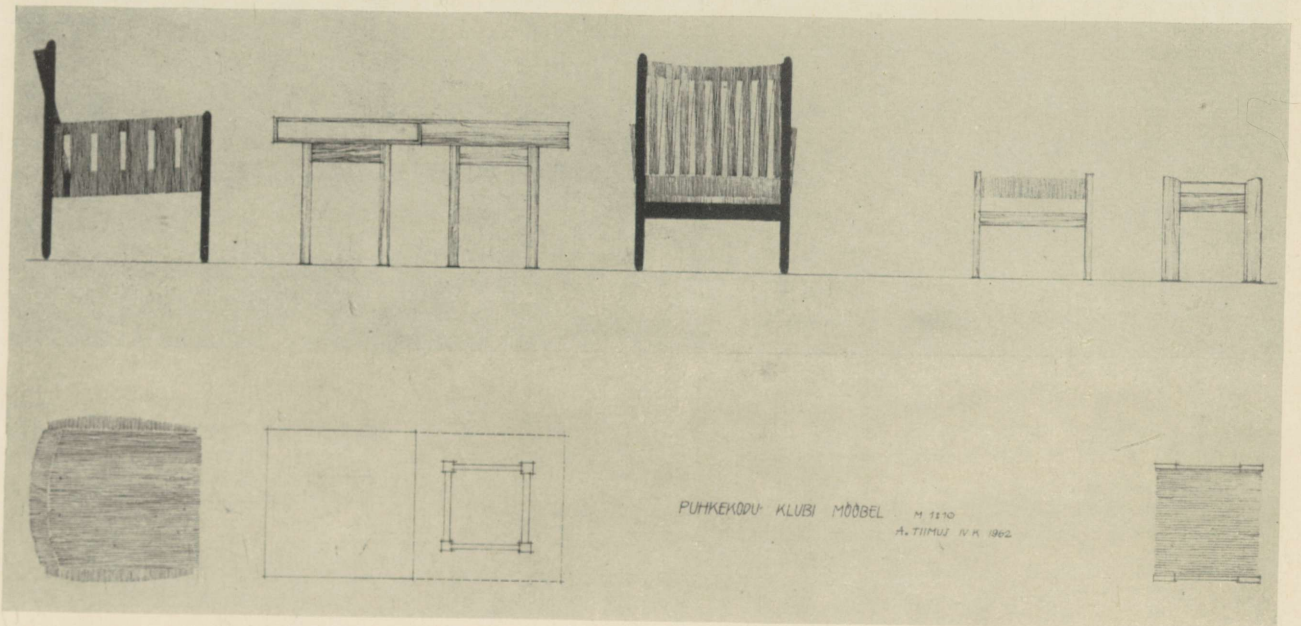
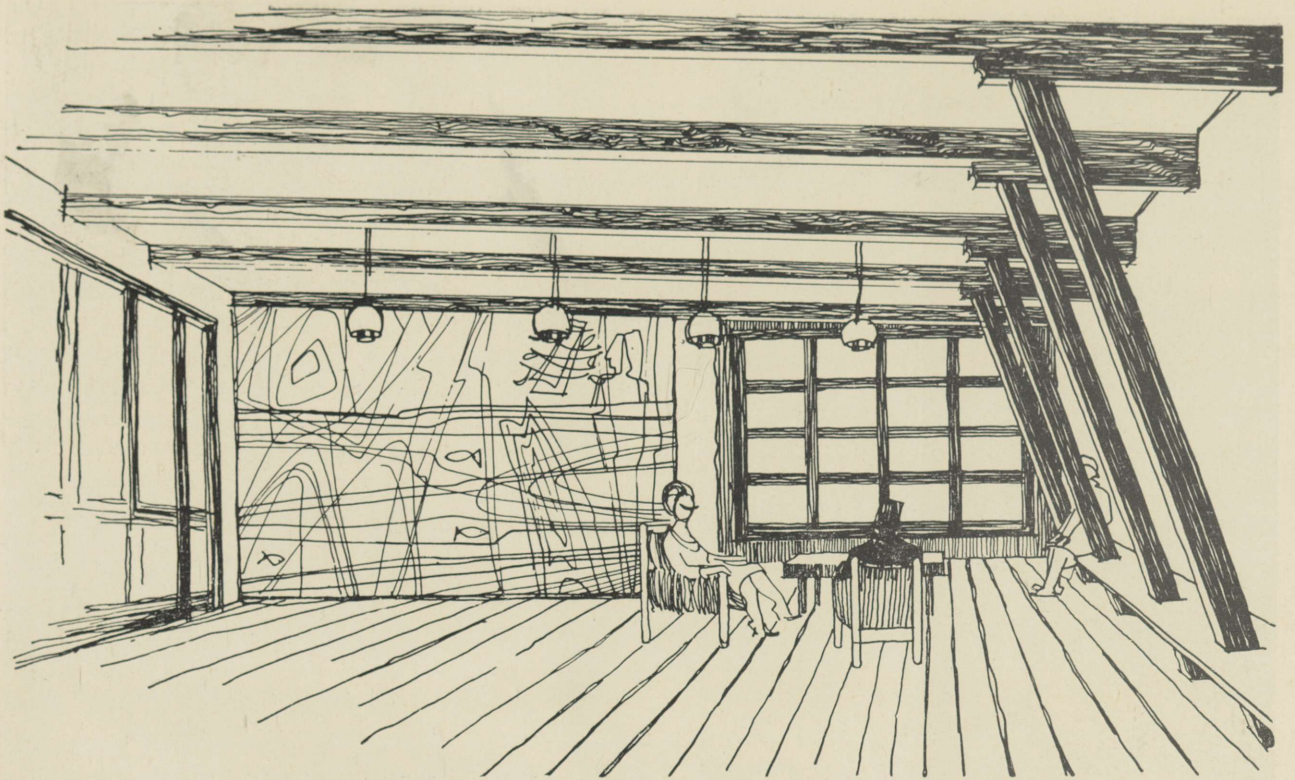
110. B. Tomberg. Vitraaži kavand. 1950.

111. A. Õun. Suvila mööbel. III k. 1962.

112. T. Velbri. Suvila mööbel. II k. 1959.

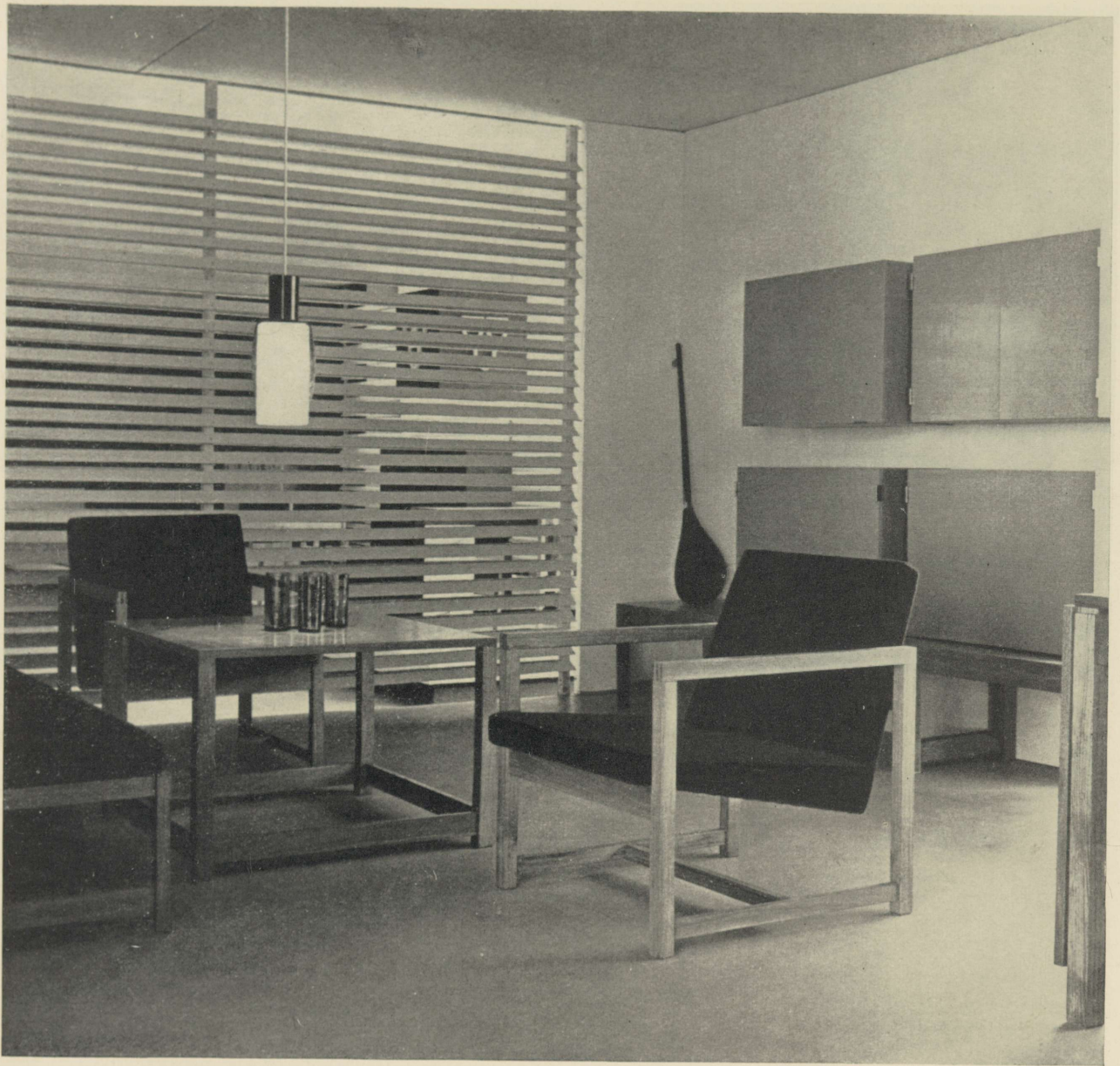

Puhkekodu Klubi Mööbel M 1110
A. Tiimus IV k 1962

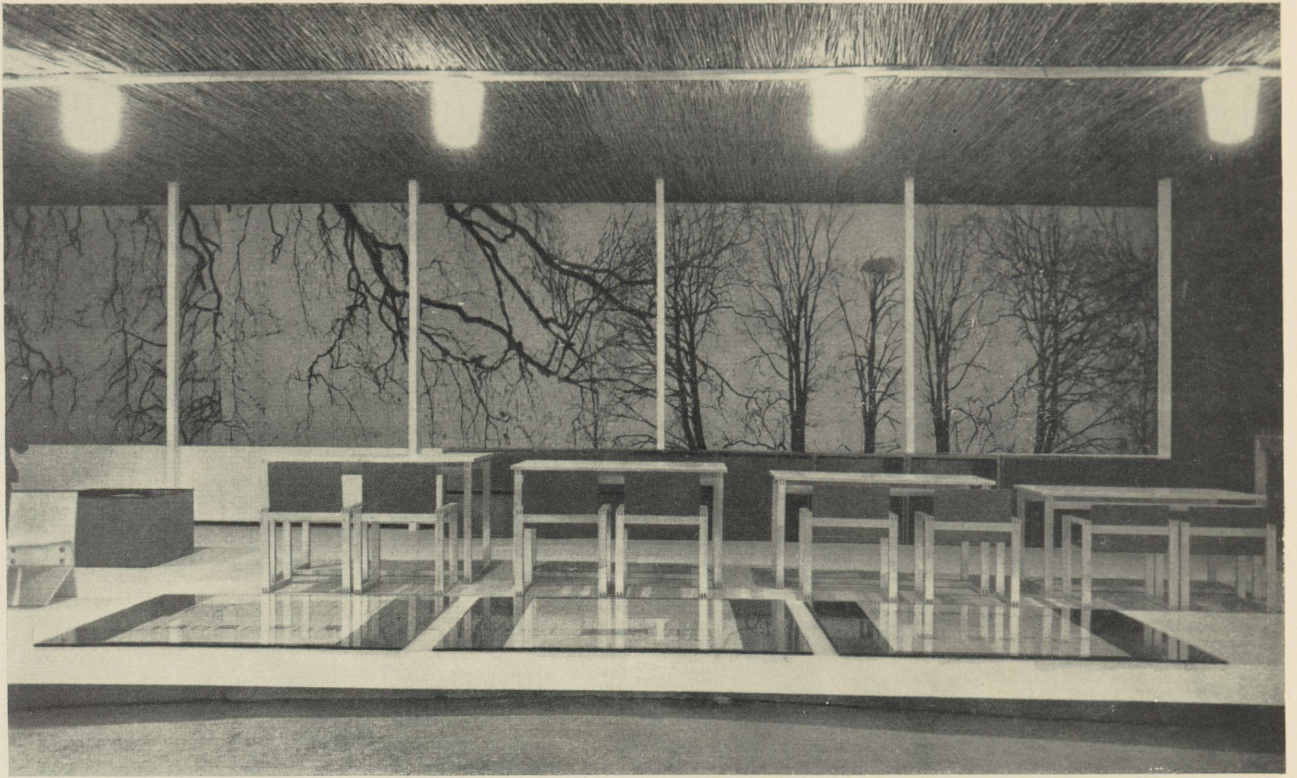
113. A. Tiimus. Klubi mööbel. IV k. 1962.

114. H. Krull. Tugitool. III k. 1962. M. Kangur. Laud. II k. 1964.

115. T. Velbri. Elutoa mööbel. 1964.

116. I. Suurmets. Lasteaia tüüpimööbel. 1964.

ARHITEKTUUR

Arhitektuuri eriala on instituudi noorimaid, ent üliõpilaste arvu poolest suurimaid.

Kui varem vägagi skeptiliselt suhtuti arhitektide ettevalmistamise Eestis, siis viimase paarikümne aasta jooksul on kõik vastuväited lõplikult kummutatud. Noorte arhitektide kasvatustöö meie vabariigis on toimunud juba üle 20 aasta, sellest Eesti NSV Riiklikus Kunstiinstituudis 14 aastat. Enamik praktiseerivaist arhitektidest on saanud kohapealse ettevalmistuse.

Õppetöö arhitektuuri erialal toimub nii päevases kui ka öhtuses osakonnas. Töö tulemused on olnud küllaltki edukad. Kui 1962. aastal üleliidulisel arhitektuuri eriala diplomitööde ülevaatusel saavutas kolmest esitatud diplomitööst üks II ja üks III preemia, siis 1963. aastal omistati kahele esitatud diplomitööle I preemia. Märkimist väärib üliõpilaste P. Jänese ja I. Puumetsa edukas esinemine mõne aasta eest Londonis, kus ülemaailmse arhitektide kongressi puhul viidi läbi rahvusvaheline arhitektuuri eriala üliõpilaste loominguline konkurss teemal «Portatiivne teater 500 pealtvaatajale». Nende töö sai kiitva hinnangu inglise erialases ajakirjanduses. Samuti on üliõpilased silmapaistvalt esinenud vabariiklikel konkurssidel. Paljud üliõpilased võtavad edukalt osa praktilisest tööst vabariigi projekteerimisorganisatsioonides.

Tihe side praktilise eluga ongi peamisi eesmärke arhitektuuri eriala õppetöös. Sellele on suunatud kõik õppedistsipliinid.

Et tagada üliõpilaste parimat ettevalmistust arhitektide peamises teotsemisalas — arhitektuurses projekteerimises, on selle ala juhendajatenä rakendatud vabariigi tunnustatumaid arhitekte, kellest enamik on seotud pidevalt praktilise ehitustegevusega. Kogu aeg täiustatakse õppetöö metoodikat. Erinevalt varasematest õppeplaanidest alustatakse arhitektuurse projekteerimisega juba esimesel õppeaastal, et maksimaalselt pikendada üliõpilaste ettevalmistusaega nende põhidistsipliinis, et juba varakult äratada nende huvi praktilise projekteerimisega seotud probleemide vastu. Ülesannete enamik on seotud tegelikust elust võetud ülesannetega. Projekteerimine hõlmab peale põhjalikult käsitatud elamuehituste ning ühiskondlik-kultuuriliste asutuste veel tööstus- ja põllumajandusehitusi, linnaehitust ja haljastust, sisekujundust ja mööblit, rääkimata arvukatest tehnilise iseloomuga töödest.

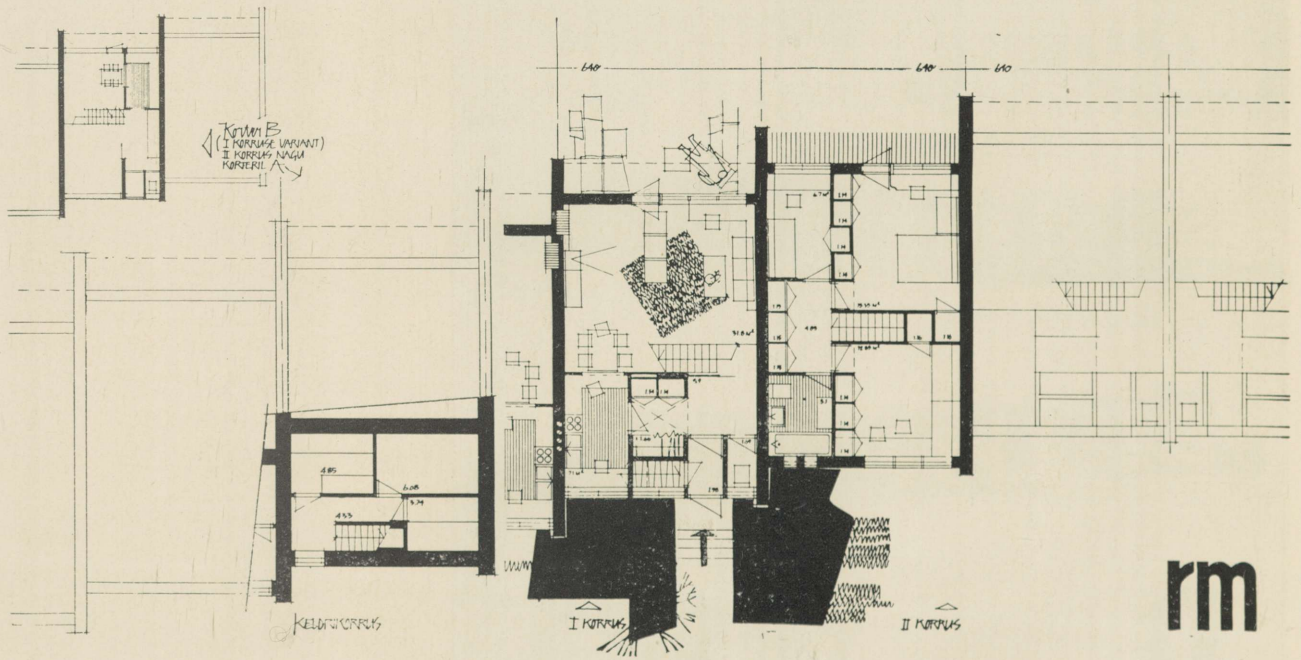
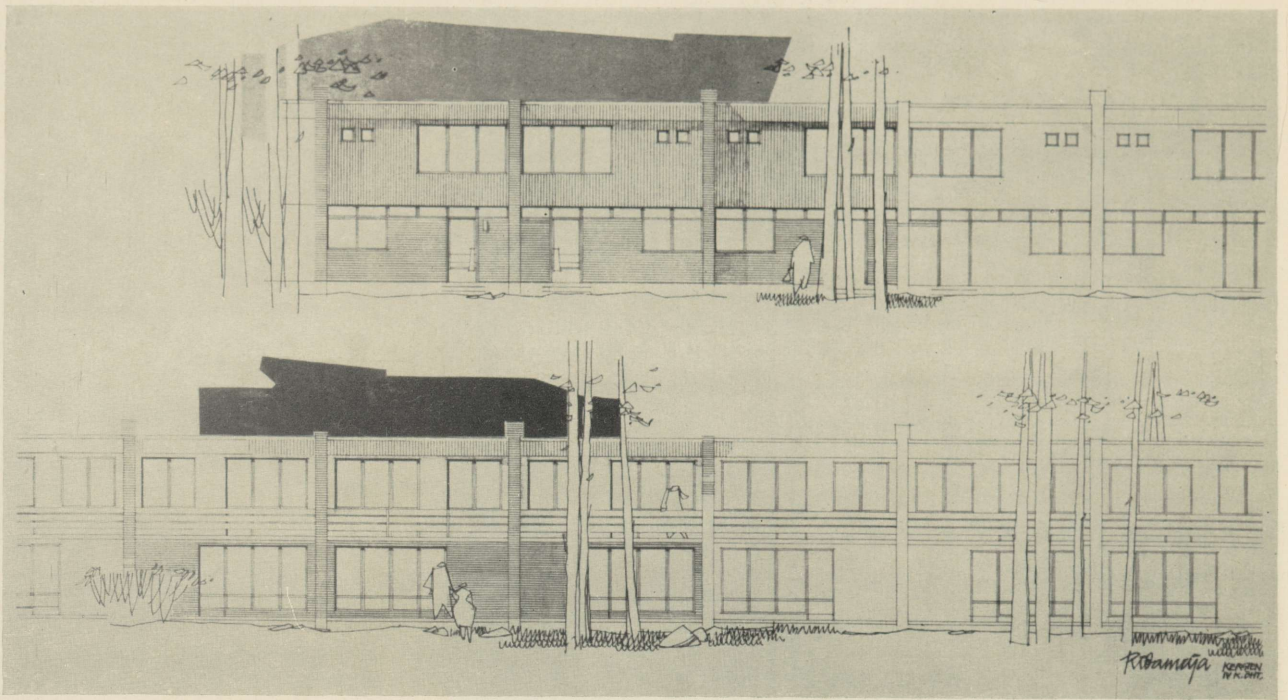
Tehniliste distsipliinide alast ettevalmistust on samuti pidevalt parandatud ja täiustatud, vastavalt kaasaja arhitektuuri ning ehitustegevuse nõudeile.

Noorte arhitektide kunstilises ettevalmistuses on püütud lähendada praktilise elu vajadustele. Nii joonistamis- kui ka maali- ja skulptuurialases õppetöös arvestatakse arhitektuuri ala erinõudeid.

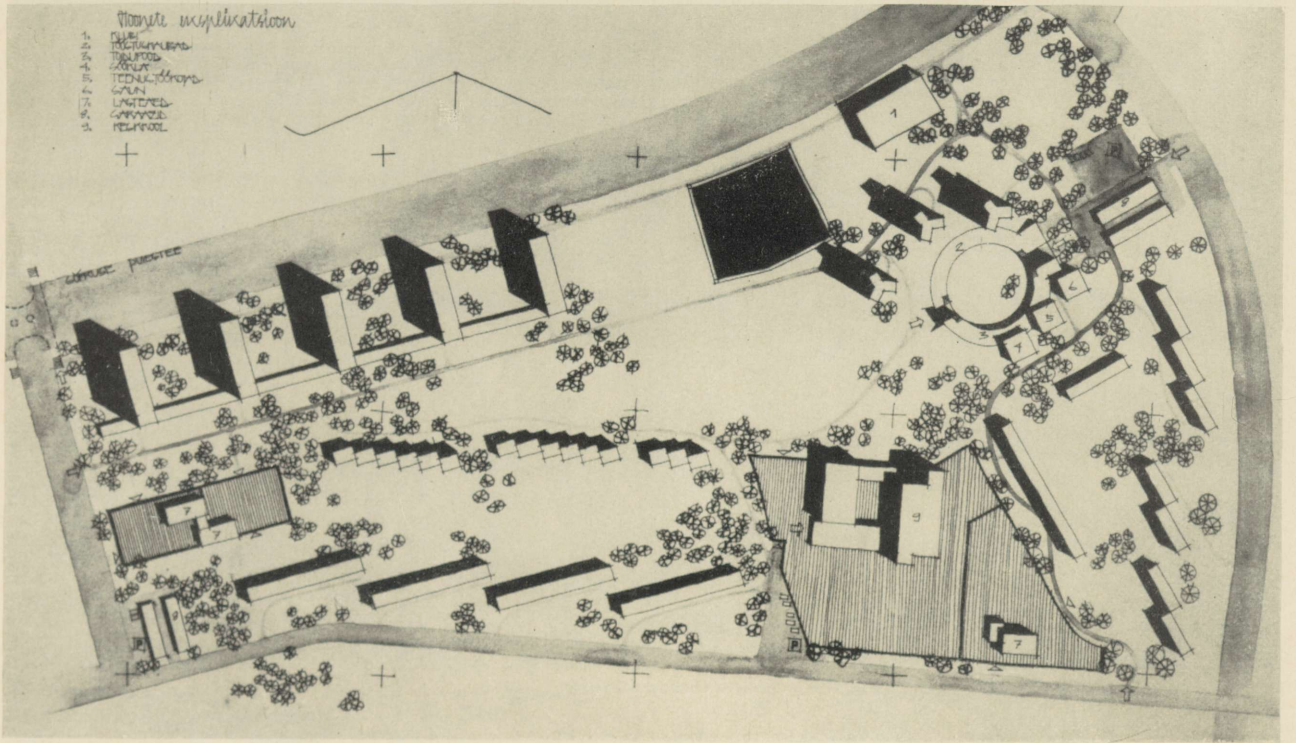
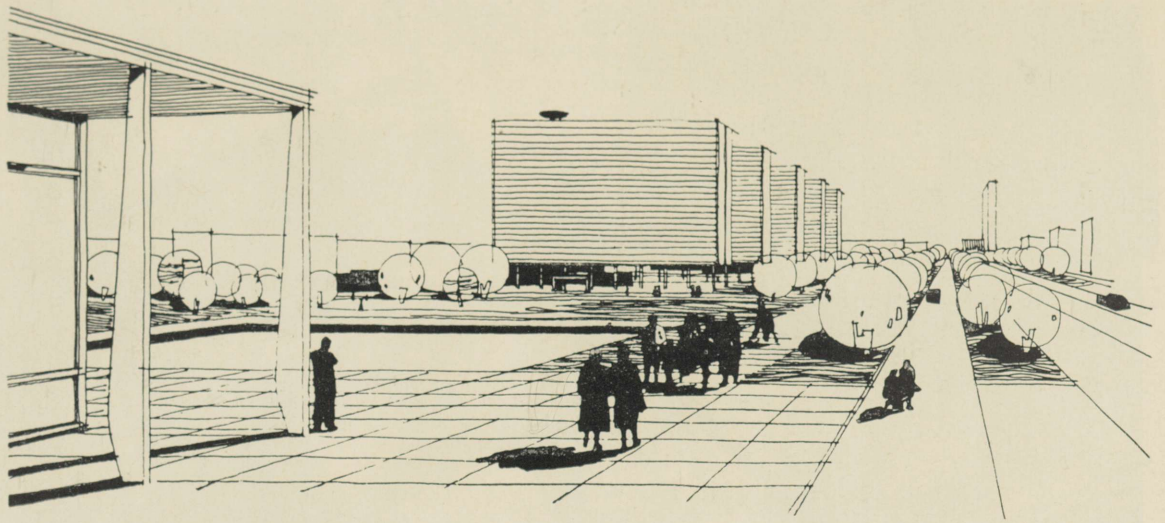
Diplomitööd on sisuliselt kokkuvõtteks varemõpitust. Vastavalt sellele on ülesannete haare suur, tööde maht ulatuslik. Viimasel ajal on edukalt kasutatud kaheosaliste diplomitööde rakendamist: peale ulatusliku linnaehitusliku planeerimise tuleb teostada samas ülesandes esineva suurema ehituse projekteerimine koos vajalike tehniliste koostisosadega. Diplomitööde temaatika on enamikus seotud tegeliku elu nõuetest lähtuvate ülesannetega.

Lähemal ajal on kavas laiendada arhitektide ettevalmistamist linnaehituse ja maastikuarhitektuuri erialaga, mis on mõningal määral instituudi juures varem eksisteerinud ehisaianduse eriala taastamine. Vajadus nimetatud eriala spetsialistide järele on pidevalt kasvav.

Arhitektuuri erialal on Kunstiinstituudi koosseisus eriline osatähtsus, kuna see on siduvaks lüliks tarbekunstialade, samuti ka kunsti ja tehnika, kunsti ja elu vahel. Arhitektide tihe koostöö tarbekunstnikega ja kujutatavate kunstnikega võimaldab komplekssete ülesannete läbiviimist, sillutab teed kunsti ja arhitektuuri sünteesiks. Sellel on eriline tähtsus kaasaegse kunstisuunitluse juures, kus peamiseks sihiks on kunsti lähendamine praktilise elu vajadustele.

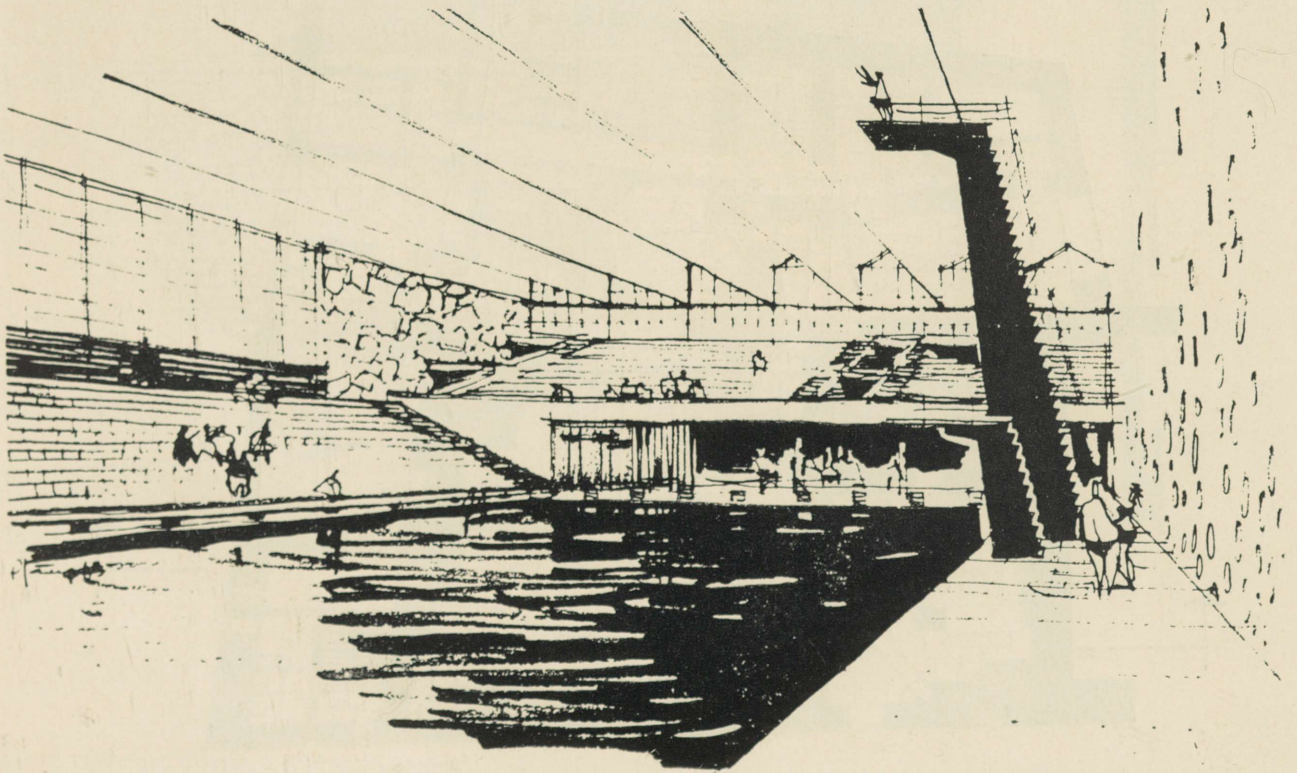
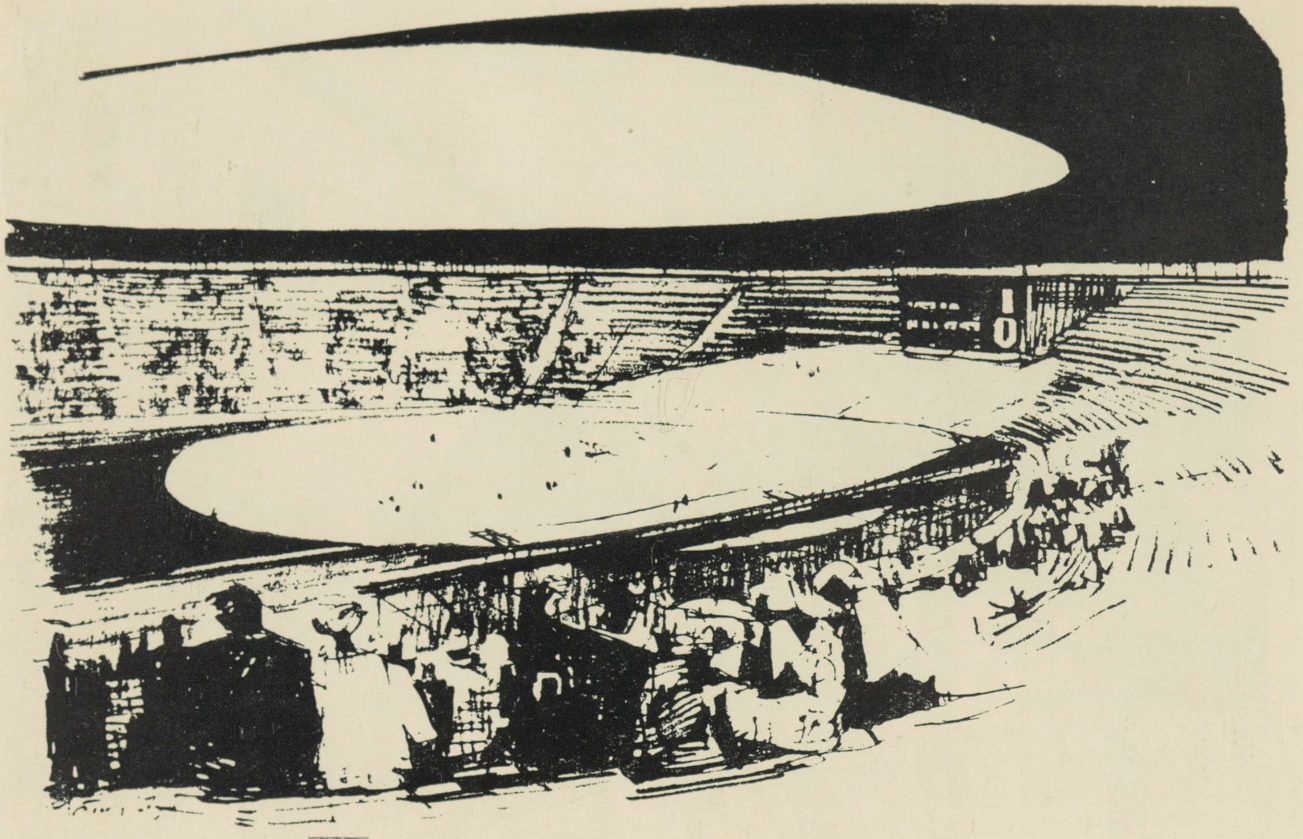

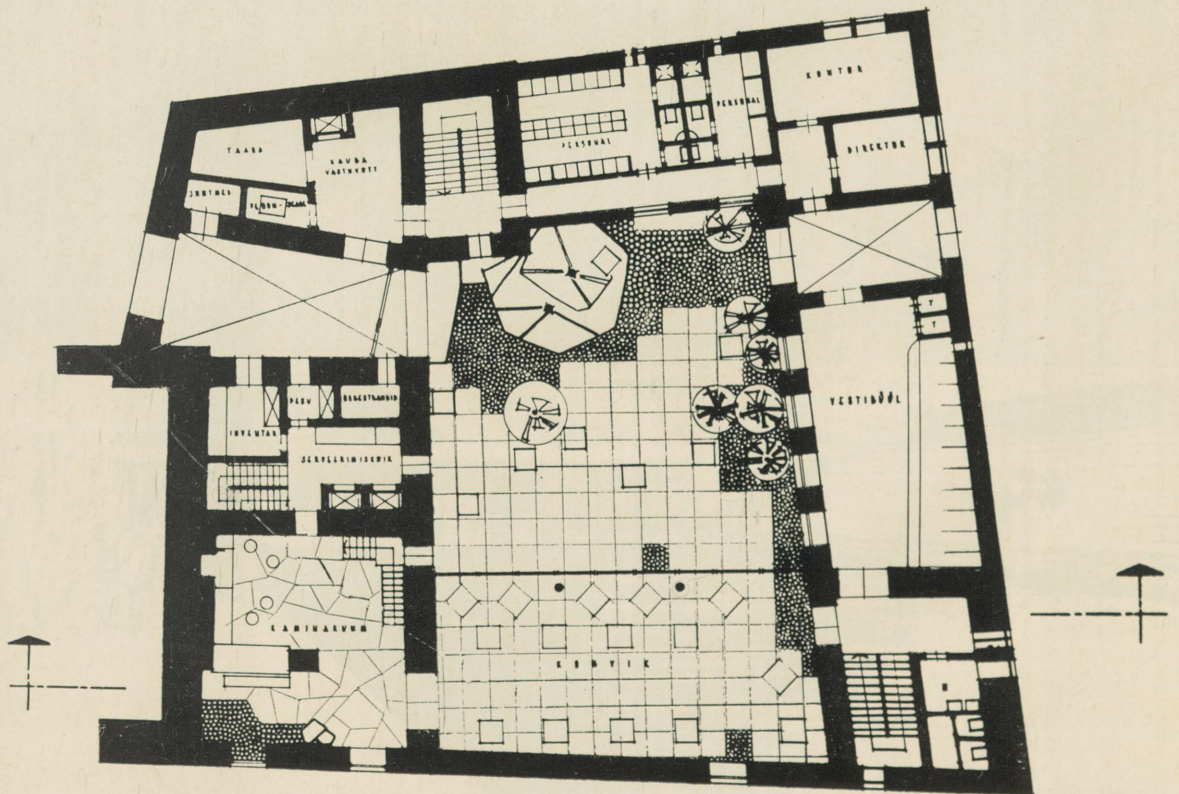
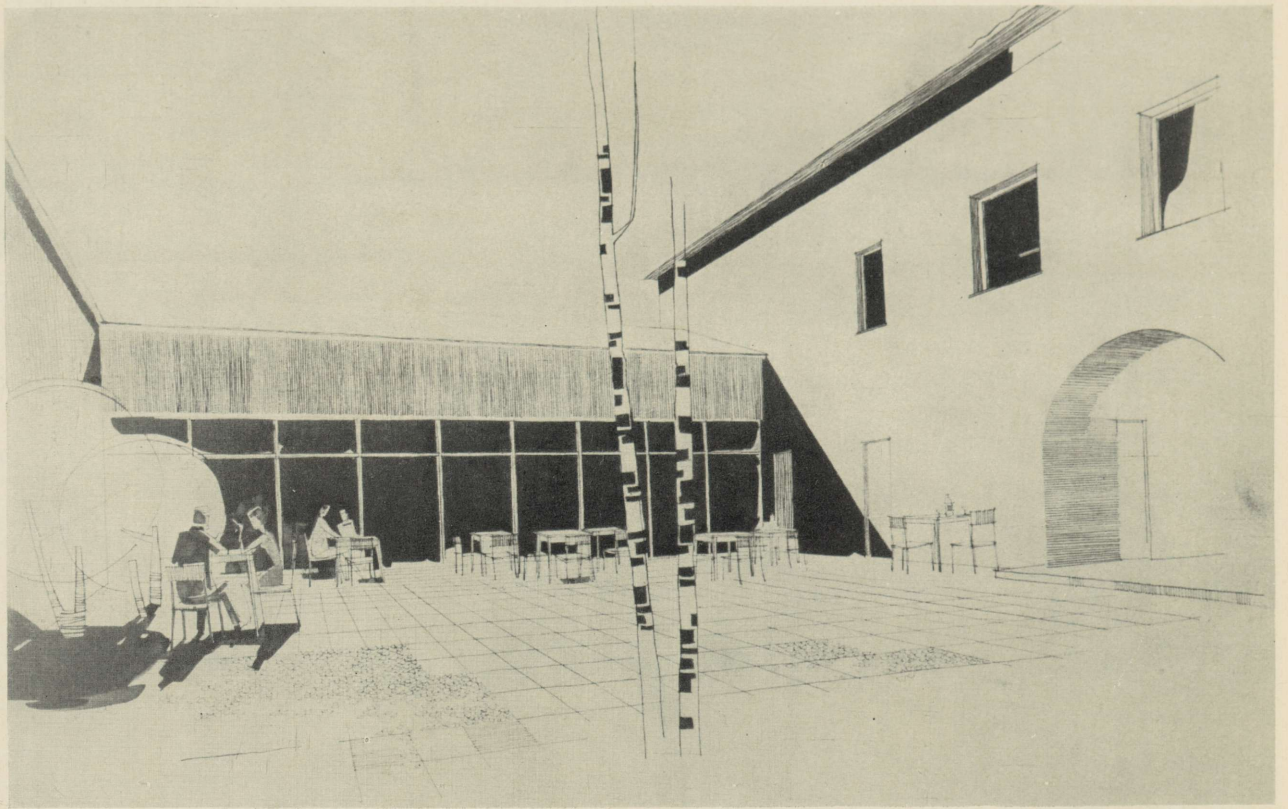
1962 KARP

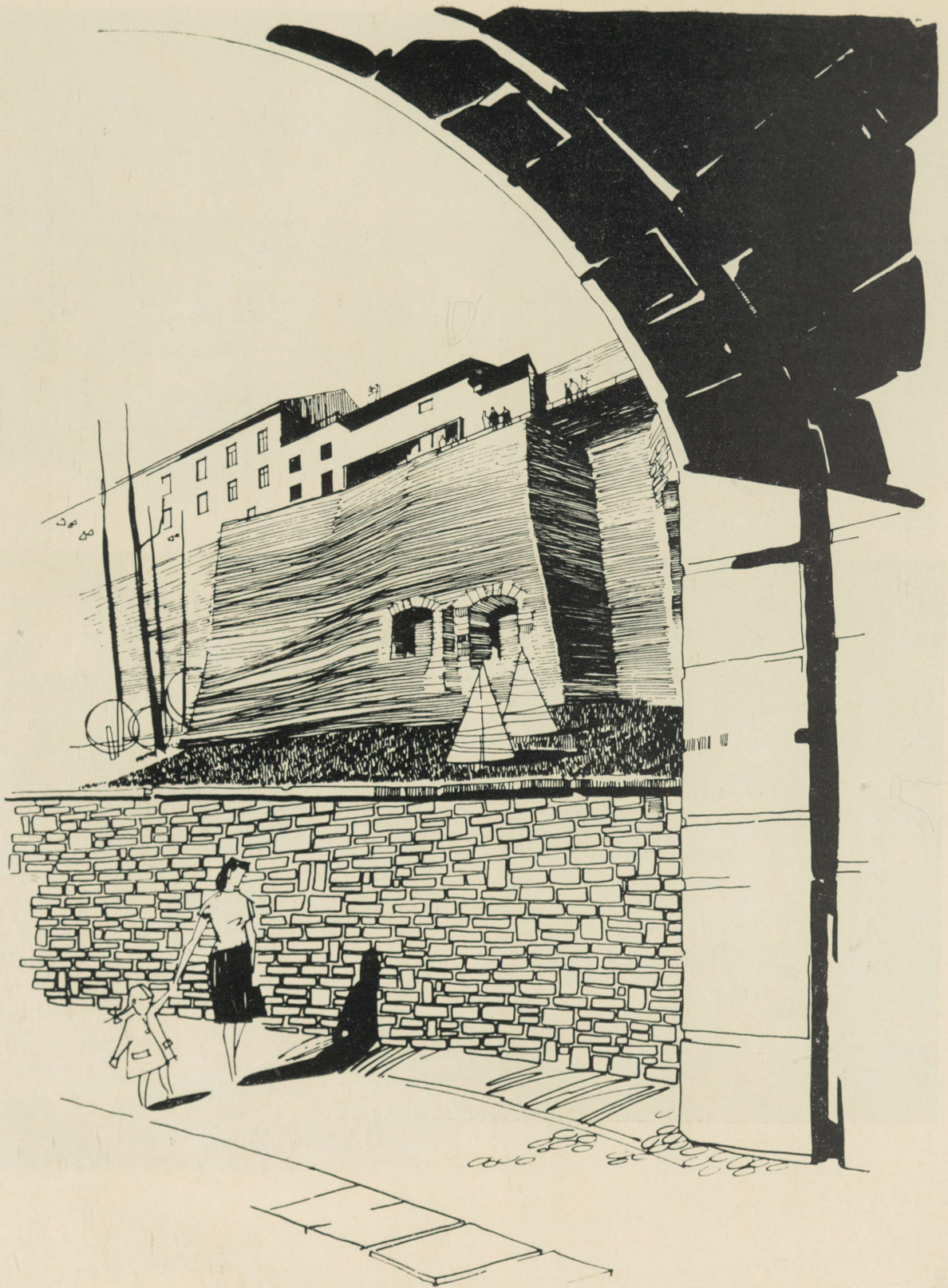

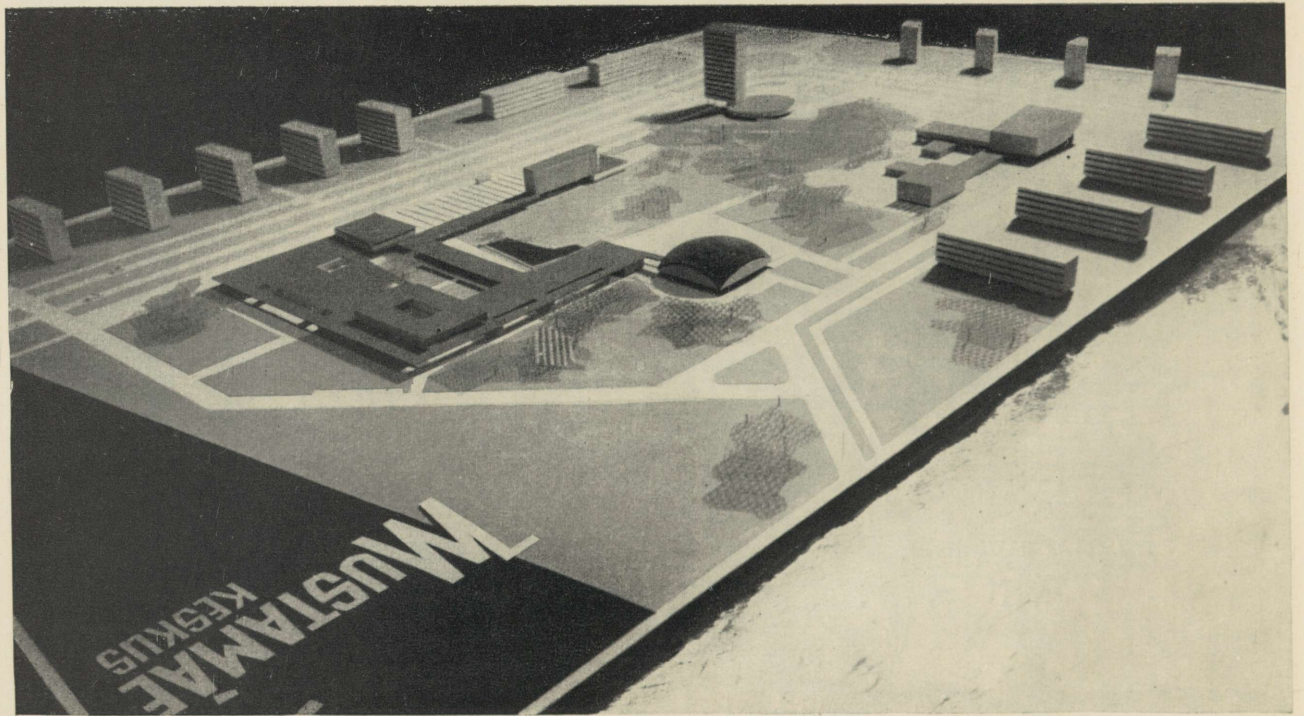
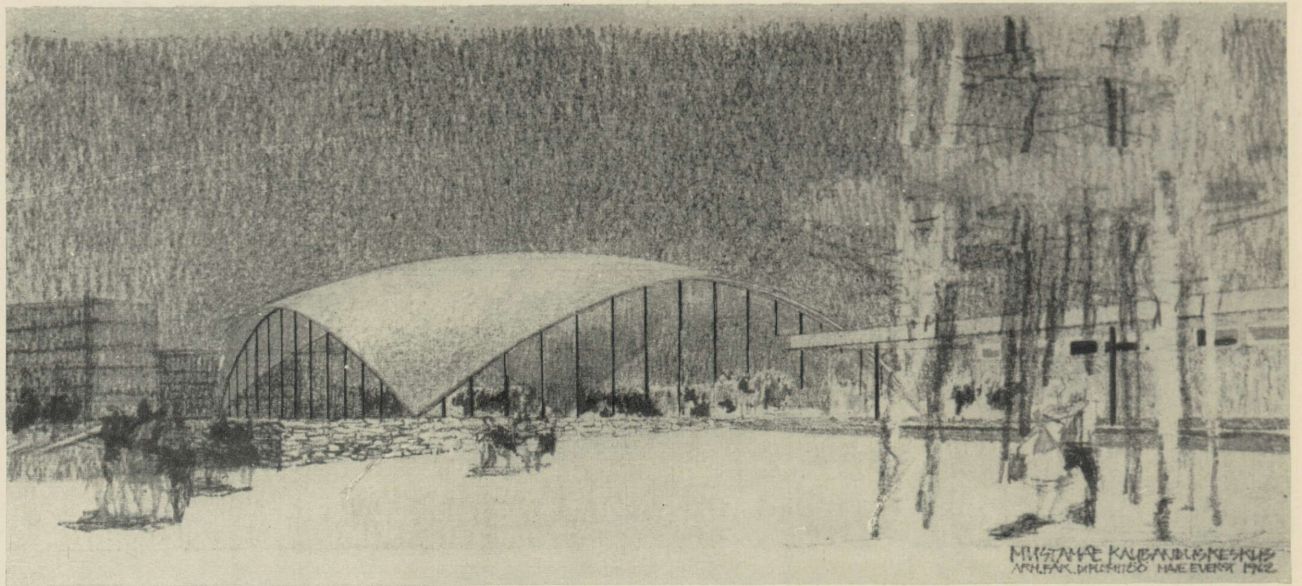
120. P. Jänes. Tallinna Järve spordikompleks. 1963.

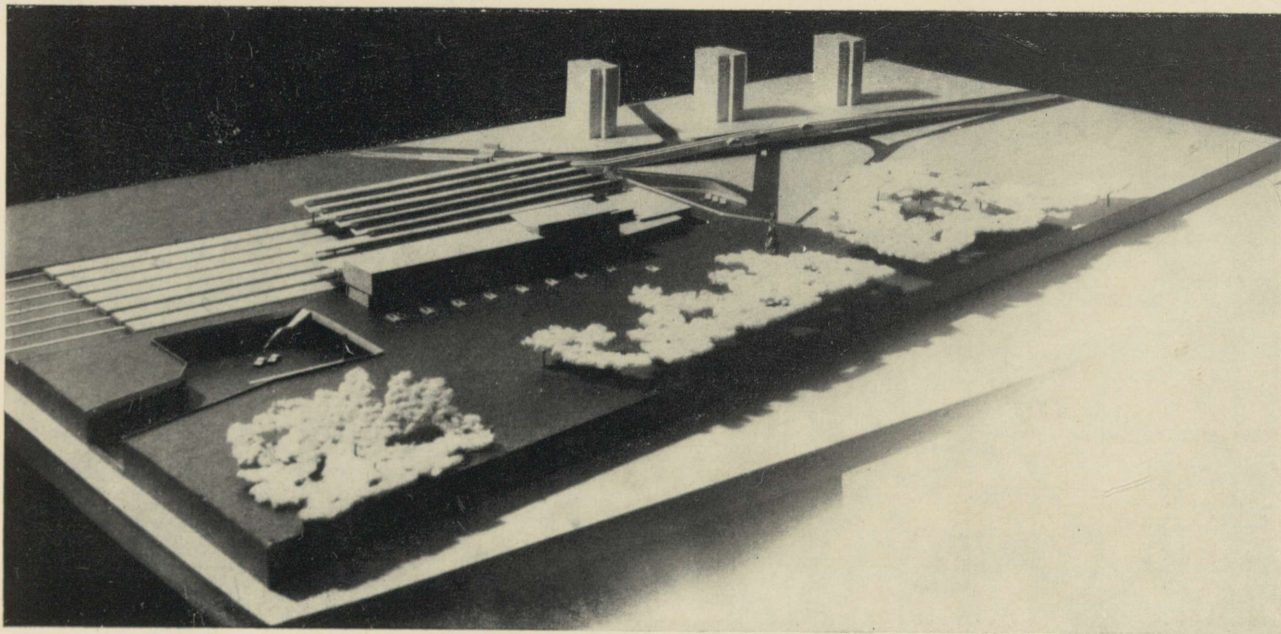
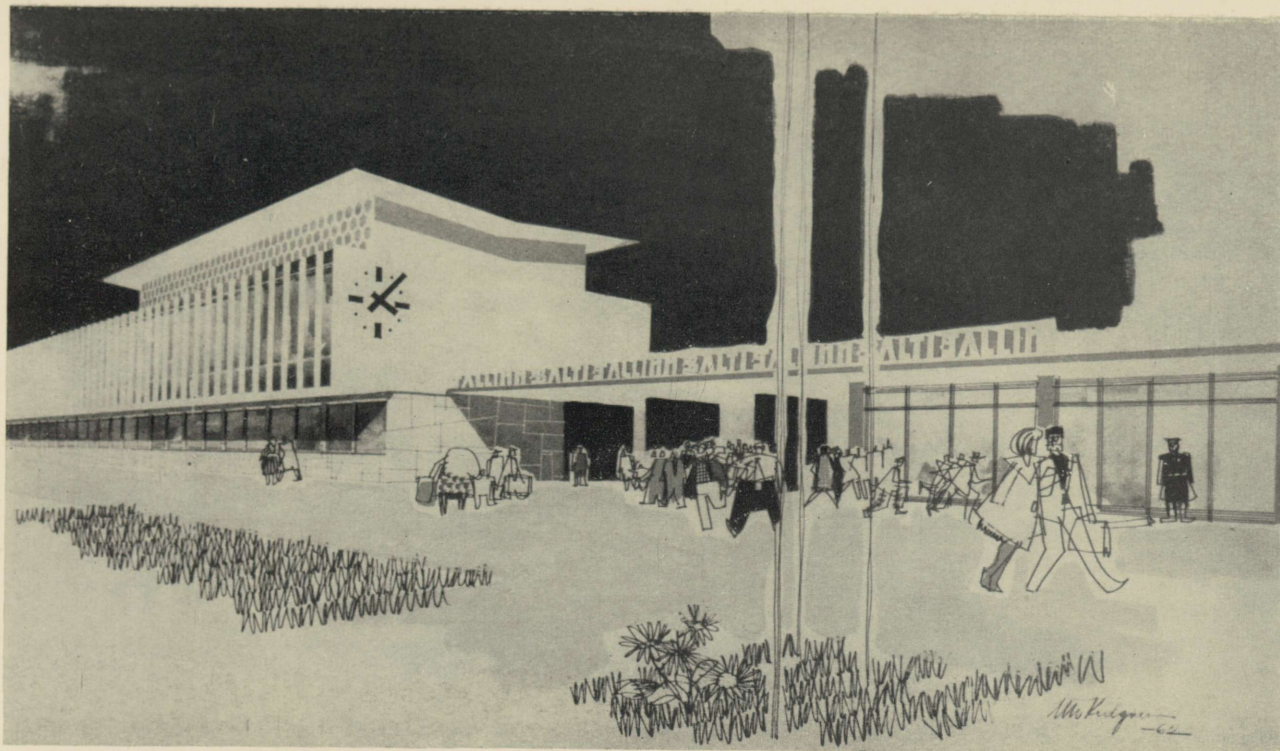

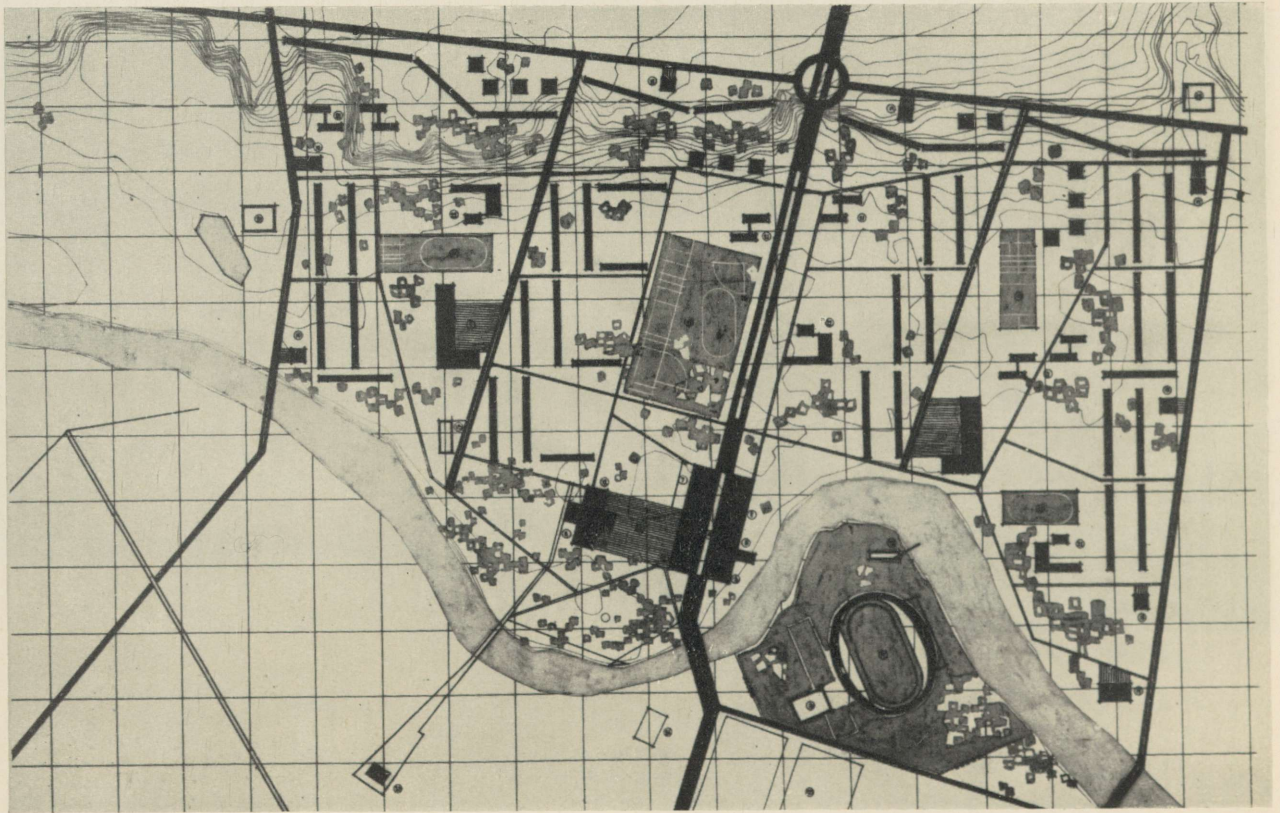
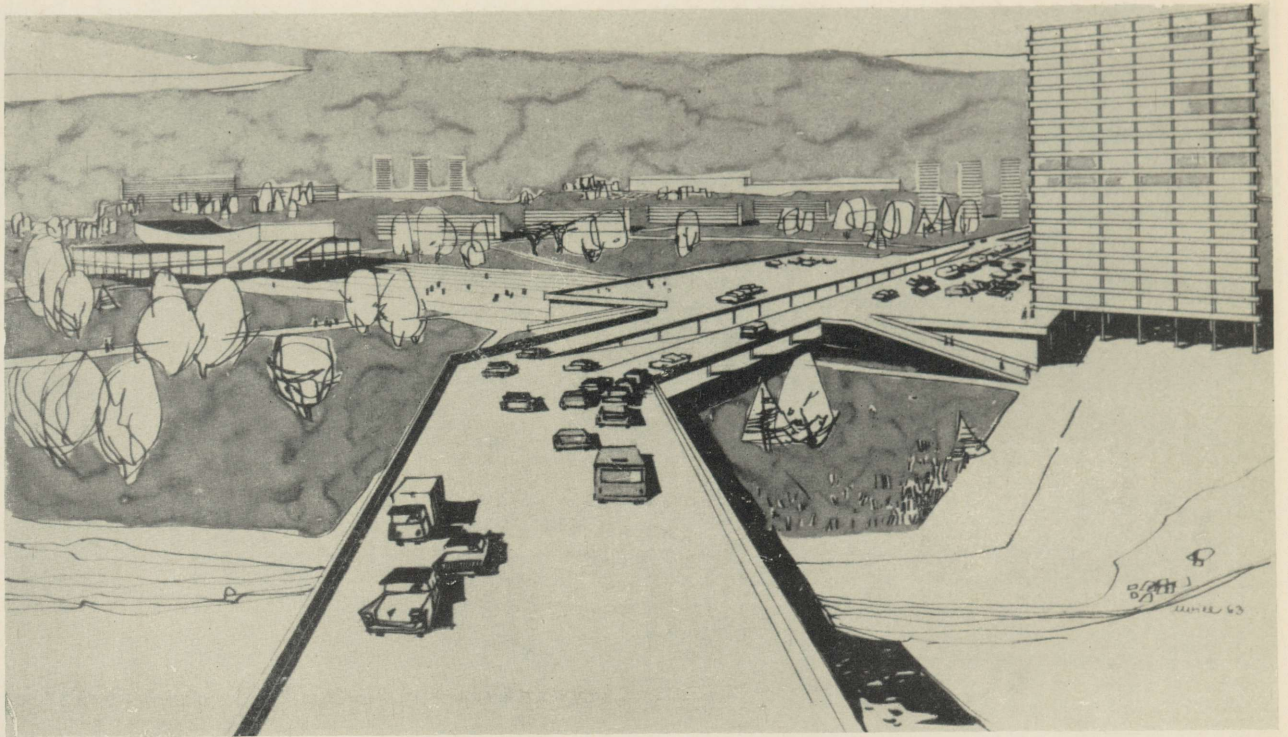
121. E. Sedman. Kohvik Tallinna Toompeal. 1962.

122. M. Everst. Mustamäe keskus. 1962.

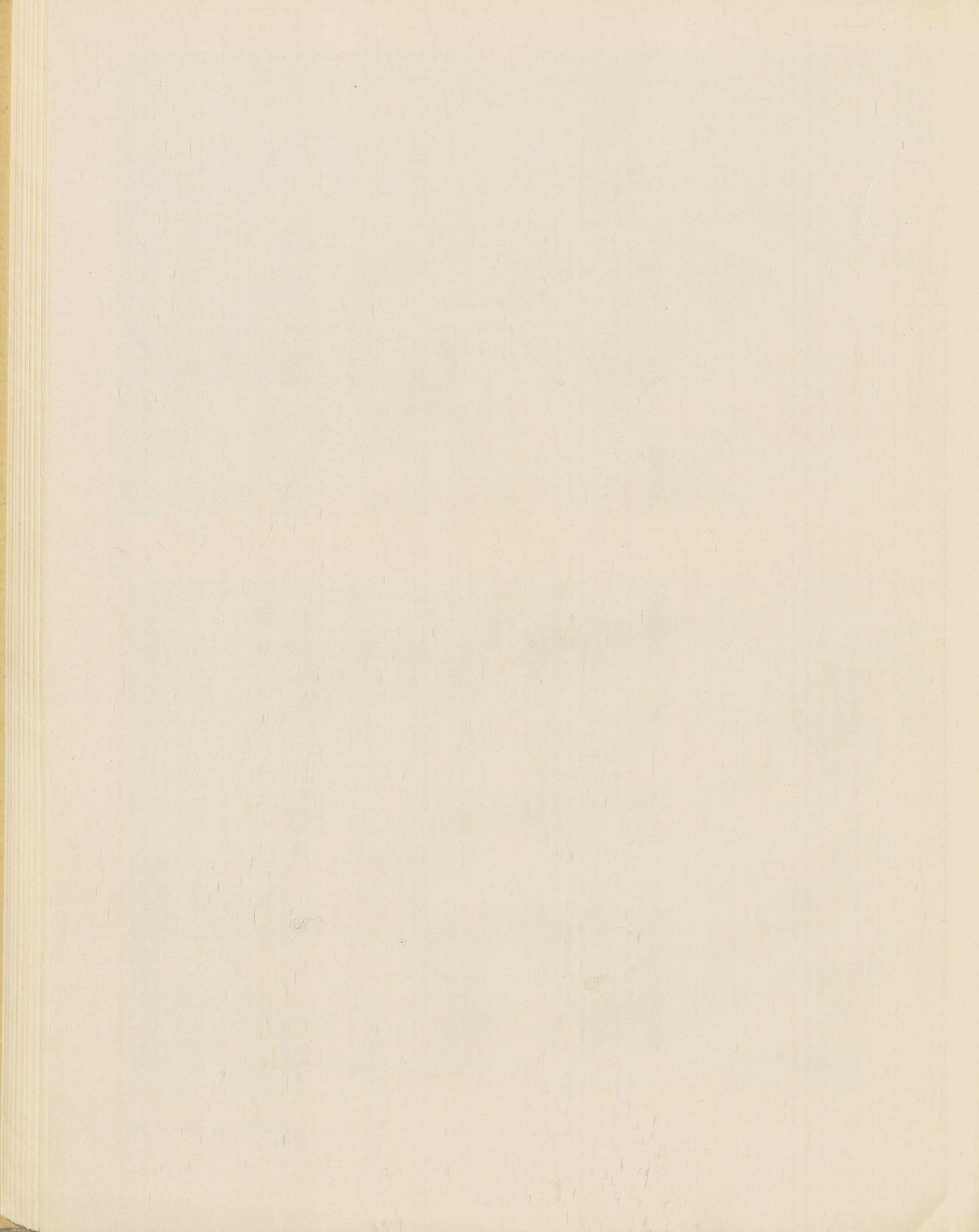

123. Ü. Kulgver. Tallinna Balti jaam. 1962.

124. M. Vill. Elamurajoon. 1963.

NIMEKIRJA D

MAALI ERIALA

1. Kulles, Toivo	1948
2. Mere, Silvia	"
3. Voogre, Kärt	"
4. Klaus, Vaike	1949
5. Lootus, Erich	"
6. Teder, Hilja	1950
7. Sagur, Evald	"
8. Lilander, Liidia	"
9. Johanson, Evi	"
10. Andreste, Linda	1951
11. Jassman, Smerl	"
12. Kumari, Selma	"
13. Külv, Udo	"
14. Maisaar, Endel	"
15. Silm, Elsa	"
16. Vannas, Maimu	"
17. Pavlišak, Jossif	"
18. Romanov, Nikolai	"
19. Imelik, Helga	"
20. Lokk, Artur	"
21. Polli, Kaljo	"
22. Vaks, Asta	"
23. Vare, Raivo	"
24. Varjun, Annes	"
25. Lehis, Enno	"
26. Habicht, Ülo	1952
27. Kruusi, Arved	"
28. Teder, Ülo	"
29. Voitsenko, Zoja	"
30. Jõgever, Silvia	"
31. Johanson, Aksel	1953
32. Kasemets, Aino	"
33. Muuga, Leili	"
34. Kolk, Ulve	"
35. Kokamägi, Luulik	"
36. Melnikov, Leonid	"
37. Saare, Raimo	"
38. Soosuu, Melanie	"
39. Sljapin, Pjotr	"
40. Zujev, Jevgeni	"
41. Zujeva, Tamara	"
42. Allsalu, Efraim	1954
43. Malin, Ilmar	"
44. Makarov, Lola-Ludmilla	"
45. Kivistik, Senta	"
46. Ogonotšenko, Al-der	"
47. Pogodin, Vitali	"
48. Pulk, Einart	"
49. Püss, Koit	"
50. Suuman, Aleksander	"
51. Binstok, Ela	1955
52. Varik, Ilmi	"
53. Gusev, Leonhard	"
54. Kalinin, Vassili	"
55. Karlsen, Gleb	"
56. Kitaikin, Evgeni	"
57. Krotkov, Oleg	"
58. Panin, Jüri	"
59. Rammo, Astrid	"
60. Soljanov, Vladimir	"
61. Studzinski, Bronislav	"

62. Terebilov, Stanislav	1955
63. Tukatšov, Leonid	"
64. Hudjakov, Vassili	1956
65. Kljanin, Nikolai	"
66. Dementjev, Rem	"
67. Vassiljev, Ignat	"
68. Smeljov, Dmitri	"
69. Solomatin, Georgi	"
70. Nesõnov, Ivan	"
71. Golovaškin, Anatoli	1957
72. Golub, Leonid	"
73. Kormašov, Nikolai	"
74. Korstnik, Raivo	"
75. Moskovski, Lev	"
76. Muravin, Gennadi	"
77. Murõljev, Aleksander	"
78. Raamat, Rein	"
79. Kõbar, Heiki	1953
80. Nazarov, Mihhail	"
81. Põldroos, Enn	"
82. Rumjantsev, Oleg	"
83. Subbotin, Nikolai	"
84. Viires, Heldur	1959
85. Indov, Ahti	"
86. Roode, Ester	"
87. Roode, Henn	"
88. Kuznetsova, Zoja	1960
89. Sarapuu, Lembit	1961
90. Tuuling, Jaan	"
91. Uiga, Sigrid	"
92. Gofman, Dolores	1962
93. Guli, Nikolai	"
94. Subbi, Olev	"
95. Mäsak, Tõnu	1963
96. Voss, Edgar-Laimon	"
97. Adamson, Jaak	1964
98. Aleksandrov, Vsevolod	"
99. Horma, Sirje	"
100. Sestakova, Heli	"

21. Uustalu, Helge	1969
22. Ehasalu, Ants	1964
23. Kiivit, Ingrid	"
24. Pihlak, Liina	"
25. Sossunov, Ivan	"

SKULPTUURI ERIALA

1. Rosin, Linda	1948
2. Eskel, Albert	"
3. Liiv, Linda	"
4. Mölder, Arseni	"
5. Rekk, Signe	"
6. Leškin, Viktor	1949
7. Reitel, Kalju	1950
8. Viitol, Erna	"
9. Nurk, Hans	"
10. Maran, Elfriede	1951
11. Blumbergs, Feliks	"
12. Kärner, Heino	"
13. Rätsep, Elmar	"
14. Haggi, Erika	1952
15. Bergmann, Endel	"
16. Tali, Erich	"
17. Kagovere, Leonid	"
18. Paberit, Juhan	"
19. Rebane, Elmar	"
20. Taniloo, Endel	"
21. Viilip, Linda	"
22. Žiukas, Petras	"
23. Vares, Jaan	"
24. Tolli, Lembit	1953
25. Uukareda, Aime	"
26. Beek, Magda	"
27. Paluteder, Lembit	"
28. Tiilen, Marie	"
29. Tam, Kornelius	1955
30. Belov, Valentin	"
31. Pille, Oti	"
32. Postnova, Maria	"
33. Rannast, Robert	"
34. Rimm, Aulin	"
35. Semjonova, Valeria	"
36. Jürison, Lea	"
37. Hmelnitski, Zinovi	1956
38. Vassiljev, Lev	"
39. Kaganis, Josif	"
40. Markelov, Georgi	"
41. Buddel, Rohta	"
42. Milašev, Juri	1957
43. Sepp, Aino	"
44. Širmovskaja, Inna	1953
45. Omelin, Anatoli	"
46. Ganiev, Ahmed	"
47. Tšernjak, Vladimir	"
48. Golditš, Irina	1960
49. Jaanimäe, Aita	1962
50. Kuld, Riho	"
51. Mölder, Merike	"
52. Arutjunjan, Rafael	1964
53. Varik, Matti	"
54. Veeber, Renaldo	"

TEATRIDEKORATSIOONI ERIALA

1. Mitt, Hugo	1949
2. Pant, Guido	"
3. Vaher, Erik	1950
4. Vahtramäe, Lilian	"
5. Laidre, Raivo	1951
6. Renter, Eldor	"
7. Sepp, Ülo	"
8. Küla, Mari-Liis	1952
9. Loodma, Ella	"
10. Luide, Salme	"
11. Vilms, Elga	"
12. Stšukin, Georgi	"
13. Härm, Endel	1953
14. Säre, Meeri	1954
15. Sander, Georg	1955
16. Vorõšilov, Vladimir	"
17. Lind, Imbi	1956
18. Klar, Halja	1957
19. Pukk, Valve	1958
20. Uibo, Uno	1960

GRAAFIKA ERIALA

1. Aas, Hugo	1948
2. Koemets, Aleksander	"
3. Paris, Väino	"
4. Škop, Siima	"
5. Lemberg, Herta	"
6. Aarela, Reet	1949
7. Kersna, Heino	"
8. Paris, Edith	"
9. Kütt, Alex	"
10. Aljak, Niina	1950
11. Lüüs, Ella	"
12. Vender, Asta	"
13. Pikk, Ene	"
14. Rooneem, Henn	"
15. Annus, Endel	1951
16. Hirv, Helgi	"
17. Pangsepp, Rudolf	"
18. Parviste, Ebba	"
19. Soans, Olev	"
20. Šišajeva, Natalia	"
21. Valter, Berta	1952
22. Alter, Karin	"
23. Ömblus, Heljo	"
24. Väljal, Silvi	"
25. Kotsar, Endel	1953
26. Kaljas, Enno	"
27. Raudberg, Hilda	"
28. Ruus, Leili	"
29. Raudsepp, Eha	"
30. Ruutsoo, Albert	"
31. Tolli, Viive	"
32. Vedler, Ilme	"
33. Olt, Virve	1954
34. Tõnisson, Väino	"
35. Vaha, Erika	"
36. Keigo, Heljo	"
37. Ladvas, Ilmi	"
38. Hiibus, Hugo	1955
39. Olvet, Helgi-Maret	"
40. Savir, Mia	"
41. Torn, Ilmar	"
42. Kremļjov, Ivan	1956
43. Kunila, Lia	"
44. Filippov, Mihail	"
45. Jurovski, Ivan	"
46. Ruiso, Ella	"
47. Vare, Valentin	"
48. Kaerma, Taimi	1957
49. Kalvo, Laine	"
50. Jazõnin, Ivan	"
51. Hurt, Valentine	"
52. Potjagunin, Lev	"
53. Luberg, Ulla-Brita	1958
54. Mullinova, Ljalja	"
55. Pirogova, Ninel	"
56. Sampu, Heino	"
57. Tihemets, Evi	"
58. Toporova, Veera	"
59. Eelma, Herald	1959
60. Laretei, Heldur	"
61. Liiberg, Silvia	"
62. Maran, Olav	"
63. Petšuritško, Konstantin	"
64. Ulas, Peeter	"
65. Kernumees, Maret	1960
66. Kildemaa, Olavi	"
67. Lõssogorski, Juuri	"
68. Peebo, Ede	"
69. Palmiste, Endel	1961
70. Polberg, Helmut	"
71. Stern, Sander	"
72. Eelma, Õnneleid	1962
73. Koik, Raoul	"

74. Ranniste, Viivi	1962
75. Säde, Ants	"
76. Teearu, Gita	"
77. Arrak, Henno	1963
78. Klar, Konkordia	"
79. Palm, Jüri	"
80. Tõnurist, Ivar	"
81. Klõšeiko, Jaan	1964
82. Nikkarinen, Juho	"

KUNSTILISE TEKSTIILI ERIALA

1. Hansen, Ellen	1948
2. Liisveld, Valve	1949
3. Toomra, Siiri	"
4. Vaskova, Tamara	"
5. Tasane, Ellen	1950
6. Kõlar, Lea	1951
7. Leškin, Galina	"
8. Liivak, Nette	"
9. Nurmoja, Inge	"
10. Kirsimäe, Salme	1952
11. Haas, Mall	"
12. Alling, Helga	1953
13. Lembe, Asta	"
14. Parro, Ellen	"
15. Sirel, Helene	"
16. Sirp, Koidu	"
17. Onufriev, Grigori	"
18. Ilveste, Valve	1954
19. Kalm, Ester	"
20. Aben, Virve	"
21. Ploompuu, Salme	"
22. Klemkül, Ludmila	1955
23. Tarjus, Vaike	1956
24. Tartlan, Ester	"
25. Poom, Mari	"
26. Kõvamees, Aino	1957
27. Vassiljeva, Tamara	"
28. Põlluaas, Made	"
29. Jõe, Lilian	1959
30. Tšesnokov, Milvi	"
31. Kuusk, Liivia	"
32. Limbak, Viive	"
33. Villeman, Vaike	"
34. Jaama, Liane	1961
35. Männi, Viivi-Merike	"
36. Nerva, Eevi	"
37. Berezina, Svetlana	1963
38. Pajumaa, Miralda	"
39. Tilk, Kaie	"
40. Ansmann, Anne	1964

KUNSTILISE KOSTUÜMI ERIALA

1. Klaus, Leida	1947
2. Loik, Saima	1948
3. Lõhmus, Melanie	"
4. Kammal, Öie	1949
5. Lokk, Leida	"
6. Suurkuusk, Emmi	"
7. Kulles, Hilja	1950
8. Krull, Maria	"
9. Hallik, Claire	"
10. Kiis, Vilma	"
11. Kook, Kaja	1951
12. Madisson, Leida	"
13. Tamsar, Öie	"
14. Remme, Selma	"
15. Vilms, Lilli	1952
16. Jõe, Laine	"
17. Edela, Ligia	"
18. Paltsmar, Linda	"

19. Maranik, Helga	1952
20. Kruusi, Hilda	"
21. Bulkin, Astrid	1953
22. Isok, Dagmar	"
23. Treufeldt, Irene	"
24. Tammal, Elga	"
25. Arit, Sirje	1954
26. Parmas, Maris	"
27. Maisaar, Jutta	"
28. Tealane, Veevi	"
29. Aasamaa, Ina	1955
30. Selvet, Evi	"
31. Silla, Helga	"
32. Kuhi, Öie	1956
33. Loorits, Oivi	"
34. Öigus, Linda	"
35. Vanderflit, Bella	"
36. Dementjeva, Silvia	1958
37. Heapost, Luule	"
38. Kask, Silvia	"
39. Laisaar, Saima	"
40. Hmelniitskaja, Kristel	1960
41. Mürk, Tiit	"
42. Polištšuk, Aldonia-Kristina	"
43. Saulus, Maimu	"
44. Briedis, Edite	1962
45. Kanasaar, Mari	"
46. Klam, Asta	"
47. Hollas, Hilja	1964
48. Kalling, Maria	"
49. Pukk, Maie	"

KUNSTILISE KERAAMIKA ERIALA

1. Kuma, Helene	1948
2. Kommel, Maiju	1949
3. Reemets, Elgi	"
4. Piksaar, Ilse	"
5. Treikelder, Ingrid	"
6. Karu, Frida	1951
7. Karu, Imbi	1952
8. Matvei, Juta	"
9. Raudsepp, Naata	"
10. Sild, Maimu	"
11. Jõõts, Lydia	1953
12. Hanson, Silvia	"
13. Lõhmus, Susanna	"
14. Johanson, Elsie	1954
15. Luppe, Evi	"
16. Böckler, Hedda	1955
17. Söödor, Asta	"
18. Tammilo, Laine	1956
19. Piiraja, Aime	1957
20. Roosemägi, Lilian	"
21. Siitam, Veera	"
22. Lapina, Agafia	1958
23. Pirand, Anu	"
24. Kasper, Tiit	1959
25. Kormašova, Luule	"
26. Semper, Viive	"
27. Sõmer, Saima	"
28. Sooster, Mall	1961
29. Uustalu, Naima	"
30. Annus, Eva	1962
31. Kaldma, Maie	1963
32. Väino, Tiit	"

KLAASEHISTÕO ERIALA

1. Pops, Hans	1949
2. Prees, Helmi	"
3. Alling, Raimond	1950
4. Jürgen, Leida	1952

5. Maripuu, Vaike	1953	4. Sume, Lydia	1950	33. Rätsep, Salme	1954
6. Teltma, Helga	"	5. Krustein, Öie	"	34. Sirp, Ülo	"
7. Käär, Helle	"	6. Ilmand, Marie	1951	35. Tamm, Väino	1955
8. Erendi, Vilma	1954	7. Ilmsalu, Leida	"	36. Böckler, Teddy	"
9. Kalvo, Lilian	"	8. Kivisild, Eeva	1952	37. Suurmets, Ilja-Alvi	1964
10. Lepiksaar, Toomas	"	9. Keskküla, Alma	1953	38. Tiimus, Aili	"
11. Soiver, Voldemar	1955	10. Rosenup, Aino	"	39. Velbri, Teno	"
12. Maasikas, Mirjam	"	11. Kirme, Kaalu	1954		
13. Vaher, Ingi	"	12. Rühka, Inge	"		
14. Uuk, Pilvi	1956	13. Viirlaid, Kunilde	"		
15. Lukk, Meta	1958	14. Lott, Laidi	1955		
16. Ušinskaite,		15. Murumets, Linda	"		
Jurate-Stanislava	1960	16. Palmse, Jaak	"		
17. Kuuskor, Luule	1960	17. Leisman, Lea	1956		
18. Malahhov, Stanislav	1961	18. Pehme, Silvi	"		
19. Raudvee, Silvia	"	19. Kuke, Maret	1957		
20. Kaalev, Sölve	1962	20. Privoi, Virve	"		
21. Põllu, Kaljo	"	21. Raend, Eha	"		
22. Mälberg, Maie-Hele	1964	22. Suude, Naima	"		
23. Raun, Maie-Ann	"	23. Raudsepp, Öie	1958		
		24. Valk, Endel	"		
		25. Sork, Helle	1960		
		26. Tikand, Helvi	"		
		27. Toomingas, Esta	"		
		28. Elhi, Vaike	1962		
		29. Kreis, Tiiu	"		
		30. Oruvee, Eve	"		
		31. Kamar, Asta	1963		
		32. Linnart, Viive	"		
		33. Summatavet, Ella	"		
		34. Järv, Elo	1964		
		35. Karm, Kaja	"		
		36. Kelle, Silvia	"		

METALLEHISTÕO ERIALA

1. Trepp, Emilda	1950
2. Palu, Leida	1951
3. Raud, Helge	"
4. Tammaru, Salme	"
5. Elken, Lydia	1952
6. Paas, Juta	"
7. Kütt, Öie	1953
8. Vahtramäe, Juta	"
9. Leškin, Vladimir	"
10. Linno, Ellen	1954
11. Kirme, Aino	"
12. Kammar, Giidi	1955
13. Riidas, Edith	"
14. Veljemaa, Ilmi	"
15. Korzjukova, Margarita	1956
16. Suits, Vaida	"
17. Tamman, Tiiu	"
18. Jermakov, Vassili	1957
19. Tširkov, Dmitri	"
20. Linnaks, Lilian	1958
21. Raadik, Haivi	"
22. Tokmakova, Irina	"
23. Väljataga-Tults, Tiiu	"
24. Budvitis, Vitautas	1959
25. Kuldkepp, Leili	"
26. Meos, Alfred	"
27. Toppi, Aino	"
28. Zabelina, Ludmilla	1961
29. Uustalu, Eerik-Arne	"
30. Bagdasarjan, Eve	"
31. Teelem, Aino	"
32. Valk, Heinrich	"
33. Budvytiene, Elina	1963
34. Lusti, Laine	"
35. Rabba, Noora	"
36. Sork, Piia	"
37. Kolõtšev, Eduard	1964
38. Mägi, Mai	"
39. Vahter, Helle	"

NAHKEHISTÕO ERIALA

1. Gurjev, Elisabeth	1948
2. Külv, Ella	"
3. Patune, Minni	1950

RUUMIKUJUNDUSE ERIALA

1. Aus, Aleksander	1949
2. Kalep, Aino	"
3. Oselein, Maia	"
4. Papp, Herman	"
5. Plee, Maimu	"
6. Pikk, Arvo	"
7. Ratassepp, Linda	"
8. Tomberg, Bruno	1950
9. Uustalu, Asta	"
10. Aunre, Virve	"
11. Palm, Maimu	"
12. Thoren, Eha	"
13. Lang, Leida	"
14. Vrubliauskas, Vldas	"
15. Gubenski, Iraida	1951
16. Holm, Are	"
17. Pork, Oskar	"
18. Proos, Asta	"
19. Rooneem, Maie	"
20. Saarsoo, Ilo	"
21. Tankman, Liidia	"
22. Veidenberg, Saima	"
23. Vaarandi, Maimu	1952
24. Umberg, Udo	"
25. Mutso, Richard	"
26. Kruusmaa, Ludvig	"
27. Salmre, Tatjana	"
28. Sagur, Ingrid	"
29. Madalik, Paul	1953
30. Pormeister, Valter	"
31. Asi, Vello	1954
32. Pärtelpoeg, Leila	"

ARHITEKTUURI ERIALA

1. Kallas, Toivo	1956
2. Kass, Mai	"
3. Lään, Lia	"
4. Põdrus, Helgi	"
5. Korjus, Helju	"
6. Kukk, Elvi	1957
7. Andreller, Arpad	"
8. Vetla, Eha	"
9. Sisa, Uno	"
10. Hendrikson, Lembit	1958
11. Ivask, Udo	"
12. Kuusik, Liivia	"
13. Malmre, Valdur	"
14. Ilves, Ülo	1959
15. Kalmet, Henno	"
16. Mellik, Tõnu	"
17. Otloot, Mari	"
18. Semper, Aino	"
19. Zilbert, Valentin	"
20. Kase, Milvi	1960
21. Kerge, Ago	"
22. Plaks, Asta	"
23. Kulgver, Ülo	1962
24. Everst, Maie	"
25. Halliste, Heino	"
26. Loit, Tiiu	"
27. Lüüs, Ago	"
28. Sedman, Ervin	"
29. Väino, Eduard	"
30. Burtšuladze, Omar	1963
31. Hansen, Tiit	"
32. Hansmann, Maie	"
33. Jaama, Jüri	"
34. Jänes, Peep	"
35. Lutsar, Juta	"
36. Randma, Heli-Mai	"
37. Vill, Maie	"
38. Kaasik, Veljo	1964
39. Karp, Raine	"
40. Masso, Miia	"
41. Meel, Aino	"
42. Puumets, Ilmar	"
43. Remmel, Aini-Merike	"
44. Toss, Hain	"

AIA- JA PARGI-KUJUNDUSE ERIALA

1. Heinsaar, Harald	1948
2. Mannert, Elmar	1950
3. Pettai, Lydia	"
4. Sepp, Hugo	"
5. Iila, Aino	1951
6. Kaldmäe, Endel	"
7. Pormeister, Valve	1952
8. Solomatin, Vaike	1953
9. Pehlta, Inge	"
10. Brafman, Ethel	1954
11. Patune-Mitt, Linda	1961

REKTORAAT

Praegused töötajad:

Rektor	VARES, Jaan, dotsent, kunstiteaduste kandidaat, ENSV teeneline kunstnik
Prorektor ja arhitektuuri teaduskonna dekaan	TARVAS, Peeter, dotsent, ENSV teeneline kunstitegelane
Kujutava ja tarbekunsti teaduskonna dekaan	MÖLDER, Arseni, dotsent

Endised töötajad:

Direktor	SANNAMEES, Ferdinand, professor, ENSV teeneline kunstitegelane
Direktor	ADAMSON, Eric, professor, ENSV teeneline kunstitegelane
Direktor	LEHT, Friedrich, professor, ENSV teeneline kunstitegelane
Direktori asetäitja õppe- ja teadusliku töö alal	VAINO, Eugen
"	LEESMENT, Ilmar
"	RAUNAM, Oskar, professor, ENSV teeneline kunstitegelane

MARKSISMI-LENINISMI JA KUNSTIAJALOO KATEEDER

Praegused töötajad:

Kateedri juhataja	CERNOV, Apolloni, dotsent
Dotsendi kt.	TAKKIN, Arnold, ajaloo teaduste kandidaat
Vanemõpetaja	KÜLAOTS, Igor
Prof. kt.	SOONPÄÄ, Leonhard, dotsent
Dotsent	KUMA, Helene, kunstiteaduste kandidaat
Dotsendi kt.	GENS, Lev
Dotsendi kt.	BERNŠTEIN, Boris
Kabineti juhataja	LEESMENT, Ilmar

Endised töötajad:

Kateedri juhataja	BUHT, Arnold, dotsent
Dotsendi kt.	TREIER, Karl, ajaloo teaduste kandidaat
Dotsendi kt.	SARAP, Rudolf
Dotsendi kt.	POLISINSKI, Uno
Dotsent	VENDE, Ella

JOONISTAMISE KATEEDER

Praegused töötajad:

Kateedri juhataja	ALAS, Arnold, dotsent
Dotsent	KÜTT, Alex
Professori kt.	VÄLI, Voldemar, dotsent
Dotsendi kt.	LEŠKIN, Viktor
Dotsendi kt.	TOLLI, Lembit
Dotsendi kt.	PLOOMPUU, Imbi
Vanemõpetaja	MIHAILOV, Konstantin
Vanemõpetaja	SOANS, Olev
Plastilise anatoomia õppejõud	LOGNA, Georg, med. teaduste kandidaat
Õppealameister	REIMAN, Leo

Endised töötajad:

Kateedri juhataja	MELLIK, Voldemar, professor
Kateedri juhataja	REINDORFF, Günther, professor, NSVL Kunstide Akadeemia korrespondeeriv liige, ENSV rahvakunstnik
Kateedri juhataja	PÜTTSEPP, Juhan Tartus, Tallinnas
Dotsent	
Professor	GREENBERG, Johannes
Dotsent	HERMANN, Karl
Direktor Tartus, dotsent Tallinnas	EINMAN, Eduard, NSVL Kunstide Akadeemia korrespondeeriv liige, ENSV rahvakunstnik
Assistent	VAHER, Erik
Assistent	MAISAAR, Endel
Assistent	SAGUR, Evald
Assistent	REBANE, Erich
Õppejõud Tartus	PUDERSELL, Harri
Plastilise anatoomia õppejõud	LEIBA, Jeguda

MAALI KATEEDER

Praegused töötajad:

Kateedri juhataja	KIMM, Ilmar, dotsent, ENSV teeneline kunstitegelane
Professori kt.	MIKK, Lepo, dotsent, ENSV teeneline kunstnik
Professori kt., varem kateedri juhataja	VÕERAHANSU, Johannes, dotsent, ENSV teeneline kunstitegelane

Professori kt. LOIK, Valerian, dotsent, ENSV
teeneline kunstnik
Dotsendi kt. VIIDALEPP, Ants
Õppealameister RAEND, Enn
Õppealameister KURI, Hendrik
Õppealameister GOFMAN, Dolores

Endised töötajad:

Professor JANSEN, August, ENSV rahva-
kunstnik
Professor, varem HAAS, Voldemar, ENSV rahva-
kateedri juhataja kunstnik
Dotsent VAINO, Eugen
Dotsent UUTMAA, Richard, ENSV teene-
line kunstitegelane
Dotsent KITS, Elmar, ENSV teeneline
kunstitegelane
Õppejõud Tartus POLLI, Kalju
Õppejõud Tartus DREIFELD, Meta
Õppejõud Tartus ANTON-AGU, Ida

SKULPTUURI KATEEDER

Praegused töötajad:

Kateedri juhataja ROOS, Enn, professor, ENSV tee-
neline kunstitegelane
Professori kt., KAASIK, Aleksander, dotsent,
varem kateedri ENSV teeneline kunstitegelane
juhataja
Dotsendi kt. MÄNNI, Olav, kunstiteaduste kan-
didaat
Õppealameister VARIK, Matti

Endised töötajad:

Kateedri juhataja SANNAMEES, Ferdinand, professor,
ENSV teeneline kunstitegelane
Kateedri juhataja SAKS, Martin, professor
Vanemõpetaja POMMER, Garibaldi
Assistent ROSIN, Linda
Dotsent Tartus HIRV, Johannes
Professor ja STARKOPF, Anton, ENSV rahva-
direktor Tartus kunstnik
Õppejõud TIMOTHEUS, Roman
Tartus

GRAAFIKA KATEEDER

Praegused töötajad:

Kateedri juhataja LUHTEIN, Paul, professor, ENSV
rahvakunstnik
Professor OKAS, Evald, NSVL rahvakunstnik,
NSVL Kunstide Akadeemia kor-
respondeeriv liige
Professor RAUNAM, Oskar, ENSV teeneline
kunstitegelane
Professori kt. HOIDRE, Aleksander, dotsent
Dotsent LINNAT, Ilmar
Dotsendi kt. TREUMANN, Hans
Õppealameister OOLMA, Elsa
Õppealameister SCHMIDT, Johannes

Õppealameister LUIK, Vello
Õppealameister SARRI, Aleksander
Õppealameister ENN, Mihkel

Endised töötajad:

Dotsendi kt. JENSEN, Jaan, ENSV rahva-
kunstnik
Dotsendi kt. TOMASSOV, Voldemar
Dotsendi kt. ENNOSAAR, Leopold
Dotsendi kt. LEPP, Esko
Dotsent, varem LUKATS, Boris
direktori
asetäitja Tartus
Õppealameister TRIUMPH, Leopold
Õppealameister MÄNNIK, Julius
Õppealameister HAAV, Ardo
Õppealameister RUSI, Georg

**KUNSTILISE TEKSTILI JA
KOSTÜÜMI KATEEDER**

Praegused töötajad:

Professori kt., ADAMSON, Mari, dotsent, ENSV
kateedri teeneline kunstitegelane
juhataja kt.
Professori kt. ERM, Leesi, dotsent, ENSV teene-
line kunstnik
Dotsent KULLES, Hilja
Dotsent PIHELGA, Agu
Dotsendi kt. LOIK, Saima
Dotsendi kt. TOMBERG, Mall
Õppealameister LIIVAK, Nette
Õppealameister SUMENDU, Leida

Endised töötajad:

Kateedri juhataja MEI, Natalie, dotsent, ENSV tee-
neline kunstitegelane
Dotsendi kt. VASMUTH, Silvia
Dotsendi kt. MICHELSON, Vladimir
Õppealameister SUMERA, Mary
Õppejõud LINNUS, Hilda

**KUNSTILISE KERAAMIKA JA
KLAASEHISTÖÖ KATEEDER**

Praegused töötajad:

Kateedri juhataja MÖLDER, Arseni, dotsent
Professor ROOSMA, Maks, ENSV teeneline
kunstitegelane
Professori kt. BORMEISTER, Märt, dotsent
Dotsendi kt. LUPPE, Evi
Vanemõpetaja ALLING, Raimond
Õppealameister POPS, Ants
Õppealameister PALM, Ilmar
Õppejõud, FUUSTAK, Eeva
vanemlaborant
Õppealameister SÄRGLEPP, Heinrich

Endised töötajad:

Kateedrijuhataja	ELLER, Vally dotsent
Vanemõpetaja	ROSENFELD, Ilse
Vanemõpetaja	ALAMAA, Aino
Assistent	JÜRGEN, Leida
Vanemõpetaja	RÄÄK, Mari
Õppealameister	ORUSAAR, Jaan

METALLEHISTÖÖ KATEEDER**Praegused töötajad:**

Kateedri juhataja	KURREL, Ede, dotsent, ENSV teeneline kunstitegelane
Dotsent	VOMM, August
Dotsent	RAUNAM, Salme
Dotsendi kt.	KALMIN, Rein
Õpetaja	TAMM, Ellen
Õpetaja	KULDKEPP, Leili
Õpetaja	IVASK, Udo
Õppealameister	EIGO, Elmar
Õppealameister	NIGGOL, Anton
Õppealameister	RÄÄK, Alo

Endised töötajad:

Kateedri juhataja	KILGAS, August, dotsent
Kateedri juhataja	HANSEN, Albert, professor
Dotsendi kt.	MÖLDER, Signe
Dotsendi kt.	TAEL, Karl
Õppealameister	MESSNER, Johannes
Õppealameister	SUURLAHT, August
Õppealameister	TAMM, Kornelius
Õppealameister	MAIDLO, Heino

NAHKEHISTÖÖ KATEEDER**Praegused töötajad:**

Kateedri juhataja	KÜLV, Ella
Professor	ADAMSON, Eric, ENSV teeneline kunstitegelane
Dotsent	JÕESTE, Valter
Õpetaja	KOIK, Raoul
Dotsendi kt.	LEHIS, Aino
Dotsendi kt.	MUUGA, Leili
Õppealameister	ROOPALU, Voldemar

Endised töötajad:

Kateedri juhataja	REINDORFF, Adele, dotsent, ENSV teeneline kunstitegelane
Õppejõud, vanemlaborant	REIMO, Helda
Assistent	EELMA, Herald

PUITEHISTÖÖ KATEEDER**Praegused töötajad:**

Kateedri juhataja	VELBRI, Edgar, dotsent, ENSV teeneline kunstitegelane
Dotsendi kt.	TAMM, Väino
Dotsendi kt.	PÄRTELPOEG, Leila
Dotsendi kt.	ASI, Vello
Vanemõpetaja	ARIKE, August
Õppealameister	LUUP, Georg
Õppealameister	ERM, Arnold

Endised töötajad:

Dotsent	KAARMA, Voldemar
---------	------------------

ARHITEKTUURI KATEEDER**Praegused töötajad:**

Kateedri juhataja	VOLBERG, August, ENSV teeneline kunstitegelane
Dotsendi kt.	KIISS, Ilmar, tehniliste teaduste kandidaat
Professor, varem kateedri juhataja	KUUSIK, Edgar
Professori kt.	EDERBERG, Ernst, dotsent
Professori kt.	TENISBERG, Dmitri
Dotsendi kt.	HERKEL, Voldemar
Dotsendi kt.	PORT, Mart
Vanemõpetaja	PÜTSEPP, Ilmar
Õpetaja	MURDMAA, Allan
Õppealameister	SAUKS, Ellen

Endised töötajad:

Kateedri juhataja	LJALIN, Oleg, dotsent
Kateedri juhataja	KOTLI, Alar, dotsent, ENSV teeneline kunstitegelane
Dotsent	ARMAN, Harald, ENSV teeneline kunstitegelane
Dotsendi kt.	NIINE, Aleksander
Dotsendi kt.	HEINSAAR, Harald
Dotsendi kt.	TOMBERG, Bruno
Dotsendi kt.	TÖLPUS, Uno
Dotsent	MUISNEEK, Herbert
Assistent	OSELEIN, Maia
Vanemõpetaja	VILLEM, Jaan
Õppealameister	SAKKUR, Boris

ISESEISVAD ÕPPEAINED**Praegused töötajad:**

Dotsendi kt.	HAIN, Viktoria
Vanemõpetaja	VIIRA, Helga
Vanemõpetaja	POLJAKOVA, Zoja
Vanemõpetaja	ANSIP, René

ADMINISTRATSIOON

Praegused töötajad:

Majandus- osakonna juhataja	TILKMANN, Evald
Varustusala juhataja	KÖLLO, Elvi
Vanem raamatupidaja	KADAKAS, Ivi
Raamatupidaja	NÕGU, Erna
Laekur-arve- ametnik	LEICHTER, Selma
Kaadriinspektor	HELDNA, Liidia
Kantseleijuhataja	KULGVER, Elfriide

Õppeala sekretär	OJASTE, Leili
Vanem raamatu- koguhoidja	KOPPEL, Johanna
Raamatukogu- hoidja	MAASIK, Ene-Reet

Endised töötajad:

Direktori abi majand. alal	LIIGMAN, Johannes
Vanem raamatupidaja	LAHE, Voldemar
Raamatupidaja	LAUDNA, Amalie
Varustusala juhataja	JÕGIS, Rein
Kantseleijuhataja	DIETZ, Emilie

SISUKORD

SAATEKS 5

ÕPPEASUTUSE RAJAMISE JA ARENGU AJALOOST 7

REPRODUKTSIOONID

Joonistamine 25

Maal ja teatridekoratsioon 39

Skulptuur 53

Graafika 61

Kunstiline tekstiil ja kostüüm 77

Nahkehistöö 93

Metallehistöö 101

Kunstiline keraamika ja klaasehistöö 111

Ruumikujundus 129

Arhitektuur 137

NIMEKIRJAD

Eesti NSV Riikliku Kunstiinstituudi lõpetajad 151

Tartu Riikliku Kunstiinstituudi lõpetajad kuni instituutide
ühendamiseni 1950. aastal 154

Eesti NSV Riikliku Kunstiinstituudi töötajad 155

TÜ RAAMATUKOGU

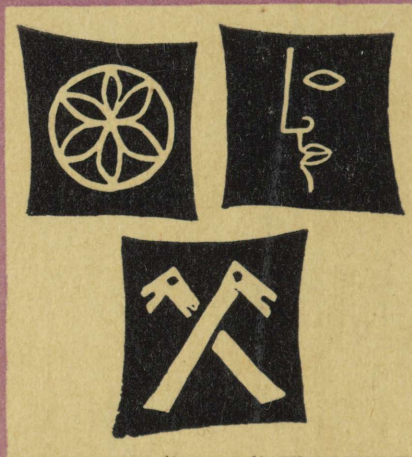

1 0300 00472589 3

Rbl. 2.25

B-2126

4725893

ERKI

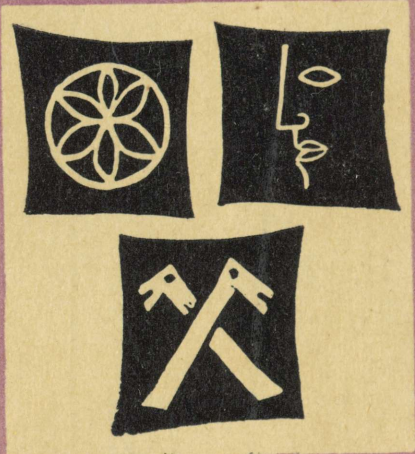
TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00472589 3

Rbl. 2.25

B-2126
4725893

EESTI NSV RIIKLIK KUNSTIINSTITUUT

EESTI NSV

RIIKLIK 1914

1964 KUNSTI

INSTITUUT